BOEK 6

Dagelijks leven

FEDERALE OVERHEIDSDIENST
JUSTITIE

Naar een meer geïntegreerd migratiebeleid, dankzij AMIF

Federale Overheidsdienst Justitie - dienst Voogdij
Waterloolaan 115, 1000 Brussel

Revisie en vertaling: Production NV

Lay-out: Dienst Informatie en Communicatie en dienst Voogdij, FOD Justitie, C3creaties

Verantwoordelijke uitgever: Jean-Paul Janssens, voorzitter van het directiecomité
Waterloolaan 115, 1000 Brussel

Projectverantwoordelijken: Elvire Delwiche en Toke Vangompel

Druk: Maart 2022

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door print-outs, kopieën, of op welke manier dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Het handboek beschrijft de situatie zoals die is op het moment van publicatie. De dienst Voogdij zal het handboek regelmatig bijwerken. U kan foutieve of gewijzigde informatie melden aan de dienst Voogdij via mail (voogdij@just.fgov.be).

FEDERALE OVERHEIDSDIENST
JUSTITIE

Naar een meer geïntegreerd migratiebeleid, dankzij het AMIF.

Handboek voor voogden

BOEK 6:
Dagelijks leven

Auteurs: Antigone Advocaten, Saskia De Jonghe (UGent), dienst Voogdij

Griet Braeye ontwikkelde de tips en tools in samenwerking met andere voogden en de dienst Voogdij.

Inhoudstafel

Onderwijs (Saskia De Jonghe, dienst Voogdij)

1. Recht op onderwijs en leerplicht 11
2. Onthaalonderwijs in de Vlaamse Gemeenschap 12
    2.1. Voorwaarden voor instroom 12
    2.2. Basisonderwijs 13
        2.2.1. Doelstelling 14
        2.2.2. Nuttige informatie 14
    2.3. Voltijds gewoon secundair onderwijs 14
        2.3.1. Doelstelling 15
        2.3.2. Oriëntering na onthaalonderwijs 15
        2.3.3. Nuttige informatie 17
    2.4. Deeltijds beroepssecundair onderwijs (DBSO) 17
        2.4.1. Doelstelling 17
        2.4.2. Nuttige informatie 17
3. Studiekeuze en vervolg op onthaalonderwijs in de Vlaamse Gemeenschap 18
    3.1. Voltijds Gewoon secundair onderwijs 18
    3.2. Deeltijds onderwijs 19
        3.2.1. Deeltijds beroepssecundair onderwijs (DBSO) 20
        3.2.2. Leertijd 20
        3.2.3. Duaal leren 20
    3.3. Buitengewoon secundair onderwijs 21
    3.4. De minderjarige is niet meer leerplichtig 23
        3.4.1. VDAB 23
        3.4.2. Deeltijds onderwijs 23
        3.4.3. Volwassenonderwijs 23
        3.4.4. Examencommissie 24
        3.4.5. Graduaatsopleidingen van het hoger beroepsonderwijs 24
Tool - Q&A: Nederlandstalig onderwijs 25
4. Onthaalonderwijs in de Franse Gemeenschap 28
    4.1. Voorwaarden voor DASPA 29
    4.2. Doorlooptijd DASPA 30
    4.3. Basisonderwijs 31
    4.4. Secundair onderwijs 31
    4.5. Oriëntering na onthaalonderwijs 31
    4.6. Nuttige informatie 33

5. Studiekeuze en vervolg op onthaalonderwijs in de Franse Gemeenschap 33
5.1. Voltijds gewoon secundair onderwijs 33
5.2. Deeltijds onderwijs 35
5.2.1. CEFA 35
5.2.2. Les centres de formation des classes moyennes 36
5.3. Buitengewoon secundair onderwijs 36
5.4. De minderjarige is niet meer leerplichtig 37
5.4.1. Deeltijds onderwijs 37
5.4.2. Forem 38
5.4.3. Volwassenonderwijs 38
5.4.4. Jurys Centraux 38
Tool - Q&A: Franstalig onderwijs 39
6. Onthaalonderwijs en vervolgonderwijs in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest 41
7. Onthaalonderwijs en vervolgonderwijs in de Duitstalige Gemeenschap 42
8. Inschrijving 42
8.1. Wie moet de niet-begeleide minderjarige inschrijven? 42
8.2. Termijn inschrijving? 43
8.3. Weigering inschrijving 43
8.3.1. Vlaamse Gemeenschap - basisonderwijs 44
8.3.2. Vlaamse gemeenschap – secundair onderwijs 44
8.3.3. Franse Gemeenschap 45
8.4. Inschrijvingsgeld, schoolkosten en schooltoeslag 45
8.4.1. Schooltoeslag in het Nederlandstalig onderwijs 46
8.4.2. Schooltoeslag in het Franstalig onderwijs 46
8.4.3. Schooltoeslag in het Duitstalige onderwijs 47
› Rol van de voogd 49
10. Mogen niet-begeleide minderjarigen op schoolreis? 50
11. Centrum voor Leerlingenbegeleiding (CLB) en les Centres Psycho-Medico-sociaux (CPMS) 51
12. Leermoeilijkheden en spijbelen 52
12.1. Spijbelen 52
12.1.1. Vormen en oorzaken van spijbelen 53
12.1.2 Consequenties van ongeoorloofde afwezigheden in het Nederlandstalige onderwijs 54
12.1.3. Consequenties van ongeoorloofde afwezigheden in het Franstalig onderwijs 55
12.1.4. Wat kan je als voogd doen? 56
13. Factoren die een goeie schoolloopbaan bevorderen 58
Tool - Stappenplan: overgang van onthaalonderwijs naar regulier secundair onderwijs 59

Vrije tijd (Saskia De Jonghe)

1. Algemeen 65
2. Sportverenigingen 66
3. Jeugdwerkverenigingen 67
4. Steunfiguren 68
5. Vrijwilligerswerk 69
6. Studentenjob 70
7. Financiële ondersteuning 71
› Rol van de voogd 73
8. Nuttige websites en organisaties 74

Werk (Antigone Advocaten)

1. Welke jobs kan een minderjarige uitoefenen? 77
    1.1. In het kader van het onderwijsrichting 77
        1.1.1. Nederlandstalige onderwijs 77
        1.1.2. Franstalig onderwijs 78
    1.2. Studentenjob 80
    1.3. Vrijwilligerswerk 80
2. Welk verblijfsrecht is vereist om te kunnen werken? 81
    2.1. Werken in het kader van een onderwijsrichting 81
    2.2. Bij een studentenjob 81
        2.2.1. De MINTEH-procedure 82
        2.2.2. De asielprocedure 82
        2.2.3. Procedure slachtoffer mensenhandel of mensensmokkel 82
        2.2.4. Aanvraag tot humanitaire regularisatie (‘9bis’) 82
        2.2.5. Aanvraag tot medische regularisatie (‘9ter’) 83
    2.3. Bij vrijwilligerswerk 83
3. Wat is de impact van zwartwerk? 83
    3.1. Op het verblijfsrecht van de NBMV 83
    3.2. Op de NBMV zelf 83

Reizen (Antigone Advocaten)

1. Algemene voorwaarden 85
2. Wat zijn de bijkomende voorwaarden om als NBMV te reizen binnen de Schengenzone? 86
3. Wat zijn de bijkomende voorwaarden om als NBMV te reizen buiten de Schengenzone? 86

4. Kan de NBMV reizen naar zijn of haar land van herkomst of een buurland van het land van herkomst? 87
5. Kan de NBMV op schoolreis gaan? 87
6. Kan de NBMV met het pleeggezin mee op reis gaan? 88

Afwezigheid van het Belgisch grondgebied (Antigone Advocaten)

1. Wat is afwezigheid en wat zijn hiervan de gevolgen? 89
2. Mag de NBMV het land verlaten? 89
2.1. Minder dan drie maanden 89
2.2. Meer dan drie maanden, maar minder dan een jaar 90
2.3. Meer dan een jaar 90
2.4. Uitzonderingen voor (o.a.) erkende vluchtelingen 91

Handelingsbekwaamheid (Antigone Advocaten)

1. Wat is handelingsbekwaamheid? 92
2. Welke handelingen kan de NBMV stellen zonder toestemming van de voogd? 92
3. Kan de NBMV een verblijfsprocedure opstarten zonder de voogd? 93
4. Kan de NBMV in eigen naam procederen voor Belgische gerechten? 93
5. Wat als de NBMV een handeling stelde zonder toestemming van de voogd? 94
6. Is de voogd aansprakelijk voor handelingen die de NBMV heeft gesteld of schade die de NBMV heeft toegebracht? 95
Tool - Overzicht: handelingsbekwaamheid 96
Tool - Template: vooraf betaalde SIM-kaart 98

Onderwijs

1 Recht op onderwijs en leerplicht

Onderwijs is voor veel minderjarige vluchtelingen een cruciaal element voor een betere toekomst. Niet alleen omdat dit een kans is om te leren maar ook omdat het onderwijskansen kan bieden.[1] Voor bepaalde jongeren is studeren zelfs de doorslaggevende factor om te kiezen voor migratie.[2] Ook het beleven van nieuwe ervaringen, het leggen van sociale contacten en de emotionele ondersteuning die jongeren ervaren door naar school te gaan, zijn bijkomende redenen. Dankzij school kunnen ze zich focussen op iets anders en het kan jongeren het gevoel geven om ergens controle over te hebben. Ze zijn namelijk verantwoordelijk voor de eigen schoolprestaties.

Niet-begeleide minderjarigen hebben net als alle minderjarigen het recht om onderwijs te volgen en zich in te schrijven in een school. Het ontbreken van verblijf- of identiteitsdocumenten mag de inschrijving in een school niet in de weg staan.[3] Bovendien, zijn ze net als alle minderjarigen leerplichtig (zie verder). In België geldt er geen schoolplicht, maar dus wel leerplicht. Men kan kiezen om een kind in te schrijven in school of voor een alternatief als thuisonderwijs te kiezen. Kiest men voor een alternatief, moet hier een schriftelijke melding van worden gemaakt bij de administraties bevoegd voor Onderwijs. De leerplicht start vanaf het schooljaar dat begint in het kalenderjaar waarin de minderjarige 5 jaar wordt. Deze plicht eindigt op de dag dat de minderjarige 18 jaar wordt. Jongeren die voor 1 juli achttien jaar worden, zouden er dus voor kunnen kiezen om vanaf hun 18e verjaardag niet meer naar school te gaan maar verlaten de schoolbanken dan wel zonder diploma of getuigschrift.

De leerplicht betekent echter niet dat jongeren voltijds naar school moeten gaan tot hun 18e verjaardag. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen de voltijdse en deeltijdse leerplicht. De voltijdse leerplicht eindigt op de leeftijd van 15 jaar op voorwaarde dat de eerste twee leerjaren van het voltijds secundair onderwijs werden beëindigd (slagen hoeft echter niet). Is dit niet het geval, dan geldt de leeftijd van 16 jaar. Tussen hun 15e (of 16e afhankelijk van de situatie) en 18e kunnen jongeren deeltijds onderwijs volgen. Wanneer minderjarigen 18 jaar worden en nog steeds niet beschikken over een wettig verblijfsdocument dan is het recht op onderwijs niet meer gegarandeerd.

Een opleiding die gestart werd kan in principe voltooid worden tenminste indien de school hiermee akkoord gaat. Vanaf 18 jaar vervalt het recht op onderwijs namelijk bij onwettig verblijf.

Om dat fundamentele recht op onderwijs in praktijk om te zetten, hebben de Franse en de Vlaamse Gemeenschap bijzondere bepalingen doorgevoerd om het onderwijs aan te passen aan de specifieke behoeften van anderstalige nieuwkomers. We bekijken dit verder in dit hoofdstuk.

2 Onthaalonderwijs in de Vlaamse Gemeenschap

Het onthaalonderwijs verwijst in dit handboek naar het specifiek onderwijsaanbod (aangepast curriculum) voor minderjarige anderstalige nieuwkomers dat de overheid aanbiedt en waarvoor ze ook extra middelen toekent. Om te bepalen of een minderjarige in het onthaalonderwijs moet starten wordt er gekeken naar de taalvaardigheid. De focus van het onthaalonderwijs ligt dan ook op:

- het leren van de Nederlandse taal
- het functioneren in de klas- en schoolcontext
- de integratie in de samenleving
- de voorbereiding om te integreren in het meest geschikte onderwijsniveau

Het onthaalonderwijs bevat een onthaaljaar en een vervolgjaar. Het aanbod is beperkt in de tijd en richt zich op het begin van de schoolloopbaan van minderjarige anderstalige nieuwkomers. Het onthaalonderwijs bestaat enkel in het gewoon onderwijs.

2.1. Voorwaarden voor instroom

De minderjarige anderstalige nieuwkomer heeft recht op onthaalonderwijs als er aan de volgende voorwaarden voldaan is:

- De leeftijdsvoorwaarden:
  - Uiterlijk op 31 december van het lopende schooljaar vijf jaar of ouder zijn voor het basisonderwijs
  - Ten laatste op 31 december van het lopende schooljaar minstens 12 jaar oud zijn en nog geen 18 jaar zijn voor het secundair onderwijs
  - Ten laatste op 31 december van het schooljaar 15 of 16 jaar zijn en nog geen 18 voor het deeltijds beroepssecundair onderwijs (DBSO)
- De minderjarige een nieuwkomer is en dus maximaal één jaar

ononderbroken in België verblijft
- Het Nederlands is niet de moedertaal of thuistaal van de minderjarige
- De onderwijstaal wordt niet goed genoeg beheerst om de lessen te kunnen volgen
- De minderjarige is maximaal negen maanden ingeschreven, vakantiemaanden juli en augustus niet inbegrepen, in een school met het Nederlands als onderwijstaal

Een niet-begeleide minderjarige kan ook als anderstalige nieuwkomer instromen als deze:
- officieel verblijft in een open opvangstructuur,
- én:
  - uiterlijk op 31 december van het lopende schooljaar vijf jaar of ouder is voor het basisonderwijs
  - op 31 december volgend op de aanvang van het schooljaar minstens twaalf jaar en geen achttien jaar geworden is voor het secundair onderwijs
  - ten laatste op 31 december van het schooljaar 15 of 16 jaar zijn en nog geen 18 is voor het deeltijds beroepssecundair onderwijs

Voor minderjarigen die in een opvangstructuur verblijven, geldt dus enkel het bewijs van dat verblijf in de opvangstructuur en de leeftijdsvoorwaarden.

In het secundair onderwijs is de klassenraad van de school bevoegd om uitzonderingen toe te staan op de voorwaarden voor de leeftijd, verblijfsduur en schoolloopbaan. Op die manier kunnen jongeren bijvoorbeeld een tweede onthaaljaar volgen.

2.2. Basisonderwijs

Het **onthaalonderwijs in het basisonderwijs** bestaat één of twee onthaaljaren en eventueel een vervolgjaar. Meerdere onthaaljaren zijn mogelijk zolang de leerling voldoet aan de voorwaarden voor anderstalige nieuwkomer. Vanaf een bepaald aantal anderstalige nieuwkomers krijgt de school extra middelen om onthaalonderwijs te organiseren. De school kan zelf beslissen hoe ze het onthaalonderwijs inrichten.

Er zijn dan verschillende scenario's mogelijk:
- De anderstalige nieuwkomers opnemen in een bestaande klas
- Een aparte leerlingengroep met anderstalige nieuwkomers maken
- Beide mogelijkheden combineren
- Een taalbad organiseren voor de anderstalige nieuwkomers, eventueel samen met andere anderstalige leerlingen, met het oog op een zo snel mogelijke

integratie in een gewone klas.

Kinderen sluiten in het basisonderwijs meestal aan in een bestaande reguliere klas.

2.2.1. Doelstelling

Het onthaalonderwijs in het basisonderwijs is vooral gericht op het aanleren van de Nederlandse taal en om het kind voor te bereiden om door te stromen naar het reguliere onderwijs. De aandacht gaat dan vooral naar het ontwikkelen van de taal en vaardigheden die nodig zijn om goed te kunnen deelnemen aan alle klas- en schoolactiviteiten. Dit moet volgens de overheid bijdragen aan een vlotte integratie op school en in de samenleving.

2.2.2. Nuttige informatie

Informatiepunt voor Ouders en Leerlingen Basisonderwijs
Koning Albert II-laan 15
1210 Brussel
scholen.basisonderwijs.agodi@vlaanderen.be
02/553.04.15

2.3. Voltijds gewoon secundair onderwijs

Het onthaalonderwijs[4] in het voltijds gewoon secundair onderwijs bestaat uit:

- een onthaaljaar dat ook wel de onthaalklas voor anderstalige nieuwkomers (OKAN) wordt genoemd. Scholen kunnen zelf afwijkingen voor een tweede OKAN-jaar toekennen (zie verder)
- de begeleiding die voorzien wordt in het vervolgonderwijs.

Een overzicht van de scholen die een onthaaljaar inrichten is terug te vinden via de website www.onderwijs.vlaanderen.be.

Scholen beslissen autonoom over de samenstelling van de OKAN-klassen. Scholen kunnen ervoor kiezen om klassen samen te stellen:

- per leeftijd
- per niveau en schoolachtergrond (bv. aparte alfabetiseringsklassen)
- op een gemengde manier dus met verschillende niveaus en leeftijden.

2.3.1. Doelstelling

De omzendbrief van de Vlaamse overheid[5] bepaalt dat het onthaalonderwijs tot doel heeft om "anderstalige leerlingen, die onlangs in België zijn aangekomen, op te vangen, hen zo snel mogelijk Nederlands te leren en hen te integreren in de onderwijsvorm en studierichting die het nauwst aansluit bij de individuele capaciteiten van deze anderstalige nieuwkomer. (...) Het onthaalonderwijs bevat daarom eerst een onthaaljaar. Het leerprogramma van het onthaaljaar is zeer sterk gericht op het verwerven van het Nederlands en op integratie en inburgering. (...)"

Minderjarige nieuwkomers moeten de ontwikkelingsdoelen Nederlands behalen en er wordt een individueel leertraject opgemaakt. Leerlingen krijgen wekelijks tussen de 28u en de 32u les met maximaal 4u aan andere lessen dan Nederlands. Minderjarigen die op regelmatige basis les hebben gevolgd in het onthaalonderwijs, ontvangt als bewijs hiervan een attest op het einde van het schooljaar. Ook zonder attest kan de jongere doorstromen naar het vervolgonderwijs.

2.3.2. Oriëntering na onthaalonderwijs

Het oriënteringstraject van de OKAN-leerlingen naar het reguliere onderwijs bestaat algemeen uit 3 elementen, maar kan afhankelijk van school tot school op een andere manier ingevuld worden:

- Trajectbegeleiding doorheen het OKAN-jaar
- Evaluatie van de OKAN-leerlingen op basis van de ontwikkelingsdoelen OKAN. Deze evaluatie ligt hoofdzakelijk bij de klassenraad[6] die dit per rapportperiode bespreekt.
- Stage in het reguliere onderwijs, ook wel snuffelstage[7] genoemd. Leerlingen uit de OKAN-klassen lopen dan een week (of meer) mee in een door hen gekozen richting/opleiding in het vervolgonderwijs. Snuffelstages zijn een hulpmiddel maar zijn van korte duur.[8] De vervolgschoolcoach zal de minderjarige tijdens de snuffelstage (en tijdens het gehele traject in het onthaalonderwijs) begeleiden en advies geven. De coach zal daarnaast ook advies geven aan de voogd over welk vervolgonderwijs zou kunnen passen bij de minderjarige.

Elke scholengemeenschap/school die onthaalonderwijs organiseert, is verantwoordelijk voor de opvolging van de leerlingen die doorgestroomd zijn naar het reguliere onderwijs.[9] De vervolgschoolcoach staat in voor de opvolging van 'ex-anderstalige nieuwkomers' in het 'vervolgonderwijs' en kan ook de leerkrachten in de vervolgschool begeleiden. De vervolgschoolcoach heeft dus een belangrijke functie.

Deze begeleiding wordt opgestart vanaf het begin van het OKAN-traject en leidt tot individueel advies voor het vervolgonderwijs. Het individueel advies wordt met input van de vervolgschoolcoach geformuleerd door de klassenraad van de OKAN-school en is niet-bindend voor het vervolgonderwijs. Soms kan het vervolgonderwijs gevolgd worden in dezelfde school waar het onthaalonderwijs werd gevolgd, maar vaak is dat niet het geval. De klassenraad van de school waar de minderjarige het vervolgonderwijs wil volgen beslist over de toelating tot de gekozen richting op de vervolgschool (toelatingsklassenraad) en kan steeds afwijken van het advies dat werd geformuleerd.[10] De toelatingsklassenraad moet, uiterlijk 25 dagen nadat de minderjarige gestart is op de school, in gesprek gaan met de vervolgschoolcoach. Soms kan een jongere starten in een bepaalde richting waarover de toelatingsklassenraad twijfels heeft en kan er na 25 dagen alsnog beslist worden dat een bepaalde richting niet haalbaar wordt geacht voor de jongere in kwestie. Indien er wordt afgeweken van het advies dat werd geformuleerd door de klassenraad tijdens het onthaalonderwijs moet de toelatingsklassenraad dit steeds motiveren.

Volgens recent onderzoek zijn de meeste OKAN-actoren van mening dat OKAN-leerlingen na één onthaaljaar niet voldoende voorbereid zijn op een succesvolle doorstroming naar het reguliere onderwijs.[11] Een tweede OKAN-jaar, zonder een nieuwe invulling en aanpak in vergelijking met het eerste OKAN-jaar, zou volgens datzelfde onderzoek wel demotiverend kunnen werken voor de leerlingen. OKAN-leerlingen zijn namelijk erg gericht op de doorstroming naar het reguliere onderwijs, naar het zetten van nieuwe stappen in hun schoolloopbaan. Scholen kunnen zoals reeds aangehaald zelf afwijkingen voor een tweede OKAN-jaar toekennen.

Onderzoek toont aan dat de verwerving van een nieuwe taal die toelaat om te kunnen meevolgen in een schoolse context, 5 tot 9 jaar duurt.[12] De oriëntering en keuze voor het vervolgonderwijs na 1 of 2 jaar OKAN is bijgevolg niet gemakkelijk. De inschatting van de competenties die jongeren nodig hebben in bepaalde studierichtingen kunnen belemmerd worden door het onvoldoende beheersen van de schooltaal die nodig is om te kunnen meevolgen in het regulier onderwijs. We verwijzen hiervoor door naar de tool voor voogden 'Stappenplan: overgang van het onthaalonderwijs naar het regulier secundair onderwijs' aan het einde van het hoofdstuk.

Op de website www.onderwijskiezer.be is een breed overzicht raadpleegbaar over de verschillende mogelijke studierichtingen. De voogd en minderjarige kunnen uiteraard steeds terecht bij de vervolgschoolcoach en het CLB voor advies en ondersteuning omtrent de oriëntering voor het vervolgonderwijs.

De voogden hebben een stappenplan gemaakt over de overgang van het onthaalonderwijs naar het regulier secundair onderwijs. Deze tool is op het einde van dit hoofdstuk terug te vinden (→ Stappenplan: overgang van onthaalonderwijs naar regulier secundair onderwijs).

2.3.3 Nuttige informatie

Informatiepunt voor Ouders en Leerlingen in het Secundair Onderwijs
Koning Albert II-laan
1210 Brussel
België
scholen.secundaironderwijs.agodi@vlaanderen.be
02/553.87.33

2.4. Deeltijds beroepssecundair onderwijs (DBSO)

De regelgeving wat betreft het onthaalonderwijs in het DBSO is vervat in het decreet betreffende het stelsel van leren en werken in de Vlaamse Gemeenschap.[13] De minderjarige volgt een individueel leertraject en moet voldoen aan de voorwaarden om ingeschreven te kunnen worden in het deeltijds beroepssecundair onderwijs.

2.4.1. Doelstelling

Het onthaalonderwijs in het deeltijds beroepssecundair onderwijs is gericht op taalvaardigheid, inburgering en zelfredzaamheid en bereidt de minderjarige voor op een opleiding leren en werken.
Het onthaalonderwijs bestaat niet uit een aparte onthaalklas, maar is geïntegreerd in de opleiding en bestaat uit:

- 2 dagen les met theorie en praktijklessen. Tijdens de theorielessen ligt de focus volledig op het leren van het Nederlands
- 3 dagen werkervaring. Dit kan ingevuld worden met extra taal/vakspecifieke taal of met werkervaring

2.4.2.Nuttige informatie

Informatiepunt voor Ouders en Leerlingen in het Secundair Onderwijs
Koning Albert II-laan, 1210 Brussel
scholen.secundaironderwijs.agodi@vlaanderen.be
02/553.87.33

3 Studiekeuze en vervolg op onthaalonderwijs in de Vlaamse Gemeenschap

Het leerjaar waarin de jongere in een bepaalde richting start in het vervolgonderwijs is afhankelijk van het advies van de klassenraad. Tijdens het OKAN-jaar speelt de leeftijd van de leerlingen geen rol maar wel bij de studiekeuze voor het vervolgonderwijs.[14] De vervolgschool kan nog steeds een programma op maat aanbieden in het eerste jaar na OKAN. Bespreek dus zeker de mogelijkheden voor ondersteuning voor de minderjarige in het vervolgonderwijs samen met de vervolgschoolcoach. Op die manier kan men bij de inschrijving van de minderjarige in de vervolgschool gericht informeren naar de mogelijke bijkomende ondersteuning voor de jongere.

Een overzicht van de verschillende mogelijke studierichtingen in het Vlaamse onderwijs is terug te vinden op de website 'onderwijskiezer.be'.

Verder in dit hoofdstuk geven we een overzicht van de mogelijke keuzes in het secundair onderwijs.

Let op! Vanaf het schooljaar 2025-2026 zal de organisatie van het onderwijs er anders uitzien. Informeer dus tijdig bij de scholen, het CLB en de vervolgschoolcoaches.

3.1. Voltijds Gewoon secundair onderwijs

De eerste graad van het voltijds gewoon secundair onderwijs bestaat uit een A-stroom en B-stroom. Alle leerlingen krijgen er eenzelfde basisvorming, met uitzondering van enkele keuzevakken.

- De A-stroom biedt een gemeenschappelijk programma aan die leiden naar richtingen die jongeren voorbereiden op hoger onderwijs.
- De B-stroom biedt een programma aan die leiden naar arbeidsmarktgerichte trajecten voor leerlingen die minder theoretisch aangelegd zijn.[15]

Pas vanaf de 2e graad maken jongeren een specifieke keuze:

- algemeen secundair onderwijs (aso)
- kunstsecundair onderwijs (kso)
- technisch secundair onderwijs (tso)
- beroepssecundair onderwijs (bso)

De specifieke toelatingsvoorwaarden voor elke richting en studiejaar kunnen geraadpleegd worden via de website van onderwijs Vlaanderen.

Duaal leren is ook een onderwijsvorm die georganiseerd wordt binnen het voltijds secundair onderwijs voor jongeren die niet meer voltijds leerplichtig zijn.

3.2. Deeltijds onderwijs

In theorie kunnen jongeren vanaf 15 jaar terecht in verschillende deeltijdse onderwijsstelsels waar leren en werken afgewisseld wordt. Dit kan nadat de eerste twee leerjaren van het voltijds secundair onderwijs afgerond zijn. Is dat niet het geval dan kan het pas vanaf 16 jaar. Starten met deeltijds onderwijs kan dus in principe pas vanaf het eerste jaar van de tweede graad (3e jaar middelbaar). Minderjarigen kunnen echter ook direct na OKAN instromen in het deeltijds onderwijs, ook al volgden ze niet de eerste 2 leerjaren in het voltijds secundair onderwijs, als de klassenraad hiermee akkoord is.

De stelsels van deeltijds onderwijs zijn toegankelijk tot de leeftijd van 25 jaar en zijn vaak aantrekkelijk voor minderjarige nieuwkomers. Dankzij de grotere focus op praktijk, een concrete opleiding in functie van een beroep in combinatie met het verwerven van een zeker inkomen, zijn dit systemen die voor veel minderjarige nieuwkomers aantrekkelijk zijn.

De verschillende stelsels van leren en werken zijn:

- Het deeltijds beroepssecundair onderwijs (DBSO) dat wordt aangeboden in een Centrum voor deeltijds onderwijs (CDO)
- De leertijd dat wordt aangeboden in een Syntra-campus
- Duaal leren

Voor het deel ‘werken’ leren jongeren een beroep op de werkplek (het werkplekleren) na het sluiten van een overeenkomst tussen de jongere en de werkplek. Er zijn verschillende soorten overeenkomsten die afgesloten worden naargelang het type deeltijds onderwijs er gevolgd wordt:

- De Stageovereenkomst alternerende opleiding (SAO)
- De Overeenkomst alternerende opleiding (OAO)
- De Deeltijdse arbeidsovereenkomst (DA)

Meer informatie omtrent de overeenkomst kan worden geraadpleegd via de website www.onderwijskiezer.be.

3.2.1. Deeltijds beroepssecundair onderwijs (DBSO)

Het systeem van deeltijds beroepssecundair onderwijs (DBSO) maakt de combinatie tussen leren op school en werkplekleren:

- Het leren op school vindt plaats in een centrum voor deeltijds onderwijs gedurende 2 dagen per week en omvat algemene vorming en theorie (bv. wiskunde, Nederlands, enz.) en beroepsgerichte vorming en praktijk.
- Het werkplekleren vindt plaats gedurende 3 dagen per week en kan georganiseerd worden op twee manieren:
    1. Voorbereiding op arbeidsmarkt door middel van vorming of stage
    2. Leercontract in het normaal economisch circuit

Tijdens het DBSO kunnen tussentijdse certificaten afgeleverd worden die een opstap kunnen vormen naar een inschakeling in het arbeidscircuit. Op het einde van de opleiding krijgt de jongere een diploma secundair onderwijs. Voor meer informatie verwijzen we door naar de website van onderwijskiezer.

3.2.2. Leertijd

In het systeem van leertijd werk je vier dagen per week in een bedrijf om een beroep naar keuze onder de knie te krijgen en krijg je één dag per week les in een opleidingscentrum van Syntra. De duur van de opleiding hangt af van welk beroep je wil aanleren. De meeste opleidingen duren 3 jaar.

Voor meer informatie hierover neem je best contact op met het CLB of rechtstreeks met Syntra die 5 vestigingen heeft:

- Syntra Antwerpen en Vlaams-Brabant
- Syntra West
- Syntra Brussel
- Syntra Limburg
- Syntra midden-Vlaanderen.

Het is mogelijk om in de leertijd een getuigschrift of een diploma secundair onderwijs te behalen, dit hangt af van de algemene vorming die gevolgd werd.

3.2.3. Duaal leren

Bij duaal leren[16] verwerf je vaardigheden op school, een centrum voor deeltijds onderwijs of in een Syntra-lesplaats én op de werkvloer. Het aantal dagen dat wordt doorgebracht op de werkplek hangt af van de studierichting.

Duaal leren is een nieuw stelsel, wordt ook georganiseerd in het voltijds secundair onderwijs en is niet beperkt tot het BSO.[17] We behandelen het duaal leren hier binnen de mogelijke vormen van deeltijds onderwijs omdat je niet langer voltijds leerplichtig mag zijn als een voorwaarde om te kunnen starten met duaal leren. Bij duaal leren staat het principe dat er maximaal geleerd wordt op de werkplek nog meer centraal. Het is de bedoeling dat het bestaande stelsel van leren en werken (DBSO en leertijd) tegen schooljaar 2025-2026 zal opgaan in dat van duaal leren.

Duaal leren is nog meer toegespitst op het aanleren van vaardigheden op de werkplek dan leren en werken. Dit is ook het grote verschil tussen de twee systemen. Bij duaal leren dient een leerling een standaardtraject te volgen waarin een aantal eindcompetenties vastliggen. Op de werkplek moet deze leerling deze vaardigheden aangeleerd krijgen. Hierop wordt toegezien door een trajectbegeleider en een mentor. Duaal onderwijs is voltijds onderwijs[18] terwijl het systeem van leren en werken deeltijds onderwijs is.[19] Het stelsel van leren en werken is niet zo streng georganiseerd zoals het systeem van duaal leren. Bij duaal leren is het de bedoeling dat de leerling zowel in de klas als op de werkvloer vooropgestelde leerdoelen behaalt wat niet het geval is bij het systeem van leren en werken. Ondertussen lopen beide systemen wat in elkaar over, aangezien er bij het stelsel van leren en werken ook een aantal duale opleidingen bestaan.

Het systeem van duaal leren is nog in volle ontwikkeling. Meer info hierover kan geraadpleegd worden via de website www.onderwijs.vlaanderen.be of door contact op te nemen met het CLB, een CDO of een lesplaats van Syntra.

3.3. Buitengewoon secundair onderwijs

Het buitengewoon secundair onderwijs (BUSO) richt zich tot jongeren van 13 tot 21 jaar met een handicap of met leer- of opvoedingsmoeilijkheden.

Het buitengewoon basisonderwijs is er voor kinderen tussen 6 en 13 jaar. Het buitengewoon basisonderwijs laten we in dit handboek buiten beschouwing gezien de meerderheid van de NBM niet tot deze leeftijdscategorie behoort. Meer informatie over het buitengewoon basisonderwijs kan niettemin geraadpleegd worden op de website van de Vlaamse overheid via https://www.vlaanderen.be/buitengewoon-basisonderwijs.

Het buitengewoon onderwijs is opgedeeld in verschillende types:

- Type basisaanbod: voor kinderen met specifieke onderwijsbehoeften voor wie het gemeenschappelijk curriculum met redelijke aanpassingen niet haalbaar is

in een school voor gewoon onderwijs
- Type 2: voor kinderen met een verstandelijke beperking
- Type 3: voor kinderen met een emotionele of gedragsstoornis, maar zonder verstandelijke beperking
- Type 4: voor kinderen met een motorische beperking
- Type 5: voor kinderen in een ziekenhuis, een preventorium of een residentiële setting
- Type 6: voor kinderen met een visuele beperking
- Type 7: voor kinderen met een auditieve beperking of een spraak- of taalstoornis
- Type 9: voor kinderen met een autismespectrumstoornis, maar zonder verstandelijke beperking

Jongeren kunnen terechtkomen in vier opleidingsvormen (OV):
- Opleidingsvorm 1: sociale aanpassing. Deze opleidingsvorm geeft een sociale vorming met het oog op integratie in een beschermd leefmilieu.
- Opleidingsvorm 2: sociale aanpassing en arbeidsgeschiktmaking. Deze opleidingsvorm geeft een algemene en sociale vorming en een arbeidstraining met het oog op integratie in een beschermd leef- en werkmilieu.
- Opleidingsvorm 3: beroepsonderwijs. Deze opleidingsvorm geeft een sociale vorming en een beroepsvorming met het oog op integratie in een gewoon leef- en werkmilieu. Er worden verschillende opleidingen georganiseerd.
- Opleidingsvorm 4: in deze vorm wordt het programma van het gewoon secundair onderwijs (algemeen, beroeps-, kunst- en technisch onderwijs) gegeven, al dan niet met aanpassingen en ondersteuning aan de problematiek van de jongere. Deze opleidingsvorm geeft een voorbereiding op een studie in het hoger onderwijs of op de integratie in het reguliere leef- en arbeidsmilieu. De studierichtingen komen overeen met de studierichtingen uit het gewoon voltijds secundair onderwijs.

Om in het buitengewoon onderwijs te kunnen worden ingeschreven, is er een verslag voor toegang tot het buitengewoon onderwijs nodig dat enkel door een Centrum voor Leerlingenbegeleiding (CLB) mag worden opgesteld. In dat verslag staat welk type en welke opleidingsvorm geschikt is. De leerling kan enkel in het type en OV ingeschreven worden dat vermeld staat in het verslag. Als je niet akkoord bent met het verslag van het CLB kan men dit best eerst intern opnemen met de betrokken CLB-medewerker of directie van dat CLB. Informeer naar de klachtenprocedure bij de school of CLB. Indien men onvoldoende gehoor krijgt kan men steeds contact opnemen met de Vlaamse Ombudsdienst (Leuvenseweg 86, 1000 Brussel) die elke werkdag (9u-19u) gratis telefonisch bereikbaar zijn op het telefoonnummer 1700.

Meer informatie omtrent het buitengewoon onderwijs kan worden geraadpleegd via www.onderwijskiezer.be.

3.4. De minderjarige is niet meer leerplichtig

Eerder werd reeds vermeld dat minderjarigen niet meer leerplichtig zijn vanaf de leeftijd van 18 jaar. Dit valt samen met een aantal andere belangrijke veranderingen in het leven van de minderjarige in België, zoals onder meer het einde van de voogdij. Als voogd is het belangrijk om de minderjarige tijdens zijn onderwijstraject voldoende voor te bereiden op die leeftijd van 18 jaar en de minderjarige te informeren over de onderwijstrajecten vanaf de meerderjarigheid die we in dit hoofdstuk kort zullen behandelen. Verschillende trajecten hebben hoge instroomvoorwaarden wat betreft de kennis van het Nederlands, het is dus belangrijk om zich hier voldoende over te informeren. Voor meer informatie verwijzen we naar de desbetreffende instanties en organisaties.

3.4.1. VDAB

Indien een jongere werkzoekend is, niet meer leerplichtig en niet in het bezit van diploma secundair of hoger onderwijs, biedt de Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling (VDAB) de mogelijkheid om een diploma te behalen of een beroepsopleiding te volgen terwijl men het recht op een uitkering behoudt. Meer informatie kan worden teruggevonden op de website van de VDAB.

3.4.2. Deeltijds onderwijs

De verschillende vormen van deeltijds onderwijs werden eerder in dit handboek besproken en zijn toegankelijk tot de leeftijd van 25 jaar. Informeer hierover via de verschillende CDO's en Syntra-afdelingen.

3.4.3. Volwassenonderwijs

Het volwassenenonderwijs biedt op verschillende niveaus de mogelijkheid om een opleiding te volgen. In het volwassenonderwijs kan men een cursus basiseducatie volgen in een centrum voor basiseducatie (CBE). Het volgen van een cursus basiseducatie is eerder uitzonderlijk voor ex-minderjarige omwille van een eerder gevolgd traject in het onthaalonderwijs. Een andere optie is het volgen van een opleiding van het secundair volwassenonderwijs bij een centrum voor volwassenonderwijs (CVO). Meer informatie kan worden geraadpleegd via www.onderwijs.vlaanderen.be.

3.4.4. Examencommissie

De minderjarige kan niet alleen via het traditionele schooltraject, maar ook via de examencommissie een schooldiploma behalen. Vroeger werd de examencommissie ook wel 'de middenjury' genoemd. De minderjarige kan deelnemen aan de examens van de examencommissie basisonderwijs in Vlaanderen. De examens vinden elk jaar plaats in juni en worden afgelegd in één van de examenscholen. Zowel de inschrijving als de deelname is volledig kosteloos. Deelname is enkel mogelijk vanaf het kalenderjaar dat de minderjarige 9 jaar wordt.

De minderjarige kan eveneens deelnemen aan de examens van de examencommissie secundair onderwijs in Vlaanderen[20]. Om zich te kunnen inschrijven bij de commissie, moet de minderjarige een geldig identiteitsbewijs (een paspoort, een attest van immatriculatie met een identiteitskaart van het land van herkomst of een elektronische verblijfskaart uit België[21]) kunnen voorleggen.

3.4.5. Graduaatsopleidingen van het hoger beroepsonderwijs

Het hoger beroepsonderwijs omvat opleidingen die voorbereiden op het uitoefenen van een beroep. Deze opleidingen (vroeger ook wel HBO5 genoemd) situeren zich qua niveau net onder de professionele bachelor. Het algemeen niveau is minder theoretisch dan een bacheloropleiding. Het werkplekleren vormt een belangrijk onderdeel van een HBO-opleiding. Het wordt georganiseerd door instellingen voor voltijds secundair onderwijs, centra voor volwassenenonderwijs en hogescholen.

Q&A: Nederlandstalig onderwijs

Wie betaalt de schoolfactuur?

Indien je pupil de schooltoeslag ontvangt en in een opvangstructuur van Fedasil verblijft (opvangcentrum of LOI), bekijk dan goed of er instructies van Fedasil van kracht zijn over het bekostigen van de schoolkosten door de minderjarige. Als je pupil de schooltoeslag ontvangt en in een voorziening van Jeugdhulp verblijft, bekijk dan eveneens welke regels er gelden.[1]

Indien je pupil geen schooltoeslag ontvangt en in een opvangstructuur van Fedasil of voorziening van Jeugdhulp verblijft, dan betaalt de opvangstructuur of de voorziening de schoolfactuur.

Als je pupil OCMW-steun ontvangt, bekijk je best met het OCMW of zij de schoolfactuur kunnen betalen. Dit is afhankelijk van het OCMW in kwestie en het door hen gevoerde sociaal onderzoek.

Enkele tips:

- Bij de inschrijving moet de school een overzicht kunnen geven van de kosten voor dat schooljaar.
- Scholen hebben de mogelijkheden om een afbetalingsplan af te sluiten (met minstens 3 betaalmomenten).
- Sommige scholen hebben een ‘solidariteitskas’ of een verminderd tarief voor kwetsbare jongeren. Vraag dit zeker na.
- Een school mag niet dreigen met het achterhouden van een rapport, met niet slagen, … als de schoolfactuur nog niet betaald is. Dit is niet wettelijk.

Wat doe ik als een school een inschrijving weigert? Waar kan ik terecht?

Het gebrek aan verblijf- of identiteitsdocumenten mag geen reden zijn voor een weigering tot inschrijving. Een school kan een inschrijving wel in bepaalde andere gevallen weigeren. Enkele voorbeelden: als de capaciteit voor het aantal anderstalige nieuwkomers bereikt is; als de klas of richting volzet is; als je pupil niet het correcte attest behaalde om door te stromen naar de opleiding in kwestie; als je pupil met een tuchtprocedure uitgeschreven werd uit die welbepaalde school; als je pupil een verslag heeft voor het BUSO maar zich toch in het regulier onderwijs wil inschrijven.

Enkele tips:

- De school moet een weigering altijd schriftelijk motiveren. Je kan dan voor ondersteuning terecht bij het lokaal overlegplatform van de regio. Je kan ook het CLB (van de vorige school) contacteren. Zij zoeken samen met jou naar een oplossing voor je pupil. Het is ook mogelijk om een klacht in te dienen tegen de weigering bij de Commissie inzake Leerlingenrechten.

Waarvoor kan ik terecht bij het CLB?

Het CLB ondersteunt leerlingen en hun opvoedingsverantwoordelijken op de volgende domeinen:

- Leren en studeren: detectie van en ondersteuning bij leerproblemen, gesprekken over studiemethode, ...
- Onderwijsloopbaan: studiekeuzebegeleiding
- Psychisch en sociaal functioneren: gesprekken rond welbevinden en eventuele doorverwijzing, aanmelding bij de Intersectorale Toegangspoort voor niet-rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp, ...
- Preventieve gezondheidszorg: medisch onderzoek, gesprek met de schoolarts bij bezorgdheden rond gezondheid, ...

Wat doe ik als de school een maatregel neemt waarmee ik niet akkoord ben?

Als je pupil de leefregels van de school overtreedt kan de school maatregelen opleggen. Bijvoorbeeld een dag verbieden om de lessen te volgen, niet laten deelnemen aan een niet-verplichte schooluitstap, strafstudie, enzovoort. Als je niet akkoord gaat met deze maatregelen, kan je hierover in overleg gaan met de school. Er bestaan geen officiële procedures tegen deze maatregelen.

Als de genomen maatregelen niet werken kan de school de minderjarige preventief schorsen of een tuchtstraf opleggen (tijdelijke of definitieve uitschrijving). Een tuchtstraf is een zware straf waarvoor de school een tuchtprocedure moet doorlopen. De school moet jou en je pupil schriftelijk op de hoogte brengen van de procedure, jullie hebben het recht om gehoord te worden en de mogelijkheid om het tuchtdossier inkijken. De volledige lijst van regels in de tuchtprocedure is terug te vinden in het schoolreglement of op de site van de scholierenkoepel.

Er bestaat een interne beroepsprocedure die je kan opstarten bij een definitieve schorsing. Deze beroepsprocedure staat ook omschreven in het schoolreglement.

Opgelet: de minderjarige blijft bij een definitieve schorsing officieel ingeschreven in de school tot er een nieuwe school gevonden is. Het CLB zal je hierbij helpen.

Van welke ondersteunende maatregelen kan mijn pupil genieten als hij of zij na OKAN in het reguliere onderwijs start?

- Een ex-OKAN jongere heeft recht op begeleiding door een vervolgschoolcoach (verbonden aan de OKAN school).
- De nieuwe school kan je pupil vrijstellen van bepaalde vakken om aan zijn of haar Nederlands te werken. Deze vrijstelling verhindert niet dat je pupil kan slagen op het einde van het schooljaar.
- De delibererende klassenraad moet tijdens de deliberatie rekening houden met het groeitraject van je pupil en is niet verplicht om rekening te houden met alle resultaten van toetsen en examens die afgelegd werden doorheen het schooljaar.

Mag mijn pupil zich inschrijven in een richting met een ander opleidingsniveau dan geadviseerd door de OKAN-school?

Het advies van OKAN is niet bindend. Het is mogelijk om je pupil in te schrijven in een ander jaar of opleidingsniveau. De vervolgschool beslist echter over de toelating, ze zijn niet verplicht om het gevraagde opleidingsniveau te aanvaarden.

De leerkrachten van de vervolgschool houden uiterlijk 25 dagen nadat je pupil gestart is in de nieuwe school een *toelatingsklassenraad*. Als het advies van de toegangsklassenraad afwijkt van het advies van OKAN moeten ze dit motiveren. Als de toegangsklassenraad hetzelfde advies heeft als de OKAN-klassenraad, is je pupil verplicht zich naar een ander jaar of niveau te oriënteren.

Heb ik als voogd vrije schoolkeuze?

In België is er een vrije schoolkeuze. Dat betekent dat jij en je pupil kunnen kiezen in welke school je je pupil inschrijft. De vrije schoolkeuze wordt in de praktijk soms beperkt door praktische moeilijkheden (bv. de afstand tot het opvangcentrum, de capaciteit van de school, ...).

1 De instructie van Fedasil over het zelf bekostigen van sommige schoolkosten door begunstigden van de schooltoeslag wordt verwacht rond de publicatie van dit handboek. Ook zullen de regels over het betalen van de schoolkosten voor NBMV binnen de voorzieningen van het Agentschap Opgroeien vermoedelijk wijzigen. De dienst Voogdij zal u hierover informeren via de nieuwsbrief.

4 Onthaalonderwijs in de Franse Gemeenschap

De Franse Gemeenschap heeft sinds 2019 een nieuw decreet betreffende het onthaal, de scholing en de begeleiding van leerlingen die de taal niet beheersen in het onderwijs georganiseerd of gesubsidieerd door de Franse Gemeenschap.

De focus van het decreet ligt op:

- Het voorzien van een optimaal onthaal, oriëntatie en integratie in ons onderwijssysteem
- Het bieden van pedagogische en didactische ondersteuning bij de beheersing van de Franse taal en de schoolcultuur;
- Het voorzien van een tussentijds aanbod dat gepaard gaat met een geleidelijke integratie alvorens deze leerlingen uiteindelijk in een leerjaar worden opgenomen.

Om deze doelstellingen te realiseren kunnen scholen 2 soorten regelingen aanbieden:

1. DASPA (Dispositif d'Accueil et de Scolarisation des élèves Primo-Arrivants et Assimilés) is het stelsel dat gericht is op het onthaal, de scholing en integratie van nieuwkomers en leerlingen gelijkgesteld aan nieuwkomers in het gewoon onderwijs vanaf het derde jaar van het kleuteronderwijs, in het lager of secundair onderwijs[22]. De focus van DASPA ligt op:
    - het leren van de Franse taal
    - het faciliteren van de integratie in het Belgisch onderwijs door in te zetten op integratie in de schoolcultuur en het aanleren van schoolse vaardigheden, nodig voor het vervolg van de schoolloopbaan van de jongere
    - de oriëntering naar het vervolgonderwijs

    DASPA kan dus worden georganiseerd vanaf de kleuterklas. Het aanbod is beperkt in de tijd en oriënteert de leerlingen nadien naar het regulier onderwijs in de Franse Gemeenschap.

    Niet alle scholen organiseren een DASPA-aanbod. De website van de Franse gemeenschap geeft een overzicht van de scholen die een DASPA-aanbod voorzien: www.enseignement.be.

2. Nieuwkomers en leerlingen gelijkgesteld aan nieuwkomers die ingeschreven zijn in een school waar er geen DASPA-aanbod is, hebben recht op het FLA-begeleidingssysteem (Français Langue d'Apprentissage = Frans als leertaal). FLA is een onderwijsstructuur gericht op het leren van de onderwijstaal in het gewone kleuter-, lager of secundair onderwijs.

Het FLA-systeem en DASPA-stelsel geeft aan scholen de mogelijkheid om extra lestijden in te zetten naargelang het aantal leerlingen die ingeschreven zijn die aan de voorwaarden voldoen.[23]

4.1. Voorwaarden voor DASPA

Om beroep te kunnen doen op het DASPA-aanbod moet er voldaan worden aan de verschillende voorwaarden die gelden om als 'nieuwkomer' of 'gelijkgesteld aan nieuwkomer' gedefinieerd te worden. Een nieuwkomer ('un primo-arrivant') dient[24]:

- Minstens twee jaar en zes maanden oud te zijn en minder dan 18 jaar te zijn op 30 september van het betrokken schooljaar;
- Minder dan een jaar op het nationale grondgebied zijn toegekomen
- EN
    - Ofwel een verzoek tot internationale bescherming hebben ingediend ofwel als vluchteling erkend zijn/subsidiaire bescherming hebben gekregen;
    - Ofwel minderjarig zijn, vergezeld door een persoon die een verzoek tot internationale bescherming heeft ingediend of die als vluchteling erkend is/subsidiaire bescherming heeft gekregen;
    - Ofwel onderdaan zijn van een land dat ontwikkelingssteun krijgt van de Commissie voor Ontwikkelingssteun van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling;
    - Ofwel als staatloos erkend zijn;

Ook leerlingen die niet aan de voorwaarden van nieuwkomer voldoen, maar die gelijkgesteld worden aan nieuwkomers ('l'élève assimilé au primo-arrivant' (APA)) kunnen toegang krijgen tot DASPA als er aan alle volgende voorwaarden voldaan wordt[25]:

- ten minste 5 jaar oud zijn en jonger dan 18 jaar op 31 december van het betrokken schooljaar;
- ofwel de buitenlandse nationaliteit hebben, ofwel na adoptie de Belgische nationaliteit te hebben verkregen, ofwel als staatloos erkend zijn;
- gedurende minder dan een jaar naar een door de Franse Gemeenschap georganiseerde of gesubsidieerde school te zijn gegaan;
- de onderwijstaal niet voldoende kennen om succesvol deel te nemen aan de activiteiten van de klas van zijn of haar leeftijd. De evaluatie van de taalvaardigheid gebeurt door de school.

De definitie van 'leerling gelijkgesteld aan een nieuwkomer' laat toe om een jongere met migratieachtergrond die al langer in België verblijft, maar nog onvoldoende scholing genoot, mee op te nemen in het aanbod van extra ondersteuning.[26] Ook een minderjarige die bijvoorbeeld eerst in een OKAN-klas heeft gezeten en dus al langer dan een jaar in België verblijft kan op basis van deze definitie toegang hebben tot DASPA als er voldaan wordt aan de bovenstaande voorwaarden.

4.2. Doorlooptijd DASPA

Kinderen kunnen het DASPA-aanbod volgen gedurende minimum 1 week tot maximum 1 jaar, een termijn die kan verlengd worden met maximaal 6 maanden.[27] Een bijkomende verlenging van 6 maanden kan worden toegestaan voor nieuwkomers en leerlingen gelijkgesteld aan nieuwkomers die niet gealfabetiseerd zijn in de eigen moedertaal.

Een niet-gealfabetiseerde leerling: : een leerling die nooit in een school is ingeschreven, nooit onderwijs heeft gevolgd of slechts gedurende maximum één schooljaar onderwijs heeft gevolgd in het herkomstland en die bij het moment van de inschrijving op een school niet kan lezen of schrijven.

Het DASPA-stelsel biedt scholen de mogelijkheid om hun onderwijs in alle autonomie aan te passen aan de specifieke behoeften van de leerlingen in dit stelsel. Minderjarigen die ingeschreven zijn in DASPA kunnen zo hun onthaalonderwijs volgen in een aparte klas met andere 'DASPA-leerlingen' of een deel, dan wel het volledige lesrooster in een gewone klas volgen. Een integratieraad (conseil d'intégration) beslist voor elke leerling of het volledige lesrooster gevolgd wordt in een aparte klas met andere «DASPA-leerlingen», of dat een deel van de vakken in een reguliere klas gevolgd worden (met 'regulier' bedoelen we het onderwijs dat niet specifiek voor nieuwkomers wordt georganiseerd). Na 10 maanden DASPA volgen de leerlingen sowieso verplicht gedurende minimum 6 lestijden per week de lessen mee in een reguliere klas met leerlingen van dezelfde leeftijd. Na 12 maanden DASPA moet de jongere 12 periodes per week meevolgen in een reguliere klas. Na 18 maanden is dit 18 lestijden (dit geldt enkel voor de nieuwkomers die niet gealfabetiseerd zijn). Deze geleidelijke integratie in het regulier onderwijs maakt deel uit van de manier waarop DASPA georganiseerd wordt. De integratieraad bestaat uit de directeur van de school (of de afgevaardigde), leerkrachten van het leerjaar dat overeenkomt met de leeftijd van de leerling, een lid van het CPMS en een maatschappelijk werker van het opvangcentrum belast met onderwijsondersteuning. Eén of twee externe deskundigen kunnen ook worden uitgenodigd.[28]

4.3. Basisonderwijs

Het lesrooster wordt aangepast in functie van een zo optimaal mogelijke aansluiting van de leerling bij de klas volgens de leeftijd. Het DASPA-stelsel zal in het basisonderwijs in de praktijk meestal niet bestaan uit aparte DASPA-klassen. De lestijden worden ingezet in functie van:

- het aanleren van de Franse taal;
- het onthaal, de scholing en de integratie van de nieuwkomer of de leerling die gelijkgesteld is als nieuwkomer in het nieuwe onderwijssysteem (DASPA).

4.4. Secundair onderwijs

Leerlingen die een DASPA-aanbod volgen, krijgen een aangepast uurrooster. Het DASPA-aanbod kan verschillen van school tot school, maar wettelijk moet het volgende voorzien worden[29]:

- Een aanbod van minimaal 28 wekelijkse lesperiodes.
- Een minimum van 16 lesuren gewijd aan intensieve Franse taalverwerving, het leren kennen van de schoolcultuur, lessen in menswetenschappen, filosofie en burgerschap.
- Een minimum van 8 lesuren gewijd aan wetenschappen en wiskunde.

Ook in het secundair onderwijs kan een school zelf de inschatting maken hoe de leerlingen in het DASPA-stelsel les volgen. Scholen kunnen aparte DASPA-klassen organiseren waar jongeren ongeacht de leeftijd of niveau samenzitten. Het DASPA-stelsel biedt scholen veel vrijheid om hun onderwijs vorm te geven in functie van de specifieke behoeften van de nieuwkomers.

4.5. Oriëntering na onthaalonderwijs

Om te bepalen in welk leerjaar minderjarigen kunnen instromen in het secundair onderwijs, is in de Franse Gemeenschap een diplomagelijkschakeling nodig. De leerlingen moeten dan de attesten en diploma's die ze kunnen voorleggen uit andere landen laten valideren en gelijkschakelen om zo het leerjaar en studierichting na het onthaalonderwijs te kunnen bepalen. Leerlingen die geen documenten kunnen voorleggen om een diplomagelijkschakeling te vragen en ten minste 6 maanden zijn ingeschreven in het DASPA-stelsel, kunnen een attest van toelaatbaarheid ('attestation d'admissibilté) vragen om te kunnen instromen in het regulier onderwijs. Voor die leerlingen heeft de 'conseil d'intégration' (integratieraad) de bevoegdheid om na evaluatie een oriënteringsbeslissing te nemen in functie van het vervolgonderwijs.

De beslissing kan een oriëntatie zijn naar elk leerjaar van elke studierichting, met uitzondering van de laatste jaren (6e en 7e jaar). Een beroep kan worden aangetekend binnen de tien schoolwerkdagen na de afgifte van het bewijs van toelaatbaarheid.

Leerlingen die geen beroep kunnen doen op deze vrijstelling van diplomagelijkschakeling zijn:

- Leerlingen die niet voldoen aan de voorwaarden bepaald in de definities van 'nieuwkomer' en 'gelijkgesteld aan nieuwkomer';
- of die wel voldoen aan die voorwaarden, maar niet ingeschreven zijn in een DASPA-stelsel (bv. FLA-systeem);
- of de leerlingen ingeschreven in DASPA maar die geen documenten kunnen voorleggen om een gelijkschakeling te vragen;
- of leerlingen die minder dan 6 maanden DASPA volgen.

Nieuwkomers en leerlingen gelijkgeschakeld aan nieuwkomers kunnen er steeds voor kiezen om hun diploma te laten gelijkschakelen, maar gezien ze dan schooldocumenten kunnen voorleggen voldoen ze niet meer aan de voorwaarden voor een attest van toelaatbaarheid en kunnen ze dus geen beroep meer doen op de oriëntatie van de integratieraad.

De diplomagelijkschakeling is gratis voor nieuwkomers en gelijkgestelden aan nieuwkomers. Om de procedure diplomagelijkschakeling op te starten zijn volgende documenten nodig:

- De 3 laatste schoolrapporten, bij voorkeur de originele documenten, anders gehomologeerde certificaten van de instelling (voor de Democratische Republiek Congo, Marokko, Bulgarije, China, Roemenië, Senegal, Guinee-Conakry, Polen en Rwanda gelden uitsluitend de originele schoolrapporten);
- Een origineel uittreksel van de geboorteakte;
- De beëdigde vertaling voor al deze documenten tenzij ze opgesteld zijn in het Engels, Spaans, Portugees, Duits, Italiaans of Nederlands. De handtekening en stempel van de vertaler moeten zichtbaar zijn op de vertaalde documenten.

Het is belangrijk dat de minderjarige en de voogd zich voldoende bewust zijn van het feit dat de procedure tot diplomagelijkschakeling dan wel kosteloos (zolang men voldoet aan de voorwaarden) is maar dat er wel veel documenten nodig zijn die niet altijd te verkrijgen zijn. Informeer dus zeker op voorhand of de minderjarige voldoet aan de voorwaarden om vrijgesteld te worden van deze gelijkschakeling.

De voogden hebben een stappenplan uitgewerkt over de over overgang van het onthaalonderwijs naar het regulier secundair onderwijs. Deze tool is terug te vinden op het einde van het hoofdstuk (→ Stappenplan: overgang van het onthaalonderwijs naar het regulier secundair onderwijs).

4.6. Nuttige informatie

www.portail.siep.be
www.formations.siep.be
www.enseignement.be
www.accrochaje.cfwb.be

5 Studiekeuze en vervolg op onthaalonderwijs in de Franse Gemeenschap

Het leerjaar waarin de jongere in een bepaalde richting start in het onderwijs in de Franse Gemeenschap is afhankelijk van de beslissing van de 'conseil d'intégration' (integratieraad) na DASPA of van het bewijs dat kan geleverd worden op basis van eerder behaalde diploma's (na diplomagelijkschakeling).

5.1. Voltijds gewoon secundair onderwijs

Het voltijds gewoon secundair onderwijs bestaat uit 3 graden van elk twee jaar (maximaal drie jaar voor de eerste graad):

- De 1e graad: de observatiefase (normaliter voor leerlingen van 12 tot 14 jaar - maximaal 16 jaar)
- De 2e graad: het oriëntatieniveau (normaliter voor leerlingen van 14 tot 16 jaar)
- De 3e graad: de fase van beslissing (normaal voor leerlingen van 16 tot 18 jaar);
- Een 4e aanvullende graad wordt specifiek voorzien voor het beroepsonderwijs in het kader van de studies verpleegkunde.

Jongeren met een diploma van het basisonderwijs (CEB: certificat d'études de base) stromen normaal door naar 2 gemeenschappelijke jaren (1 commun (1C) en 2 commun (2C)) die de eerste graad van het voltijds gewoon secundair onderwijs uitmaken. Leerlingen die moeilijker kunnen volgen kunnen in de eerste graad een bijkomend jaar volgen, na het 1e of 2e jaar. Het gaat dan over het 1e of 2e aanvullend leerjaar (1S naar 1 supplémentaire of 2S naar 2 supplémentaire).

Voor leerlingen die niet in het bezit zijn van het diploma basisonderwijs (CEB) wordt een gedifferentieerde eerste fase georganiseerd, bestaande uit een 1e jaar en een gedifferentieerd 2e jaar (1D en 2D). De bedoeling hiervan is om leerlingen die niet in het bezit zijn van het diploma basisonderwijs (CEB) de kans te geven om dit te behalen. Zodra het CEB is verworven, kan de leerling worden georiënteerd naar de gemeenschappelijke eerste fase of naar een aanvullend jaar.

Voor leerlingen die gedurende de 1e graad drie jaar les gevolgd hebben maar het verwachte niveau niet hebben bereikt wordt er een specifiek jaar van differentiatie en oriëntatie (3 S-DO) georganiseerd binnen de 2e graad.

Vanaf de 2e graad wordt het onderwijs opgedeeld in 4 vormen:

1. Algemeen onderwijs = général (G)
2. Technisch onderwijs = technique (T)
3. Kunstonderwijs = artistique (A)
4. Beroepsonderwijs = professionnel (P)

Vanaf de 2e graad wordt een opdeling gemaakt tussen een “section de transition” (overgangsafdeling) en een “section de qualification” (kwalificatiedeel).

- Het algemeen onderwijs is enkel beschikbaar binnen de ‘section de transition’.
- Het Technisch en Kunstonderwijs zijn beschikbaar binnen de ‘section de transition’ en binnen de ‘section de qualification’.
- Het Beroepsonderwijs wordt enkel georganiseerd binnen de ‘section de qualification”.

Aan het einde van de derde graad binnen de ‘section de transition’ kan een zevende jaar gevolgd worden ter voorbereiding op het hoger onderwijs. Binnen de ‘section de qualification’ kan dan weer een zevende kwalificatiejaar of aanvullend jaar worden gevolgd.

De richtingen binnen “section de transition” bereiden de leerling in het algemeen voor om verder te studeren, maar geven ook de mogelijkheid om in te stromen op de arbeidsmarkt. Het diploma ‘Certificat d’enseignement secondaire supérieur (CESS)’ wordt afgeleverd na het slagen na het 6e jaar.

In het technisch, artistiek en beroepsonderwijs binnen de ‘section de qualification’ worden jongeren in het algemeen voorbereid om door te stromen naar het beroepsleven. Toch hebben ze ook nog steeds de mogelijkheid om verder te studeren. Na het voltooien van deze studies wordt een CESS en/of een Certificaat van Kwalificatie (CQ) uitgereikt.

Meer informatie kan geraadpleegd worden op de website van de Franse Gemeenschap betreffende het onderwijs: www.enseignement.be

5.2. Deeltijds onderwijs

Als jongeren de eerste twee leerjaren van het voltijds secundair onderwijs afgerond hebben, kunnen ze vanaf de leeftijd van 15 jaar terecht in verschillende stelsels van deeltijds onderwijs waar leren en werken worden afgewisseld. Werden die eerste 2 leerjaren in het voltijds secundair onderwijs niet afgerond, dan geldt de leeftijd van 16 jaar. Starten in een vorm van deeltijds onderwijs kan pas vanaf het eerste jaar van de tweede graad (3e jaar middelbaar). Deze systemen zijn toegankelijk tot de leeftijd van 25 jaar.

Indien de leerling in een dergelijk stelsel instapt, zal er een 'contrat d'alternance' worden opgemaakt. Dit contract vervangt het vroegere leercontract (contrats d'apprentissage IFAPME-SFPME) en de overeenkomsten inzake sociaal-professionele integratie van het CEFA (les conventions d'insertion socio-professionnelle CEFA (CISP). Jongeren worden tijdens deze systemen betaald voor het werk dat ze uitvoeren.
Deze vorm van onderwijs wordt aangeboden door:

- een CEFA (Centre d'Education et de formation en Alternance)
- Les centres de formation des classes moyennes.

Wanneer jongeren niet meer voldoen aan de voltijdse leerplicht (met name: tussen de leeftijd van 16 en 18 jaar of 15 jaar indien de eerste twee jaren van het secundair onderwijs zijn voltooid) kan een leerling zich bovendien inschrijven in het volwassenonderwijs (l'enseignement de promotion sociale) op voorwaarde dat de leerling ook ingeschreven is in een CEFA, een IFAPME- of EFP-opleidingscentrum, of een andere vorm van onderwijs volgt die voldoet aan de voorwaarden van het deeltijds onderwijs.

Nuttige informatie omtrent deeltijds leren en werken kan geraadpleegd worden via de website: www.formationalternance.be.

5.2.1. CEFA

Het stelsel van deeltijds leren en werken via een CEFA bestaat nog steeds uit een voltijds uurrooster, maar de invulling verschilt met het voltijds gewoon secundair onderwijs. Via dit systeem krijgen leerlingen nog steeds een algemene vorming in combinatie met een stage in een bedrijf. Verschillende attesten en getuigschriften

kunnen worden afgeleverd naargelang het soort opleiding dat gevolgd wordt. Het programma bestaat uit:

- twee dagen theorie en lessen algemene vorming via een CEFA
- drie dagen praktijklessen in een werkomgeving. De student zal voor deze werkdagen betaald worden.

Er zijn twee soorten opleidingen die via dit systeem gevolgd kunnen worden:

1. **'Artikel 45'** opleidingen leggen de nadruk op praktische cursussen en specifieke opties (die niet voorkomen in het volledige dagonderwijs). De soorten opleiding die gevolgd kunnen worden zijn te raadplegen via https://formations.siep.be/formation/types/cefa-45/.
2. **'Artikel 49'** opleidingen zijn gebaseerd op opleidingen die overeenkomen met de tweede en derde graad van het beroepsonderwijs of met de derde graad van het kwalificerend technisch onderwijs (l'enseignement technique de qualification). Een 'Artikel 49' opleiding maakt het mogelijk dezelfde vaardigheden te verwerven als in het volwaardig onderwijs. De behaalde diploma's en certificaten zijn gelijkwaardig aan die van een volwaardige opleiding. De soorten opleiding die gevolgd kunnen worden zijn raadpleegbaar via https://formations.siep.be/formation/types/cefa-49/.

5.2.2. Les centres de formation des classes moyennes

De leerling leert in een bedrijf een beroep terwijl hij in een opleidingscentrum (centre de formation IFAPME in Wallonië of un centre de formation EFP van SFPME in Brussel) lessen algemene vorming en praktijk blijft volgen. Gedurende één à twee dagen per week worden er theoretische lessen gegeven in een opleidingscentrum en de rest van de week wordt ingevuld met praktische lessen op de werkvloer bij een werkgever. Aan het einde van zijn leertijd behaalt de leerling een getuigschrift.

Meer informatie hierover kan worden geraadpleegd op de website www.inforjeunes.eu.

5.3. Buitengewoon secundair onderwijs

Het buitengewoon onderwijs is bedoeld voor leerlingen met specifieke behoeften die niet kunnen worden opgenomen in het gewoon onderwijs. Om ingeschreven te kunnen worden in het buitengewoon onderwijs is een attest nodig van een PMS of een andere organisatie die daarvoor door de Franse Gemeenschap is erkend. Voor type 5, 6 en 7 kan het certificaat ook worden opgesteld op basis van een medisch onderzoek door een gespecialiseerde arts.

De volgende types van buitengewoon onderwijs kunnen door de Franse Gemeenschap worden georganiseerd, gesubsidieerd of erkend[30]:

- Type 1 aangepast aan de opvoedings- en opleidingsbehoeften van leerlingen met een lichte verstandelijke beperking;
- Type 2 aangepast aan de opvoedings- en opleidingsbehoeften van leerlingen met een gemiddelde of ernstige verstandelijke beperking;
- Type 3 aangepast aan de opvoedings- en opleidingsbehoeften van leerlingen met gedragsstoornissen;
- Type 4 aangepast aan de opvoedings- en opleidingsbehoeften van leerlingen met lichamelijke beperkingen
- Type 5 aangepast aan de opvoedings- en opleidingsbehoeften van zieke en/of herstellende leerlingen;
- Type 6 aangepast aan de opvoedings- en opleidingsbehoeften van leerlingen met visuele beperkingen;
- Type 7 aangepast aan de opvoedings- en opleidingsbehoeften van leerlingen met auditieve beperkingen;
- Type 8 aangepast aan de opvoedings- en opleidingsbehoeften van leerlingen met leermoeilijkheden.

De volgende onderwijsvormen zijn mogelijk[31]:

- gespecialiseerd secundair onderwijs voor integratie in de samenleving (gespecialiseerd secundair onderwijs van vorm 1)
- gespecialiseerd secundair onderwijs voor integratie in de samenleving en inschakeling in het arbeidsproces (gespecialiseerd secundair onderwijs van vorm 2)
- gespecialiseerd beroepssecundair onderwijs (gespecialiseerd secundair onderwijs van vorm 3)
- secundair onderwijs in de doorstromings- of kwalificatieafdeling (gespecialiseerd secundair onderwijs van vorm 4)

Meer informatie kan worden geraadpleegd via de site www.enseignement.be.

5.4. De minderjarige is niet meer leerplichtig

5.4.1. Deeltijds onderwijs

De verschillende vormen van deeltijds onderwijs werden eerder in dit hoofdstuk besproken en zijn toegankelijk tot de leeftijd van 25 jaar.

5.4.2. Forem

De Forem biedt verschillende opleidingen en stages aan schoolverlaters.
Meer informatie kan geraadpleegd worden via www.jeunes.leforem.be.

5.4.3. Volwassenonderwijs

Het volwassenonderwijs of 'l'enseignement de promotion sociale' biedt de mogelijkheid om onderwijs en vormingen te volgen om alsnog een diploma basis- of secundair onderwijs te halen. Er kunnen bovendien nog andere soorten opleidingen gevolgd worden.

Meer informatie kan geraadpleegd worden via www.formations.siep.be en www.enseignement.be.

5.4.4. Jurys Centraux

De tegenhanger van de Examencommissie in de Vlaamse Gemeenschap zijn de 'jurys centraux' in de Franse Gemeenschap. Dit vormt een alternatieve route naar een diploma voor studenten die hun plaats niet kunnen vinden in een "klassiek" academisch traject, of dit hebben moeten onderbreken.
Dit systeem van examens maakt het mogelijk de diploma's te behalen die nodig zijn om verder onderwijs te volgen of een job te vinden. De inschrijvingsvoorwaarden verschillen naargelang het diploma dat men wenst te behalen.[32]

Q&A: Franstalig onderwijs

- **Wie betaalt de schoolfactuur?**

Als je pupil de schooltoeslag ontvangt en in een opvangstructuur van Fedasil verblijft (opvangcentrum of LOI), bekijk dan goed of er instructies van Fedasil van kracht zijn over het bekostigen van de schoolkosten door de minderjarige. Als je pupil de schooltoeslag ontvangt en in een voorziening van Jeugdhulp verblijft, bekijk dan eveneens welke regels er gelden.

Als je pupil geen schooltoeslag ontvangt en in een opvangstructuur van Fedasil of voorziening van Jeugdhulp verblijft, dan betaalt de opvangstructuur of de voorziening de schoolfactuur.

Als je pupil OCMW-steun ontvangt, is het nuttig om met het OCMW te bekijken of zij de schoolfactuur kunnen betalen. Dit is afhankelijk van het OCMW in kwestie en het door hen gevoerde sociaal onderzoek.

Enkele tips:

- Bij de inschrijving moet de school een overzicht kunnen geven van de kosten voor dat schooljaar.
- Een school heeft de mogelijkheid om een afbetalingsplan af te sluiten (met minstens 3 betaalmomenten).
- Sommige scholen hebben een ‘solidariteitskas’ of een verminderd tarief voor kwetsbare jongeren. Vraag dit zeker na.
- Een school mag niet dreigen met het achterhouden van een rapport, met niet slagen, … als de schoolfactuur nog niet betaald is. Dit is niet wettelijk.

- **Wat doe ik als een school een inschrijving weigert? Waar kan ik terecht?**

Het gebrek aan verblijf- of identiteitsdocumenten mag geen reden zijn voor een weigering tot inschrijving. Een school kan wel de inschrijving weigeren als de betrokken klas het maximumaantal van leerlingen heeft bereikt. De school moet dan een attest geven met de motivatie van de weigering van inschrijving. Met dit attest kan je ondersteuning vragen bij de ‘Service des Inscriptions et de l’Assistance aux Etablissements Scolaires’ van de onderwijsadministratie van de Franse Gemeenschap, de ‘Commissions Zonales d’Inscriptions’ of ‘Les commissions décentralisées soutiennent l’inscription scolaire’.

Wat doe ik als de school een maatregel neemt waarmee ik niet akkoord ben?

Als een minderjarige de leefregels van de school overtreedt kan de school maatregelen opleggen. Bijvoorbeeld een dag verbieden om de lessen te volgen, niet laten deelnemen aan een niet-verplichte schooluitstap, strafstudie, enzovoort. Als je niet akkoord gaat met deze maatregelen, kan je hierover in overleg gaan met de school. Er bestaan geen officiële procedures tegen deze maatregelen.

Als de genomen maatregelen niet werken kan de school de minderjarige preventief schorsen of een tuchtstraf opleggen (tijdelijke of definitieve uitschrijving). Een tuchtstraf is een zware straf waarvoor de school een tuchtprocedure moet doorlopen. De school moet jou en je pupil schriftelijk op de hoogte brengen van de procedure en jullie hebben het recht om gehoord te worden. De volledige lijst van regels in de tuchtprocedure is terug te vinden in het schoolreglement.

Er bestaat een beroepsprocedure die je kan opstarten bij een definitieve schorsing. Deze procedure start je bij de inrichtende macht van de school. Indien het onderwijs rechtstreeks afhangt van de Fédération Wallonie-Bruxelles, moet je je tot de federatie zelf richten. De beroepsprocedure staat ook omschreven in het schoolreglement.

! Wanneer je pupil definitief uitgeschreven werd, wordt jouw dossier doorgegeven aan de ‘Commission Zonale des Inscriptions’. Zij helpen je pupil om een nieuwe school te vinden.

Heb ik als voogd vrije schoolkeuze?

In België is er vrije schoolkeuze. Dat betekent dat jij en je pupil kunnen kiezen in welke school je je pupil inschrijft. De vrije schoolkeuze wordt in de praktijk soms beperkt door praktische moeilijkheden (bv. de afstand tot het opvangcentrum, de capaciteit van de school, ...).

6 Onthaalonderwijs en vervolgonderwijs in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Onderwijs is een gemeenschapsmaterie. Dit betekent dat de gesubsidieerde scholen in het Brussels hoofdstedelijk Gewest behoren tot het Franstalig of Nederlandstalig onderwijs waarvoor de Vlaamse of Franse gemeenschap bevoegd is.
Als een minderjarige in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest woont heeft men de keuze tussen een Nederlandstalige of een Franstalige school. Vaak wordt er afgestemd met de taal van de opvangstructuur waar de minderjarige verblijft. Ga hierover in overleg met de jongere en met de opvangstructuur.

De verschillende delen met betrekking tot de Vlaamse en Franse gemeenschap in dit hoofdstuk geven bijgevolg alle relevante informatie voor het onderwijs van minderjarigen die in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest wonen.

- Via de websites https://be.brussels/online-diensten/onderwijs-vorming en http://accrochagescolaire.brussels/; http://schoolinschakeling.brussels/ kunnen de relevante websites respectievelijk in de Vlaamse dan wel de Franse Gemeenschap teruggevonden worden.
- Via de website https://perspective.brussels/fr/be-ecole/panorama-de-lecole-bruxelles kan een overzicht geraadpleegd worden van de verschillende scholen in Brussel.
- Jongeren die in het Franstalig volwassenonderwijs lessen willen volgen kunnen meer informatie inwinnen via https://www.prosocbru.be/.
- Jongeren die in Brussel wonen en meer informatie willen over het Nederlandstalig volwassenonderwijs kunnen terecht bij Het Huis van het Nederlands. Het Huis Van Het Nederlands biedt eveneens een overzicht van activiteiten en cursussen vanaf 16 jaar. Meer informatie via: https://www.huisnederlandsbrussel.be/
- Jongeren die niet meer leerplichtig zijn of schoolverlater schrijven zich echter in bij ACTIRIS en niet bij FOREM of VDAB. Meer informatie via https://www.actiris.brussels/nl/burgers/ of https://www.actiris.brussels/fr/citoyens/.

7 Onthaalonderwijs en vervolgonderwijs in de Duitstalige Gemeenschap

Het onthaalonderwijs in de Duitstalige gemeenschap functioneert op een gelijkaardige manier als DASPA in de Franstalige gemeenschap. De jongere volgt algemene vakken, maar er worden ook lessen aangeboden om de integratie van de jongere te verbeteren. Deze lessen heten 'Integrationsklassen' of 'Sprachlernklassen'. De benaming verschilt afhankelijk van de school waar de lessen worden aangeboden. De lessen worden gegeven ter bevordering van de integratie van de jongere. In tegenstelling tot de Franstalige gemeenschap waar een jongere 1,5 jaar DASPA volgt, moeten de jongeren in de Duitstalige gemeenschap 2 jaar Intergrationsklassen of Sprachlernklassen volgen alvorens in het reguliere onderwijs terecht te komen. Er zijn verschillende opties mogelijk: gewoon secundair onderwijs, het technisch secundair onderwijs, het beroepssecundair onderwijs of het deeltijds onderwijs.

Jongeren die in een opvangcentrum verblijven in de Duitstalige gemeenschap volgen normaal gezien Duitstalig onderwijs. Als een minderjarige reeds Frans leerde of sprak voor de aankomst in het opvangcentrum, is er soms de mogelijkheid dat de jongere onderwijs volgt binnen de Franstalige gemeenschap. Het opvangcentrum in Eupen laat bijvoorbeeld toe dat jongeren onderwijs volgen in Verviers. Dit kan door de voogd besproken worden met het opvangcentrum. Zowel in het kanton Eupen als in het kanton Sankt Vith zijn er scholen die Integrationsklassen of Sprachlernklassen aanbieden.

Het deeltijds onderwijs of de combinatie leren en werken (Teilzeitunterricht (TZU)) in de Duitstalige gemeenschap is toegankelijk voor jongeren tussen 15 en 18 jaar die een A.I. bezitten. De jongere moet de eerste twee jaar van het secundair onderwijs hebben afgerond. Niet alle scholen in de Duitstalige gemeenschap bieden deze vorm van onderwijs aan. Indien de optie wordt aangeboden in de school van een minderjarige, bespreekt de voogd de opties best vooraf met de school.

8 Inschrijving

8.1. Wie moet de niet-begeleide minderjarige inschrijven?

De richtlijnen van de dienst voogdij bepalen het volgende omtrent de schoolkeuze en -inschrijving:

- De voogd informeert de minderjarige over de mogelijkheden inzake studiekeuze of ziet erop toe dat de informatie door andere actoren wordt verstrekt.
- De keuze van de school gebeurt in overleg met de minderjarige en de opvangstructuur/familie.
- De voogd is verantwoordelijk voor de inschrijving van de minderjarige in een onderwijsinstelling. De inschrijving gebeurt in overleg met de minderjarige en de opvangstructuur/familie.

Veel opvangstructuren hebben samenwerkingsverbanden met scholen in de nabije omgeving waardoor de minderjarige vaak in die school worden ingeschreven door de opvangstructuur. Het is belangrijk om hierover zeer snel in contact te treden met de betrokken begeleiders van de opvangstructuur en de nodige afstemming te garanderen.

Een overzicht van alle scholen in **de Franse Gemeenschap** kan geraadpleegd worden via de website van de Franse gemeenschap: www.enseignement.be.

Voor een overzicht van **alle Vlaamse schole**n kan deze website geraadpleegd worden: www.data-onderwijs.vlaanderen.be. Voor hulp bij de studiekeuze voor scholen in de Vlaamse Gemeenschap kan er gebruik gemaakt worden van de volgende vragenlijsten die helpen peilen naar interesses: https://www.onderwijskiezer.be/v2/extra/online_vragenlijsten.php

8.2. Termijn inschrijving?

Voor minderjarigen met een andere nationaliteit dan de Belgische, bepaalt de wet dat deze kinderen leerplichtig zijn vanaf de 60ste dag na hun inschrijving in een Belgische gemeente.[33]

Zodra de voogd van een minderjarige is aangesteld is het in belang van de minderjarige om deze zo vlug mogelijk in te schrijven. Op die manier kan de minderjarige zo snel mogelijk integreren in een klas en participeren in het onderwijssysteem.

8.3. Weigering inschrijving

We vermeldden eerder dat het gebrek aan verblijf- of identiteitsdocumenten geen reden mag zijn voor een weigering van inschrijving van minderjarigen in het onderwijs.

8.3.1. Vlaamse Gemeenschap - basisonderwijs

Een school heeft een totale capaciteit en daarnaast mag het schoolbestuur een capaciteit bepalen voor het aantal anderstalige nieuwkomers. De school kan dus een anderstalige nieuwkomer weigeren, ook wanneer de capaciteit voor het betreffende niveau, geboortejaar, enz. nog niet bereikt is. Enkel op deze basis mag een school weigeren en in dat geval moet het schoolbestuur een plaats garanderen in een andere school (gelegen op een redelijke afstand) voor de leerling die werd geweigerd. Als de capaciteit voor anderstalige nieuwkomers nog niet is bereikt, maar de capaciteit op niveau van de school wél, dan mag de anderstalige nieuwkomer eveneens worden geweigerd.

Scholen mogen anderstalige nieuwkomers in het basisonderwijs steeds in overcapaciteit inschrijven. Anderstalige nieuwkomers kunnen dus steeds ingeschreven worden, ook als een school volzet is. De reden voor deze maatregel is dat anderstalige nieuwkomers vaak pas in de loop van een schooljaar en na de inschrijvingsperiode arriveren. Een school kan hierover autonoom beslissen. Het is een gunst, geen recht. Een weigering tot inschrijving moet steeds schriftelijk gemotiveerd worden. Men kan in geval van weigering tot inschrijving terecht voor ondersteuning bij het lokaal overlegplatform van de regio.

Meer informatie via https://onderwijs.vlaanderen.be/nl/lokale-overlegplatforms. In het geval van een weigering kan men ook steeds een klacht indienden bij de Commissie inzake Leerlingenrechten. Meer informatie via https://onderwijs.vlaanderen.be/nl/commissie-inzake-leerlingenrechten.

8.3.2. Vlaamse gemeenschap – secundair onderwijs

De capaciteit is het totaal aantal leerlingen dat een schoolbestuur per niveau ziet als maximaal aantal leerlingen. Een schoolbestuur bepaalt autonoom de capaciteit(en). Een schoolbestuur kan een leerling slechts weigeren omwille van capaciteit, als die capaciteit vóór de start van de inschrijvingen werd vastgelegd. Een schoolbestuur kan de capaciteit(en) tijdens de lopende inschrijvingsperiode wel verhogen maar niet verlagen.

Een schoolbestuur kan een bepaald niveau volzet verklaren. Pas nadat er een volzetverklaring voor een bepaald niveau gecommuniceerd werd kan een leerling geweigerd worden.

Een weigering tot inschrijving moet steeds schriftelijk gemotiveerd worden. Men kan in geval van weigering tot inschrijving terecht voor ondersteuning bij het lokaal overlegplatform van de regio. Meer informatie via https://onderwijs.vlaanderen.be/nl/lokale-overlegplatforms. Men kan in geval van weigering ook steeds een klacht indienden bij de Commissie inzake Leerlingenrechten. Meer informatie via https://onderwijs.vlaanderen.be/nl/commissie-inzake-leerlingenrechten.

8.3.3. Franse Gemeenschap

Voor bijna alle klassen zijn er normen qua aantallen die niet overschreden mogen worden. Een school kan dus een inschrijving weigeren wanneer de betrokken klas dit maximumaantal heeft bereikt. Wanneer een inschrijving wordt geweigerd, moet de school hiervan een bewijs geven indien dit wordt gevraagd. Met de weigering kan men zich wenden tot de Service des Inscriptions et de l'Assistance aux Etablissements scolaires van de onderwijsadministratie van de Franse Gemeenschap. Voor het adres en contactgegevens verwijzen we door naar de website: www.enseignement.be.

8.4. Inschrijvingsgeld, schoolkosten en schooltoeslag

De minderjarige kan zich kosteloos inschrijven in het kleuteronderwijs, het basisonderwijs en secundair onderwijs. Andere kosten die verbonden zijn aan de schoolse activiteiten (bv. maaltijden, opvang, toezicht, uitstappen, materiaal, enz.) neemt de opvangstructuur meestal op zich. De afspraken hierover staan meestal beschreven in het huishoudelijk reglement van de opvangstructuur. Bespreek dit tijdens de intake in een nieuwe opvangstructuur. Minderjarigen die alleen gaan wonen of bij familie en die een steunaanvraag doen bij het OCMW vermelden best deze schoolkosten, zeker in het kader van beroepsopleidingen waarvoor de aankoop van (duur) materiaal vereist is. Jongeren met een equivalent leefloon krijgen van het OCMW vaak bijkomende ondersteuning voor schoolkosten, afhankelijk van het sociaal onderzoek.

Minderjarigen kunnen een schooltoeslag toegekend krijgen als er aan bepaalde voorwaarden wordt voldaan. Een schooltoeslag is een extra bedrag dat kan worden toegekend aan gezinnen met een laag inkomen. Het is bedoeld als ondersteuning en als stimulans om deel te nemen aan het onderwijs.
De schooltoeslag behoort tot de bevoegdheden van de gemeenschappen in ons land. De bedragen van de toeslagen, de voorwaarden en manier van toekenning verschillen naar gelang de gemeenschap (.

8.4.1. Schooltoeslag in het Nederlandstalig onderwijs

Vanaf drie jaar kunnen kinderen die kleuteronderwijs, lager of secundair onderwijs volgen in een door de Vlaamse Gemeenschap erkende, gesubsidieerde of gefinancierde onderwijsinstelling jaarlijks een schooltoeslag krijgen als ze aan de voorwaarden voldoen. Er gelden in het algemeen financiële voorwaarden, nationaliteitsvoorwaarden en pedagogische voorwaarden. Meer informatie kan worden geraadpleegd worden op de website www.groeipakket.be.

De schooltoeslag wordt uitbetaald tussen september en december en zal automatisch worden toegekend als de minderjarige al recht heeft op het Groeipakket (→ BOEK 7 – Gezinsbijslag). Minderjarigen die naar een Nederlandstalige school gaan, maar in Brussel of Wallonië wonen en daar de gezinsbijslag ontvangen behouden dezelfde rechten op de schooltoeslag. De voogd kan deze toeslag aanvragen bij de uitbetaler van het Groeipakket.

Let wel, wanneer een leerling met een schooltoeslag twee schooljaren op rij 30 of meer B-codes heeft op één schooljaar (en dus onvoldoende aanwezig was), leidt dat tot een terugvordering van de schooltoeslag. Dit is een sanctie en wordt door het CLB toegelicht. In een terugvorderingsbrief wordt steeds vermeld dat er bezwaar kan worden ingediend als de terugvordering als onterecht wordt beschouwd. De voogd kan dan bij de school een rechtzetting van de afwezigheidscodes bespreken (zie verder).

8.4.2. Schooltoeslag in het Franstalig onderwijs

Jongeren die voltijds onderwijs volgen en ingeschreven zijn als regelmatige leerling in een door de Franse Gemeenschap erkende, gesubsidieerde of gefinancierde onderwijsinstelling kunnen vanaf het secundair onderwijs jaarlijks een schooltoeslag krijgen. Voor de toekenning gelden er wel een aantal voorwaarden die betrekking hebben op nationaliteit, inkomen en pedagogie. Kinderen die niet over de Belgische nationaliteit beschikken bijvoorbeeld, kunnen onder meer voldoen aan de voorwaarde van nationaliteit als zij de vluchtelingenstatus hebben of geregulariseerd zijn in België en al één jaar in België wonen. Voor het volledig overzicht van de voorwaarden, raadpleeg de website https://allocations-etudes.cfwb.be/etudes-secondaires/conditions/.

Een schooltoeslag moet worden aangevraagd bij de 'Direction des Allocations d'Etudes' van de Franse Gemeenschap. Wanneer de leerling niet meer ingeschreven is als regelmatige leerling maar als vrije leerling dan kan dit een impact hebben op de schooltoeslag.

Een voorwaarde voor het ontvangen van een schooltoeslag is namelijk dat men ingeschreven moet zijn als regelmatige leerling.

8.4.3. Schooltoeslag in het Duitstalige onderwijs

Om recht te hebben op een schooltoeslag moeten minderjarigen aan bepaalde voorwaarden voldoen (zoals de inkomensvoorwaarden). Minderjarigen die in een opvangcentrum verblijven binnen de Duitstalige gemeenschap kunnen echter geen aanspraak maken op de schooltoeslag. Jongeren die in een opvangcentrum verblijven in de Duitstalige gemeenschap, maar naar de secundaire school gaan in de Franstalige gemeenschap, moeten zich wenden tot de Franstalige gemeenschap.

De aanvraag moet voor eind oktober worden opgestuurd naar:

Ministerium der Deutschsprachigen Gemeinschaft Belgiens - Studienbeihilfen
Grospertstrasse 1
4700 Eupen

Het is belangrijk om er bewust van te zijn dat de schooltoeslag (gedeeltelijk) teruggevorderd kan worden om verschillende redenen. Denk dan aan zaken zoals het verkrijgen ervan op basis van fraude, onregelmatige aanwezigheden op school, afwezigheden bij examens (inclusief de tweede zittijd), het vroegtijdig beëindigen van het schooljaar, enz.

Rol van de voogd

- Als voogd zorg je ervoor dat je pupil ingeschreven wordt in een onderwijsinstelling. Je maakt hiervoor de nodige afspraken met de begeleiders van het opvangcentrum of met het netwerk waarbij je pupil verblijft. Probeer de minderjarige te vergezellen bij de inschrijving. Als dit praktisch niet mogelijk is neem je contact op met de school van je pupil om je voor te stellen en je contactgegevens door te geven. Vraag hen om jou op de hoogte te houden van oudercontacten en overlegmomenten en om je te betrekken bij alle kwesties aangaande jouw pupil.

- Probeer als voogd om zelf aanwezig te zijn op het oudercontact van je pupil, bij voorkeur ook samen met hem of haar. Indien je niet aanwezig kan zijn, vraag je aan de begeleiding of het opvangcentrum om dit op te nemen. Het is ook mogelijk om aan de school een ander overlegmoment te vragen als de data van de oudercontacten je niet passen. Vraag in dat geval steeds feedback over het oudercontact en het rapport van je pupil.

- Als voogd is het belangrijk om de schoolloopbaan van je pupil actief op te volgen. Concreet houdt dit in:
  - Je vraagt frequent aan je pupil hoe hij of zij zich voelt op school en hoe de lessen verlopen.
  - Je neemt ten minste één keer per schooljaar deel aan een formele ontmoeting met de school. Indien je niet naar het oudercontact kan gaan vraagt je feedback en plan je een ontmoeting op een ander moment.
  - Je bekijkt elk rapport en bespreekt dit met de minderjarige.
  - Indien de school werkt met een online platform, kan je om een login voor ouders aanvragen. Zo kan je aanwezigheden opvolgen en communiceren met het secretariaat. Ook het digitaal overleg met de school verloopt vaak via dit platform.

- Je volgt de aanwezigheden van je pupil op en bespreekt deze. Indien nodig ga je samen op zoek naar mogelijke oorzaken en oplossingen. Als je pupil problematisch afwezig is, neem je deel aan begeleidingsgesprekken die door jou, de school of het CLB/PMS georganiseerd worden. Verdere ondersteuning bij problematische afwezigheden vind je in de fiche 'spijbelen', toegevoegd aan dit hoofdstuk.
- Wanneer er moeilijkheden opduiken door leer- of gedragsproblemen, bespreek je dit in eerste instantie met je pupil. Daarna contacteer je de school om samen met het CLB/PMS en de leerlingenbegeleiding naar oplossingen te zoeken.

- Wanneer het einde van het traject in OKAN nadert, overleg je met je pupil en de vervolgschoolcoach over de keuze van de studierichting in het vervolgonderwijs. Het is belangrijk om bij te dragen aan het geven van een realistische beeld van de schoolloopbaan. Peil naar de motivatie en bespreek de vooruitgang. Betrek ook andere partijen indien de keuze moeilijk blijkt. Indien er contact is met de ouders van uw pupil, is het goed om hen ook te betrekken of informeren (→ Stappenplan: overgang van onthaalonderwijs naar regulier secundair onderwijs).

- Nadat je pupil werd ingeschreven in het regulier onderwijs, bezorg je de vervolgschoolcoach de contactgegevens van de nieuwe school.

- De overgang naar regulier onderwijs is een belangrijke stap voor je pupil. Pols tijdens de eerste maanden regelmatig naar het welbevinden en ga na of hij of zij de lessen voldoende begrijpt.

10 Mogen niet-begeleide minderjarigen op schoolreis?

De minderjarige dient geen identiteits- of reisdocument voor te leggen als deze beschikt over een nationaliteit van buiten de Europese Unie en wettig in België verblijft. Deze vrijstelling geldt enkel voor schoolreizen binnen de Europese Unie, Zwitserland, Noorwegen en IJsland. Voor reizen naar het Verenigd Koninkrijk, bijvoorbeeld, is er nood aan een visum.

Een maand voorafgaand aan de reis dient een reizigerslijst te worden overgemaakt aan de DVZ. Dit is een lijst met:

- de persoonlijke gegevens van de leerlingen die geen individueel identiteits- of reisdocument hebben en een niet-EU nationaliteit hebben
- de begeleidende leerkrachten
- het doel en de omstandigheden van de schoolreis.

De reizigerslijst kan ingediend worden door:

- een Belgische algemene onderwijsinstelling
- de pleegfamilie waar het kind verblijft
- de jeugdzorginstelling waar het kind verblijft

Na onderzoek zal de DVZ de reizigerslijst officieel goedkeuren en terugzenden naar de school. Dankzij deze goedkeuring mag de minderjarige maximum gedurende drie maanden door de landen opgenomen in de reizigerslijst reizen en verblijven. In sommige gevallen zal het reizen niet toegelaten zijn omdat de minderjarige beschikbaar moet zijn voor verhoor, bijkomende informatie te geven die nuttige kan zijn voor de verblijfsprocedure, enz. Deze regeling is enkel van toepassing op de minderjarige die les volgt in het lager en secundair onderwijs, ongeacht de leeftijd van de leerling.

Dit formulier kan opgevraagd worden of gedownload worden via de website van de DVZ. Voor meer informatie kan de website van de DVZ geraadpleegd worden via www.dofi.ibz.be of door contact op te nemen met de Dienst Vreemdelingenzaken via: asiel.administratie@ibz.fgov.be, tel: 02/793.90.94 of 02/793.90.83.

11 Centrum voor Leerlingenbegeleiding (CLB) en les Centres Psycho-Medico-sociaux (CPMS)

Het CLB en CPMS zijn centra die met een multidisciplinair team van onder meer psychologen, maatschappelijk werkers, artsen en pedagogen ondersteuning geven aan:

- Leerlingen
- Leerkrachten
- Ouders/Voogden
- Schooldirecties

Scholen werken samen met een CLB of PMS die onafhankelijk werken. Het CLB en CPMS kan rechtstreeks gecontacteerd worden of leerlingen kunnen worden doorverwezen via de school.
Men kan bij het CLB en CPMS terecht met betrekking tot uiteenlopende vragen:

- Leren en studeren: problemen met lezen, schrijven, rekenen, leren, enz.
- De onderwijsloopbaan en oriëntering: vragen bij de studiekeuze, studierichtingen, attesten en diploma's. Het CLB en CPMS spelen ook een belangrijke rol in de oriëntering van een minderjarige naar het buitengewoon onderwijs.
- Psychisch en sociaal functioneren: vragen over pesten, relaties met klasgenoten, zelfvertrouwen, school- en klasklimaat, slaapproblemen, sociale redzaamheid, verwerkingsproblemen, faalangst, stress, grensoverschrijdend gedrag, depressieve gevoelens, enz.

Het CLB en CPMS kan indien nodig doorverwijzen naar de diensten van de jeugdzorg (→ BOEK 5 - Opvang, jeugdhulp en jeugddelinquentie) en zal ook een rol spelen als jongeren te vaak afwezig zijn op school.

Het CLB en het CPMS (op sommige scholen wordt dit ook georganiseerd door 'les services de promotion de la santé à l'école' (SPSE)) staat ook in voor de organisatie van de medische onderzoeken. Tijdens deze onderzoeken kijken ze naar de groei, het gewicht, de tanden, het zicht en gehoor om zaken die een impact kunnen hebben op het welzijn van kinderen vroegtijdig op te sporen. Dit kadert in de missie van de preventieve gezondheidszorg. Het aanbod is gratis en de medewerkers zijn gebonden aan het beroepsgeheim. Meer informatie kan geraadpleegd worden via de respectievelijke websites van de organisaties:

- Voor de Franse Gemeenschap: www.enseignement.be
- Voor de Vlaamse Gemeenschap: CLB: https://onderwijs.vlaanderen.be/nl/

centra-voor-leerlingenbegeleiding; uitleg over het CLB in verschillende talen: https://onderwijs.vlaanderen.be/nl/clb-voor-anderstaligen-in-7-vragen

12 Leermoeilijkheden en spijbelen

Niet-begeleide minderjarigen zijn kwetsbaar binnen het onderwijssysteem. Het feit dat ze hier onbegeleid zijn, niet dezelfde steunfiguren hebben zoals veel leeftijdsgenoten, vaker een relatief beperkt schools kapitaal hebben, een hogere leeftijd hebben waarop zij het Belgische onderwijs instromen en dat de studierichting in België vaak niet aangepast is aan de capaciteiten van de jongere, beïnvloeden hun onderwijstraject. Het migratietraject van niet-begeleide minderjarigen, de onzekerheid over de verblijfssituatie in België en de verschillende verhuisbewegingen doorheen het opvangtraject kunnen verschillende obstakels met zich meebrengen, met name op psychosociaal vlak.[34]

Dit kan een invloed hebben op het schoollopen van niet-begeleide minderjarigen en kan zich uiten in concentratieproblemen op school, spijbelgedrag, leermoeilijkheden, consequent afwezig zijn mét een geldig doktersattest, enz. Bovendien is de leeftijd tussen 15 en 18 jaar, waartoe de grootste groep niet-begeleide minderjarige in België behoort, een uitdagende leeftijd voor elke jongere. Het is heel belangrijk dat de school, het CLB of het CPMS, de opvangstructuur en de voogd hier alert voor zijn en samen met de jongere trachten achterhalen waarom het eventueel moeilijker loopt op school. Op die manier kan er samen gezocht worden naar oplossingen. Het onwettig afwezig zijn op school als een minderjarige leerplichtig is, heeft consequenties. We gaan hier in het volgende hoofdstuk nog even dieper op in.

12.1 Spijbelen

Onderzoek toont aan dat er een significant verband is tussen spijbelen en vroegtijdig schoolverlaten.[35] Het vroegtijdig verlaten van school wordt vaak voorgesteld als een gradueel proces van schoolonthechting.

Wat start als occasioneel spijbelen gaat gemakkelijk over in frequent spijbelen, wat dan uiteindelijk kan eindigen in een ongekwalificeerde uitstroom. Spijbelen blijkt een belangrijke uiting te zijn in dat proces van schoolonthechting.

12.1.1 Vormen en oorzaken van spijbelen

Als een leerplichtige jongere niet naar school gaat, spreken we over schoolverzuim. We maken hier onderscheid tussen geoorloofd en ongeoorloofd verzuim. Geoorloofd verzuim is verzuim met een geldige reden zoals ziekte (met doktersattest) terwijl er voor ongeoorloofd verzuim geen geldige reden is en ook 'spijbelen' wordt genoemd. Informeer bij de school aan het begin van het schooljaar welke afwezigheden als geoorloofd gelden en welke bewijsstukken hiervoor op welk moment moeten worden afgeleverd.

Binnen de categorie van ongeoorloofd relatief verzuim maken we een onderscheid tussen:

- De incidentele spijbelaar ('eens een les brossen')
- De berekende spijbelaar (systematisch spijbelen door bijvoorbeeld theorievakken overslaan, steeds bij dezelfde leraar afwezig zijn, altijd hetzelfde uur wegblijven, enz.)
- De periodieke spijbelaar (een periode spijbelen, dan weer niet, dan nog eens een periode)
- De permanente spijbelaar (ingeschreven zijn en toch helemaal niet naar school gaan).

Hoewel hier nog heel weinig onderzoek rond gedaan is lijken er verschillende redenen te zijn waardoor niet-begeleide minderjarigen overgaan tot spijbelen. Men verwijst dan naar zaken zoals hun gerichtheid op praktische noden die geen ruimte laten voor schoollopen, aanwezigheid van psychische problemen en een gebrek aan schoolse motivatie. Het gebrek aan motivatie wordt vooral in de hand gewerkt door verschillende factoren zoals:

- Een lange looptijd van de asielprocedure
- Nieuwkomers die niet geletterd zijn in de eigen moedertaal ('analfabete leerlingen') willen vaak sneller gaan werken. Maar ook op het vlak van werk of gemengde studie-werktrajecten zijn deze leerlingen niet zo gemakkelijk te oriënteren want ook in een arbeidstraject is taal een belangrijke vereiste
- De leer- en leefhouding zijn weinig of niet afgestemd op de schoolse context in België, meestal door de weinig of beperkte schoolse ervaring in het land van herkomst
- Het traject in het onthaalonderwijs duurt voor sommige leerlingen te lang
- Religieuze aspecten (bv. het vrijdaggebed, Ramadan, hoofddoek, enz.) belemmeren het schoolgaan.

Ook de leefomstandigheden van minderjarigen in een opvangstructuur kunnen bijdragen aan een slechter slaappatroon waardoor het opstaan 's morgens vaak moeilijk is. Niet-begeleide minderjarigen worden ook vaker dan leeftijdsgenoten geconfronteerd met administratieve afspraken tijdens schooluren (bv. in het kader van verblijfsprocedures). Indien dit niet bewezen kan worden met een attest van aanwezigheid, wordt dit op school ook geregistreerd als ongeoorloofde afwezigheid. Elke ongeoorloofde relatieve afwezigheid op school wordt per halve dag geregistreerd. Het spijbelen impliceert een "niet-willen", terwijl de redenen van ongeoorloofde afwezigheid voor niet-begeleide minderjarigen vaak een kwestie van "niet-kunnen" is.

De gevolgen van het ongeoorloofd afwezig verschilt in het Nederlandstalig en Franstalig onderwijs (beiden worden hieronder besproken). De politierechtbank kan een geldboete opleggen ten aanzien van de persoon die de bewaring heeft over een minderjarige.[36] Het parket zal in de meeste gevallen slechts een waarschuwing geven aan de minderjarige en de voogd. De voogd kan namelijk nooit verplicht worden tot het betalen van een geldboete voor de minderjarige.

12.1.2. Consequenties van ongeoorloofde afwezigheden in het Nederlandstalige onderwijs

Elke aan- en afwezigheid wordt geregistreerd en gecontroleerd door Het Agentschap voor Onderwijsdiensten (AGODI). In het Nederlandstalig onderwijs krijgt een leerling per ongeoorloofde afwezigheid een B-code en wordt deze beschouwd als problematische afwezigheid. De "B" staat voor begeleiding. Vanaf 5 B-codes wordt een bijkomend begeleidingstraject opgemaakt en moet de school het CLB inlichten (dit kan vroeger indien dit nodig zou zijn). De aanpak van spijbelen vormt een verplichte opdracht van het CLB. Het CLB zal contact opnemen met de minderjarige, de begeleiders van de opvangstructuur en de voogd. Het CLB zal in eerste instantie trachten een goed beeld te krijgen van de oorzaken gelinkt aan het spijbelen. Het CLB gaat samen met de school en het netwerk rond de jongere op zoek naar een begeleiding op maat zoals bijvoorbeeld schoolvervangende trajecten (zie eerder). In de praktijk zijn er verschillende manieren waarop scholen omgaan met ongeoorloofde afwezigheden. Scholen in grootsteden hanteren vaak een andere aanpak dan scholen in kleinere steden.

Wanneer de school en het CLB merken dat het spijbelen niet vermindert na begeleidende maatregelen, kunnen zij de sociale dienst van de politie inschakelen. Wanneer politie en/of CLB de afwezigheden heel verontrustend vinden, kunnen zij de gemandateerde voorzieningen inschakelen (→ BOEK 5 - Opvang, jeugdhulp en jeugddelinquentie) of het parket contacteren.

Zoals eerder vermeld kan de schooltoeslag van het laatste jaar worden teruggevorderd[37] wanneer een leerling gedurende twee opeenvolgende schooljaren meer dan 30 B-codes heeft gekregen. Informeer tijdig bij het CLB en/of de school over de consequenties van spijbelen en over de mogelijke alternatieve schooltrajecten.

Voor meer informatie verwijzen we ook naar de website van https://onderwijs.vlaanderen.be/nl.

12.1.3. Consequenties van ongeoorloofde afwezigheden in het Franstalig onderwijs

Elke leerling die gedurende een volledig lesuur in het secundair onderwijs of gedurende een halve dag in het basisonderwijs afwezig was zonder een geldige reden (en dit nadien ook niet kan attesteren), zal geregistreerd worden als een halve dag ongeoorloofd afwezig. De school zal de voogd op de hoogte brengen vanaf de eerste ongeoorloofde afwezigheid. Zodra een leerling meer dan 8 halve dagen ongeoorloofd afwezig was moet de school dit melden bij de Direction générale de l'enseignement obligatoire (Service du droit à l'instruction). Ten laatste bij 10 halve dagen ongeoorloofde afwezigheden zal de school de leerling en de voogd formeel uitnodigen voor een gesprek. De school kan ook het CPMS vragen om de leerling te bezoeken op zijn verblijfplaats. Het schoolreglement en de verplichtingen die eruit voortvloeien worden herhaald en er wordt samen met de leerling besproken op welke wijze hij of zij kan worden geholpen bij zijn of haar re-integratie op school.

Wanneer een leerling, vanaf de tweede graad in het secundair onderwijs, in hetzelfde schooljaar meer dan 20 halve dagen ongeoorloofde afwezig is, voldoet hij of zij niet meer aan het begrip "regelmatige leerling" en kan dus geen aanspraak meer maken om het schooljaar af te maken met een attest, tenzij de Klassenraad anders beslist. Het statuut van die leerling verandert van regelmatige leerling naar "vrije leerling". De directeur van de school zal de voogd inlichten over de gevolgen voor de schoolloopbaan van zijn of haar pupil en aan de voogd meedelen dat er doelstellingen voor de leerling zullen worden vastgesteld. Zodra de leerling naar school terugkeert, stellen het onderwijsteam en de CPMS individuele doelstellingen op en leggen deze ter goedkeuring voor aan de voogd. Tussen 15 en 31 mei beslist de Klassenraad of de leerling wordt toegelaten tot de eindejaarsexamens. Deze beslissing is afhankelijk van het behalen van de doelstellingen. Als de leerling wordt toegelaten tot de eindejaarsexamens, is hij opnieuw een "regelmatige leerling". Als wordt besloten de leerling niet toe te laten tot de eindejaarsexamens, kan hij of zij het schooljaar niet afsluiten met een attest. Verandert het statuut pas na 31 mei naar "vrije leerling", dan kan de leerling wel nog deelnemen aan examens en gedelibereerd worden zon-

der dat daar een beslissing van de klassenraad aan vooraf moet gaan.

Let wel, de wijziging naar het statuut van vrije leerling kan een impact hebben op de schooltoeslag. Een voorwaarde voor het ontvangen van een schooltoeslag is namelijk dat de minderjarige ingeschreven moet zijn als regelmatige leerling. Informeer tijdig bij de school over de consequenties van spijbelen en over de mogelijke alternatieve schooltrajecten.

Voor meer informatie verwijzen we ook naar de website van http://www.sdj.be/obligation-scolaire-frequentation-absences-et-decrochage/; https://inforjeunes.be/thematique/enseignement/ of https://allocations-etudes.cfwb.be/.

12.1.4. Wat kan je als voogd doen?

Het is in de eerste plaats belangrijk om samen in gesprek te gaan met de jongere en te achterhalen wat de achterliggende reden(en) is/zijn voor het spijbelen. Daarnaast is het ook van belang om het spijbelen te analyseren en aan te pakken samen met de school en eventueel het CLB/CPMS. De voogd kan nooit als enige verantwoordelijk zijn om het spijbelgedrag op te lossen, dit moet gebeuren is samenspraak met de school en de leefcontext van de jongere (opvangcentrum, pleeggezin, enz.). Men moet dus overleggen met de verschillende betrokken partijen om een strategie op te stellen waarmee het spijbelgedrag zal worden aangepakt. Hierbij is het ook belangrijk om na te denken over mogelijke alternatieve leertrajecten, zeker voor jonge nieuwkomers zonder schoolse achtergrond en/of die niet geletterd zijn in hun moedertaal. Waar mogelijk moet men ook aandacht hebben voor de migratiemotieven van de jongere en de eventuele missie/mandaat die de jongere met zich meedraagt. Belangrijk is dat dit overleg verder opgevolgd wordt en dat goede strategieën worden afgesproken hoe het spijbelgedrag van de jongere verder gemonitord wordt en hoe de onderlinge communicatie over die monitoring gebeurt.

Tot slot is het essentieel om ervoor te zorgen dat de jongere beseft dat er een leerplicht is en dat het niet nakomen ervan belangrijke gevolgen kan hebben (bv. de terugvordering van de schooltoeslag, zie punt 7.4.1. en 11.1.3). Voor minderjarigen die geen perspectief meer hebben op verblijfsdocumenten zal het schoollopen an sich weinig betekenis meer hebben gezien hun toekomst in België toch hoogst onzeker is. Toch is het ook hier belangrijk om het gesprek te blijven aangaan om te bespreken hoe men nog een zinvolle invulling aan het schoollopen kan geven.

Tip van voogden

- Vraag aan de school om je tijdig te contacteren als je pupil regelmatig afwezig is. Als de school met een online platform werkt, kan je meestal via het platform de afwezigheden van je pupil nagaan. Vaak komt het voor dat de school de voogd pas contacteert als de situatie al behoorlijk problematisch is.
- Ga bij elk bezoek aan je pupil kort even na hoe het op school gaat. Pols daarbij vooral naar het welbevinden van je pupil op school en de mate waarin hij/zij zich verbonden voelt bij de school.

12.1.5. Ondersteuning en alternatieve trajecten

Er bestaan tal van projecten in de verschillende gemeenschappen en gewesten om met jongeren aan de slag te gaan die het moeilijk hebben om een gemiddeld schooltraject in België te volgen.

Scholen bieden binnen de schoolmuren verschillende mogelijkheden tot ondersteuning. Raadpleeg hiervoor de leerlingbegeleiders, de vervolgschoolcoaches, de leerkrachten, medewerkers van het CLB/CPMS. Buiten de schoolmuren bestaan talrijke projecten en organisaties die een alternatief aanbod formuleren voor jongeren die moeite hebben met de schoolse routine zoals, onder andere, de diensten Service d'accrochage scolaire (SAS), Naadloze flexibele trajecten (NAFT), project l'Année citoyenne Solidarcité en Tchaï vzw.

Volgende websites bieden een goed overzicht van de verschillende projecten en mogelijke ondersteuning :

- Voor de Franse Gemeenschap: www.enseignement.be en www.accrochaje.cfwb.be
- Voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest: www.accrochagescolaire.brussels.be
- Voor de Vlaamse Gemeenschap: https://www.onderwijs.vlaanderen.be/nl/actoren-bij-de-aanpak-van-spijbelen

Voor de Duitstalige Gemeenschap kan Kaleido, het Centrum voor Gezonde Ontwikkeling van Kind en Adolescent, hulp bieden als een minderjarige leerproblemen heeft. Kaleido-Oost-België is een preventieve instelling dat informatie, onderwijs,

onderzoeken, vaccinaties, advies en begeleiding biedt aan kinderen, jongeren, ouders, gezinnen, leerlingen en leerkrachten in Oost-België. Zowel de voogd, de leerkracht of het opvangcentrum kan Kaleido raadplegen.Naast een hoofdkantoor in Eupen zijn er vier afdelingen: in Eupen, Büllingen, St. Vith en Kelmis. Er wordt Duits en Frans gesproken.

13 Factoren die een goeie schoolloopbaan bevorderen

De schoolloopbaan van een niet-begeleide minderjarige wordt beïnvloed wordt door veel factoren zoals hun vluchtverhaal, hun onbegeleid zijn en hun kind zijn. In een studie over het Vlaamse onthaalonderwijs voor anderstalige nieuwkomers en OKAN-leerlingen geven leerlingen aan dat ze het eerste jaar na het onthaalonderwijs het meeste problemen ervaren hebben.[38] In het algemeen blijken verschillende aspecten die te maken hebben met taalbeheersing, ondersteuning (zowel tastbaar als emotioneel) en schoolse competenties zowel belemmerend als ondersteunend te werken. Het onderwijssysteem in België kent vele studierichtingen en veel mogelijkheden. Het gebrek aan kennis hierover, vormt naast de taalbarrière, een struikelblok. Anderstalige nieuwkomers hebben nood aan degelijke ondersteuning en informatieverstrekking. Op basis van hun ambities en competenties, kunnen jongeren georiënteerd worden naar een richting die aansluit bij wat ze kunnen en willen. De overstap naar het regulier onderwijs kan echter ook een deuk in het zelfvertrouwen veroorzaken, aangezien veel klasgenoten een perfecte beheersing zullen hebben van de onderwijstaal. Men moet aandachtig zijn voor de impact die de overstap van het onthaalonderwijs naar het regulier onderwijs heeft op een minderjarige.

Verder is het belangrijk dat minderjarigen die kampen met psychosociale problemen beroep moeten kunnen doen op de nodige professionele hulp opdat zij optimaal gebruik kunnen maken van het onderwijs. Toch is het inzetten op de situatie in het 'nu' en de veerkracht van de leerling aanspreken minstens even belangrijk. De minderjarige stimuleren om tijdens de vrije tijd actief te participeren in zijn buurt, te ondersteunen bij het uitbouwen van een sociaal netwerk en het bevorderen van positieve relaties en interacties kunnen allemaal een positieve invloed hebben op de schoolloopbaan.

Kortom, het verwerven van de taal, toezien op het sociaal-emotioneel welzijn van de jongere en het bevorderen van participatie zijn essentieel en bepalend voor een goede schoolloopbaan.

Stappenplan: overgang van onthaalonderwijs naar regulier secundair onderwijs

Op welke manier kan ik als voogd mijn pupil zo goed mogelijk ondersteunen in de studiekeuze en de overgang naar het regulier secundair onderwijs?

Er is zeer veel expertise aanwezig in OKAN- en DASPA-scholen om jou en je pupil wegwijs te maken en te ondersteunen. Daarnaast heeft ook het CLB/PMS de opdracht om leerlingen bij te staan in hun studieoriëntatie.

In deze tool vind je een aantal stappen die je als voogd in samenwerking met de school en de begeleiding kan zetten. Je ziet ook enkele essentiële verschillen terug tussen het Nederlandstalig en Franstalig onderwijs betreffende onthaalonderwijs en verdere oriëntatie.

	Franstalig onderwijs	Nederlandstalig onderwijs
Duur onthaalonderwijs	Standaard 1 schooljaar, voor analfabeten kan een verlenging aangevraagd worden.	Standaard 1 schooljaar, langer kan en mag in heel wat situaties.
Doorstroom, immersie/ schakelklas	Een DASPA-leerling stroomt meestal snel door. Vaak biedt de school een combinatie van taal- en gewoon onderwijs.	De OKAN leerling volgt vaak een langere periode OKAN. Een snellere doorstroom gebeurt enkel in specifieke situaties. Schakelklassen bestaan in een aantal steden, maar worden niet standaard aangeboden.
Vervolgschoolcoach	Is niet aanwezig	In elke OKAN-school aanwezig
Snuffelstages	Worden niet georganiseerd	Elke OKAN-school organiseert snuffelstages
Niveau van de instroom wordt bepaald door:	De klassenraad van de DASPA-school geeft een advies. Als je pupil in het land van herkomst scholing heeft genoten en hiervan de nodige bewijzen heeft, kan een gelijkschakeling aangevraagd worden. Dit wordt niet altijd aangeraden. Het niveau van de gevolgde opleiding in herkomstland wordt vaak erg laag ingeschat. Het 'attestation d'admissibilité' van de klassenraad geeft een correctere weergave van het niveau van de minderjarige.	De klassenraad van de OKAN school geeft een advies.

Tool van voogden

Hieronder beschrijven we het oriëntatieproces in verschillende stappen.

STAP 1 Activeer alle betrokken actoren

Vraag aan de start van het schooljaar de contactgegevens van de klastitularis, de leerlingbegeleider en eventueel de vervolgschoolcoach (indien OKAN). Maak kennis met elkaar en benadruk dat je graag op de hoogte blijft van alle stappen die de school neemt over het bepalen van het advies, studierichting en schoolkeuze. Idealiter wissel je contactgegevens met elkaar uit. Zo weet de school dat je als voogd actief betrokken wilt worden in het doorstromingsproces.

- Bevraag het netwerk van je pupil (bv. pleegouders, familieleden of goede vrienden in België, ...). Vaak hebben zij bepaalde ideeën over wat je pupil zou moeten studeren, maar hebben ze niet steeds kennis van de mogelijkheden en beperkingen van het Belgisch onderwijssysteem. Toch hebben ze meestal een grote invloed op de keuzes die je pupil uiteindelijk maakt. Betrek hen daarom vanaf het begin van het proces. Zo voorkom je dat je pupil na een uitgebreid oriëntatietraject uiteindelijk toch een weinig haalbare keuze maakt.
- Spreek met de OKAN- of DASPA-school en de daar aangestelde vervolgschoolcoach of begeleider. Bespreek wie welke informatie zal geven. Idealiter voer je een gesprek samen met je pupil en de vervolgschoolcoach en/of leerlingbegeleider.
- Bespreek het traject met de begeleiding van het centrum of het LOI zodat jullie allen op dezelfde lijn zitten.

STAP 2 Peil naar de dromen en motivatie van je pupil

Je pupil heeft ongetwijfeld bepaalde verwachtingen of dromen over de toekomst. Bespreek deze samen en bevraag je pupil over zijn of haar interesses. Probeer samen om aan die interesses haalbare beroepsmogelijkheden te koppelen.

Bespreek deze informatie snel met de vervolgschoolcoach of leerlingenbegeleider. Indien de vervolgschoolcoach op dat moment dezelfde gesprekken voert met je pupil, kunnen jullie deze processen op elkaar afstemmen. Een goede communicatie tussen alle betrokkenen is essentieel om duidelijkheid te scheppen.

STAP 3 Verbreed het keuzeveld

Jongeren kiezen vaak een opleiding gebaseerd op hun beperkte kennis van het onderwijssysteem en de mogelijkheden op de arbeidsmarkt. Daarnaast hebben ze vaak een beperkte kennis van hun eigen talenten en interesses.

I Bezorg je pupil de nodige informatie over het onderwijssysteem in België
Indien je zelf voldoende geïnformeerd bent over de onderwijsmogelijkheden, kan je dit zelf doen. De OKAN- of DASPA-school (en in het bijzonder de vervolgschoolcoach of begeleider) kunnen dit ook doen. Zorg ervoor dat je weet welke informatie ze aan je pupil bezorgen.

II Ga op zoek naar de interesses en talenten van je pupil
Je pupil heeft meestal meer talenten en interesses hebben dan hij of zij denkt. Probeer het interesseveld van je pupil te verruimen. In OKAN/DASPA peilen ze op basis van testen of projectweken naar de interesses van je pupil. Daarnaast kan het ook interessant zijn om je pupil aan te moedigen om eens bij vrienden, familie of begeleiding te bevragen wat zij zijn of haar kwaliteiten vinden.

STAP 4 Lijst samen een aantal (realistische) opties op

I Kies het opleidingsniveau
Bekijk op basis van de interesses en de cognitieve capaciteiten van je pupil welk opleidingsniveau en opleidingen mogelijk zijn. Doe dit in samenwerking met de vervolgschoolcoach en/of leerlingenbegeleider

Hou er rekening mee dat de OKAN of DASPA-school mogelijks al een voorlopig advies heeft geformuleerd. Dit advies moet je niet volgen, maar is meestal een correcte weergave van de cognitieve capaciteiten van je pupil. Als je beslist om tegen dit advies in te gaan, neem dan zeker contact op met de vervolgschoolcoach of leerlingenbegeleider en leg uit waarom je niet akkoord gaat. Op die manier kan het leerkrachtenteam deze bedenkingen bespreken en kan het team motiveren waarom ze al dan niet bij het voorlopig advies blijven.

Het kan zijn dat je pupil een opleiding wil volgen die weinig haalbaar is gezien zijn of haar capaciteiten of voorkennis. Het is niet evident hierover te spreken met je pupil. Onderaan deze fiche vind je concrete tips om hierover in gesprek te gaan.

II Kies één of twee studiegebieden
Laat je pupil op basis van zijn of haar interesses, kwaliteiten en het voorlopig advies één of meerdere studiegebieden kiezen. Match daarna de studiegebieden met het opleidingsniveau en zoek een aantal scholen in de buurt die deze opleiding aanbieden.

Ook voor minderjarigen die het einde van de leerplicht bereiken zijn er nog mogelijkheden binnen het regulier onderwijs. Zij kunnen ook terecht bij VDAB/FOREM/Actiris of het Volwassenenonderwijs om verder opleiding te volgen.

STAP 5 Laat je pupil ervaring opdoen

Het is altijd positief als je pupil één of meerdere opleidingen kan ervaren. Het is immers niet evident voor minderjarigen om zich iets voor te stellen bij een bepaalde opleiding. Meedraaien in de lessen in het kader van een snuffelstage (enkel georganiseerd in Nederlandstalig onderwijs) kan je pupil een beter beeld geven van het niveau dat verwacht wordt en de inhoud van de lessen. Indien je pupil verschillende interesses heeft, bekijk dan zeker of er verschillende snuffelstages mogelijk zijn.

Als snuffelstages niet mogelijk zijn, kan het nuttig zijn om een bezoek te plannen aan de school of naar de opendeurdag te gaan. Zo kan je pupil ter plaatse met leerlingen en leerkrachten spreken, cursussen in te kijken, enzovoort.

STAP 6 Inschrijven

Na dit traject kan je pupil goed geïnformeerd een vervolgopleiding kiezen. Omdat sommige opleidingen en scholen (zeker in grootsteden), erg populair zijn, is het raadzaam om je pupil eind juni al in te schrijven of de school te bevragen of een reservatie van een plaats mogelijk is.

Je hebt niet steeds de mogelijkheid om tussen verschillende scholen te kiezen. Als dit wel mogelijk zou zijn, vind je hier 2 concrete tips:

- Scholen met een eigen OKAN of DASPA-afdeling zijn vaak sterker in de opvolging en begeleiding van nieuwkomers. Als de gekozen opleiding mogelijk is in een school waar ook OKAN/DASPA wordt aangeboden (eventueel de school waar je pupil al ingeschreven was), is er een grotere kans op een goede begeleiding van je pupil.
- Vraag aan de vervolgschoolcoach met welke scholen ze goede ervaringen hebben en welke scholen een echt beleid hebben om ex-OKAN/DASPA jongeren te ondersteunen.

STAP 6 Opvolging

De overgang naar het regulier secundair onderwijs is voor de meeste niet-begeleide minderjarigen niet evident. Van de beschermde OKAN/DASPA-omgeving komen ze terecht in het ‘gewone’ onderwijs waar leerkrachten en begeleiders verwachten dat leerlingen zelfstandig kunnen leren en plannen.

Neem in het begin van het schooljaar contact op met de vervolgschoolcoach/leerlingenbegeleider van de oude en de nieuwe school. Maak afspraken over hoe de begeleiding van je pupil zal verlopen en verzeker een goede opvolging. De eerste weken zijn voor je pupil heel spannend. Vraag geregeld hoe het op school gaat en neem op tijd contact op met de school als je merkt dat je pupil het moeilijk heeft.

Struikelblokken

1. De minderjarige wil een te moeilijke opleiding volgen

Plan een gesprek met je pupil en de vervolgschoolcoach en/of leerlingenbegeleider. Bespreek de volgende punten, die doorslaggevend zijn voor het slagen in het vervolgtraject:

- De capaciteiten van je pupil in het algemeen en zijn of haar taalvaardigheid. Deze werden normaal gezien ook getest door de school of het CLB/PMS.
- De leeftijd heeft een invloed op het jaar waarin je pupil kan starten en kan in sommige gevallen leiden tot 4 of 5 jaar leeftijdsverschil met de klasgenoten.
- De behaalde attesten in het land van herkomst en de eventuele vooropleiding. Als deze er niet zijn, is een theoretische opleiding zeer moeilijk.
- De prestaties van je pupil in de les, de inzet en motivatie, de mate waarin je pupil in staat is om thuis te studeren.
- De resultaten van eventuele snuffelstages.
- Het is belangrijk om na te gaan of de keuze er komt onder druk van het netwerk of de familie.

In het Franstalige onderwijssysteem is het advies van de klassenraad bindend. In Nederlandstalige onderwijssysteem is dit niet het geval. Als je pupil blijft vasthouden aan zijn of haar keuze, kan je er voor kiezen om je pupil toch te laten starten aan de opleiding. De school schrijft een minderjarige dan meestal in onder 'ontbindende voorwaarden'. Dat betekent dat de school na een maand een klassenraad zal houden en daar zal beslissen of je pupil de opleiding verder mag volgen of niet. Indien de opleiding dan effectief te moeilijk blijkt, kan er nog geschakeld worden en is er geen schooljaar verloren. Op die manier heeft je pupil wel het gevoel dat hij of zij de kans heeft gekregen om te proberen.

De nadelen daarbij zijn:

- Eind september zullen verschillende andere richtingen volzet zijn. Hierdoor zullen er minder opties zijn om uit te kiezen.
- De gemiste leerstof zal meestal zelfstandig ingehaald moeten worden.
- Soms kan het zijn dat er door de wissel tweemaal een grote schoolfactuur komt (voor materiaal en schoolboeken).

Het is belangrijk om deze zaken te bespreken met jouw pupil en eventueel ook het opvangcentrum.

2. Jij of de school vindt dat je pupil in OKAN/DASPA moet blijven, maar je pupil wil absoluut doorstromen.

Soms is het niveau Nederlands of Frans van je pupil nog niet voldoende, maar wil hij of zij toch doorstromen naar het regulier onderwijs. Vaak gaat het om jongeren met weinig schoolse achtergrond die graag zo snel mogelijk een praktijkopleiding willen volgen.

Hieronder een aantal zaken om samen met je pupil over na te denken en mee te nemen bij het nemen van een beslissing.

- Wat is de reden waarom jouw pupil wil doorstromen? Voelt je pupil zich niet goed in OKAN/DASPA en waarom precies? Wil hij of zij een meer praktische opleiding?
- Maakt je pupil nog veel vorderingen in het OKAN/DASPA onderwijs? Heeft de school het gevoel dat het spreekwoordelijke 'plafond' bereikt is?
- Is je pupil voldoende aanwezig in de OKAN/DASPA school? Participeert hij of zij in de les?
- Neem de leeftijd van de pupil mee in de overweging: bij jongere kinderen zou het jammer zijn om snel de overgang te maken als er nog veel leerpotentieel is. Bij oudere minderjarigen (die de meerderjarigheid benaderen) kan dit wel een waardevolle keuze zijn.

Vrije tijd: Netwerkontwikkeling, vrije tijd, hobby, steunfiguren

1 Algemeen

Vorige hoofdstukken in dit handboek schetsten reeds het belang van om het netwerk van de minderjarige in België te verbreden. Sociaal contact en sociale steun hebben een positieve impact op het welzijn van jongeren.[39] Deelnemen aan een nieuwe samenleving is echter niet evident. Men spreekt een andere taal, wordt geconfronteerd met nieuwe en ongekende omgangsvormen en jonge niet-begeleide minderjarigen kunnen geen beroep doen op ouderlijke steun en stimulatie. Deelnemen aan vrijetijdsactiviteiten kan een manier zijn om die participatie te vergroten. Meerdere studies toonden reeds de positieve impact van vrijetijdsbesteding op onder meer het welbevinden, de gezondheid, de leervaardigheden, inclusie en sociale netwerken.

Het is echter belangrijk om zich ervan bewust te zijn dat de sociale rollen en verantwoordelijkheden die jonge vluchtelingen met zich meedragen een impact kunnen hebben op de vrijetijdsbesteding. Vaak is naar school gaan en de nieuwe taal leren prioritair en is vrijetijdsinvulling niet hun eerste bekommernis. Er zijn ook verschillende drempels die de deelname aan het vrijetijdsaanbod in de weg kunnen zitten (bv. hoge financiële kosten, gebrek aan een cultuursensitieve aanpak in het verenigingsleven, gebrek aan transport, gebrek aan kennis van het aanbod, enz.). Bovendien vergt het heel wat moed om nieuw aan te sluiten bij een club waar andere jongeren al langer samen lid zijn en/of ontbreekt het de jongeren aan motivatie. Ook taalvaardigheid is bij veel jongeren een belangrijke reden om niet deel te nemen aan georganiseerd aanbod in de vrije tijd.[40]

Zo gaven veel jongeren aan dat ze bang zijn om niet te kunnen communiceren met anderen of als vreemd te worden beschouwd door het feit dat ze nieuwkomer zijn. Taal kan “een erg zichtbare marker zijn voor verschillende aspecten van het ‘anders zijn’ of zich ‘anders voelen’ . Aansluiten bij een vereniging kan langs de andere kant ook juist de manier bij uitstek zijn om de taal sneller en op een informele manier onder de knie te krijgen.

Vele actoren pleiten voor het faciliteren van een toegankelijk(er) vrijetijdsaanbod voor nieuwkomers en jongeren met een migratieachtergrond in het algemeen (bv. UNHCR[41]).

In verschillende opvangstructuren wordt een (beperkt) sport- en vrijetijdsaanbod voorzien. Sommige opvangstructuren hebben samenwerkingsverbanden met lokale verenigingen of doen beroep op vrijwilligers om in een aanbod te voorzien. De situatie is afhankelijk van de opvangstructuur en bovendien kunnen jongeren die niet in een opvangstructuur verblijven hier meestal geen beroep op doen. Op zoek gaan naar een externe invulling en aansluiting bij (lokale) verenigingen is dus aangewezen.

We concentreren ons in dit hoofdstuk op een niet-exhaustief aanbod van mogelijkheden om het netwerk van de minderjarige te vergroten. Vrije tijd kan op vele manieren ingevuld worden, er bestaat geen 'one size fits all'-model. Het is belangrijk om hierover in gesprek te gaan met de jongere. Alleen zo kan men bepalen waar de talenten van de minderjarige liggen, wat de minderjarige graag doet, hoeveel tijd er over is voor vrije tijd en hoe dit gecombineerd kan worden met het uitbreiden van het netwerk van de jongere in België. Wees aandachtig en begripvol voor culturele verschillen. Hou er rekening mee dat concepten zoals een jeugdbeweging of andere vormen van vrijetijdsinvulling vaak niet gekend zijn in het thuisland van de jongere. Het is aangewezen om als voogd verschillende mogelijkheden aan te reiken en jongeren vertrouwd te maken met de opties die er zijn in België.

2 Sportverenigingen

Elke minderjarige kan in principe worden ingeschreven bij een sportvereniging, ongeacht het type verblijfsdocumenten, en kan in principe kan ook deelnemen aan wedstrijden. Het opgeven van een contactadres zou voldoende moeten zijn, maar sportverenigingen kunnen ook vragen aan de minderjarige om zich te identificeren (naam, geboortedatum, nationaliteit, foto, enz.). Ook in het kader van wedstrijden mag deze vereiste gesteld worden. Vaak hebben niet-begeleide minderjarigen enkel een bijlage 26 of het attest van de voogdij. Aangezien niet alle clubs voldoende op de hoogte zijn van de mogelijkheid om deze jongeren in te schrijven worden deze documenten niet altijd aanvaard. Het is aangewezen dat de minderjarige alle mogelijke identiteitsdocumenten bij zich heeft bij inschrijving of bij wedstrijden. Bij die laatste gaan scheidsrechters namelijk in sommige gevallen overgaan tot een formele identificatie van de spelers. Bij vragen of problemen kan er contact worden opgenomen met de desbetreffende sportfederatie die de aangesloten sportverenigingen ondersteunt en kan de verenigingen kan informeren over het toepassen van de juiste wetgeving.

De verzekering van de sportvereniging dekt de deelnemers voor de verzekerde activiteiten. Er kan daarbij geen onderscheid gemaakt worden naargelang de nationaliteit, het verblijfstatuut of de woonplaats van de deelnemers. Informeer bij inschrijving in de sportvereniging wat er juist gedekt wordt in het geval van lichamelijke schade. In het hoofdstuk over de psychische en medische begeleiding wordt het belang van de aansluiting bij een ziekteverzekeringsinstelling toegelicht. Indien de jongere (nog) niet is aangesloten bij een ziekteverzekeringsinstelling is het aan te raden om de opvangstructuur of het bevoegde OCMW op de hoogte te brengen van de aansluiting bij de sportvereniging.

We zien in de praktijk dat deze minderjarigen minder vaak lid zijn van een traditionele sportvereniging maar vaak thuis, in een park, op straat of in fitnesscentra sporten. In grotere steden gaan aanbieders van sportactiviteiten steeds vaker een sociale en sportieve rol combineren.[42] Het sportlandschap verandert en er is sprake van een nieuwe vorm van sportvereniging die Demos vzw de naam "sociaal sportieve praktijk" geeft. Deze initiatieven combineren elementen van een sportvereniging met eigenschappen van alternatief sociaal werk. Ze werken systematisch aan een sociaal-maatschappelijke meerwaarde via sport. De leefwereld van de (minder kansrijke) doelgroep staat centraal in het aanbod, en daardoor maakt de organisatie bruggen met andere levensdomeinen zoals bijvoorbeeld jeugdwerk, welzijn of onderwijs. Voorbeelden hiervan zijn voetbalclubs City Pirates Antwerpen, KAA Gent Foundation, Les Gazelles de Bruxelles of BX Brussels. Meer informatie via https://sociaalsportief.be/.

Raadpleeg de opvangstructuur, de lokale sportdienst van de stad of gemeente, de leerkrachten en trajectbegeleiders in het onderwijs, eerstelijnsdiensten zoals het JAC of AMO om het plaatselijk aanbod te leren kennen.

3 Jeugdwerkverenigingen

Het aanbod van jeugdwerkverenigingen in België is erg groot en divers, gaande van jeugdbewegingen, jeugdhuizen, organisaties die kampen en vakanties aanbieden, culturele jeugdverenigingen, artistieke jeugdverenigingen tot speelpleinwerking en nog veel meer. Er zijn verenigingen die een wekelijks aanbod hebben, anderen die enkel kampen of activiteiten aanbieden tijdens de vakantieperiodes en er zijn ook verenigingen die zich met name richten op jonge vluchtelingen of juist inzetten op een sociale mix van jongeren. Omdat niet-begeleide minderjarigen niet altijd vertrouwd zijn met jeugdwerkverenigingen kent de deelname aan jeugdwerkor-

ganisaties een lagere participatie van jonge vluchtelingen dan sportverenigingen. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat jeugdwerkorganisaties mogelijks meer 'talige' interactie vereisen.[43]

Als voogd kan men de minderjarige helpen en ondersteunen om het aanbod van jeugdwerkverenigingen in de buurt te leren kennen. Elke gemeente of stad heeft een jeugddienst die een overzicht kan bieden van de verenigingen in de buurt. Iedereen kan bovendien ook vaak eerst één of meerdere keren gratis deelnemen aan enkele activiteiten voordat men zich inschrijft. Verder in dit hoofdstuk worden enkele nuttige websites meegegeven waar meer informatie gevonden kan worden.

4 Steunfiguren

Tal van organisaties bieden de mogelijkheid om een steunfiguur, een mentor, meter, peter of een buddy te koppelen aan een nieuwkomer. Dat zijn allemaal verschillende benamingen die in het algemeen dezelfde lading dekken. Particulieren die zich hiervoor aanmelden gaan vrijwillig en op een informele manier de jongere ondersteunen en helpen om hun netwerk te verbreden. Het effect van deze projecten wordt overal als positief beoordeeld, niet alleen voor het welzijn van de jongeren, maar ook omdat ze bijdragen aan het versterken van taal- en andere vaardigheden.[44] Organisaties screenen de steunfiguren en vragen een engagement om gedurende een bepaalde periode tijd te nemen om een activiteit te doen met de jongere. Jongeren worden gekoppeld aan een gezin of individu op basis van een matching.

Minderjarigen kunnen de begeleiders in hun opvangstructuur laten weten dat ze graag een steunfiguur willen. Verschillende opvangstructuren bieden zelf een dergelijke werking aan. Als dit niet aanwezig is of de jongere verblijft niet in een opvangstructuur kan er steeds geïnformeerd worden naar de mogelijkheden van een mentor of steunfiguur via het OCMW van de gemeente waar de minderjarige verblijft, de integratiediensten van de stad of regio, de eerstelijnsdiensten binnen de jeugdhulp, Agentschappen voor integratie en inburgering, de helpdesks voor voogden via Caritas en Rode Kruis Vlaanderen.

Hieronder geven we een aantal voorbeelden van organisaties die een dergelijk aanbod uitwerkten of kunnen doorverwijzen. Meer informatie kunt u terugvinden op de websites van de betreffende organisaties.

- Minor-Ndako is een erkende voorziening uit de Vlaamse Jeugdhulp (→ BOEK 5 – Opvang, jeugdhulp en jeugddelinquentie) en biedt minderjarigen die er verblijven een steunfiguur aan.

- Mentor-Escale is een Franstalige vzw die gesubsidieerd wordt door de Franse jeugdhulpadministratie in het kader van het 'Plan MENA' (→ BOEK 5 – Opvang, jeugdhulp en jeugddelinquentie) die een meter/peter-programma aanbiedt voor minderjarigen die door Mentor Escale begeleid worden of er activiteiten volgen.
- Buddyproject Connect in Brussel
- De Centres Régionaux d'Intégration (CRI) zijn 8 regionale centra in Wallonië die nieuwkomers ondersteunen
- Het Agentschap voor Integratie en Inburgering in Vlaanderen
- Via de vzw Gastvrij Netwerk kunnen tal van lokale organisaties gecontacteerd worden in verschillende gemeenten om het aanbod van een eventuele steunfigurenwerking na te gaan.
- Enkele voorbeelden van mentoring gericht op de arbeidsmarkt kunnen geraadpleegd worden via https://www.diversitewallonie.be/bonnes-pratiques/mentorat

5 Vrijwilligerswerk

Wanneer iemand een wettig verblijfsdocument heeft (m.n. alle elektronische verblijfskaarten, papieren documenten en proceduredocumenten) of recht heeft op materiële opvang, mag die persoon vrijwilligerswerk uitvoeren in België. Minderjarigen in België kunnen vrijwilligerswerk uitvoeren vanaf de leeftijd van 15 jaar, op voorwaarde dat ze 16 jaar worden in hetzelfde kalenderjaar. Sommige organisaties hanteren zelf ook nog een hogere minimumleeftijd.

De minderjarige die in een opvangstructuur of LOI verblijft moet dit wel op voorhand melden aan de opvangstructuur. Fedasil kan het vrijwilligerswerk beperken of verbieden; of de cumulatie met de dagvergoeding beperken of verbieden als:

- de activiteit geen vrijwilligerswerk blijkt te zijn;
- de activiteit geen activiteit is die gewoonlijk door vrijwilligers wordt uitgeoefend;
- de activiteit afbreuk doet aan de goede werking van de opvangstructuur;
- als er elementen zijn die misbruik doen vermoeden.

Ook als de minderjarige maatschappelijke dienstverlening ontvangt van het OCMW is het aangewezen om het uitoefenen van vrijwilligerswerk te melden bij het OCMW.

Vrijwilligers kunnen in sommige gevallen een vergoeding krijgen. De maximale dagvergoeding die een vrijwilliger mag ontvangen wordt jaarlijks vastgelegd door

de FOD Financiën.[45] Organisaties kunnen ook bepaalde onkosten vergoeden en werken dan niet met het systeem van de forfaitaire dagvergoeding. Er is een maximumbedrag per jaar dat een vrijwilliger mag verdienen. Is dit bedrag hoger dan zal het ganse inkomen belast worden. Het is belangrijk om na te kijken of, en welke vergoeding verbonden is aan het vrijwilligerswerk. Ga zeker ook na welke soort verzekering voorzien wordt vanuit de organisatie. Iedereen die vrijwilligerswerk verricht moet van de organisatie een informatienota krijgen. Die nota is een document waarin, onder andere, de afgesloten verzekeringen en de eventuele kostenvergoeding vermeld staan.
Meer informatie via:

- de Franstalige website https://www.levolontariat.be/ en https://www.wallonie.be/fr/vivre-en-wallonie/travail/benevolat-volontariat
- de Nederlandstalige website https://allesovercenten.be/.

6 Studentenjob

Elke student mag in België werken met een studentencontract. Nationaliteit of origine maakt niet uit. Iedereen krijgt 475 uren waarin men als student mag werken tegen verminderde sociale bijdragen.[46]

Een minderjarige mag vanaf 1 januari van het jaar waarin deze 16 jaar wordt een studentenjob uitoefenen. Daaraan zijn enkele bijkomende voorwaarden verbonden:

- een nieuwkomer kan pas een studentenjob uitoefenen vanaf 4 maanden na registratie van het verzoek tot internationale bescherming tot en met het eventuele arrest van de Raad Voor Vreemdelingenbetwistingen;
- de minderjarige moet in het bezit zijn van een A-kaart in het kader van de bijzondere verblijfsprocedure;
- of een B, C, D, E+, F, F+ kaart hebben.
- Het recht op arbeid staat vermeld op het verblijfsdocument (Attest van Immatriculatie of elektronische kaart). Met de toepassing 'Student@work' kan de student zien hoeveel dagen een minderjarige nog mag werken tegen een verlaagde sociale bijdrage. Meer info via https://www.mysocialsecurity.be/student/nl/index.html.

Als een jongere deeltijds naar school gaat, kan er alleen als jobstudent gewerkt worden als[47]:

- er een studentenovereenkomst wordt afgesloten met een andere werkgever dan die waarbij de praktische opleiding gevolgd wordt op de werkplek;

- de studentenjob plaatsvindt buiten de uren dat de jongere verwacht wordt de theoretische of praktische opleiding te volgen;
- geen werkloosheidsuitkering of inschakelingsuitkering ontvangt.

7 Financiële ondersteuning

Eerder in het hoofdstuk kwam al aan bod dat het financiële aspect (het lidgeld en de kosten om te voorzien in het nodige materiaal) vaak een belemmering vormen voor een nieuwkomer om te kunnen deelnemen aan verschillende activiteiten. Verenigingen kunnen hier individueel ondersteuning bieden, uitzonderingen toestaan of op zoek gaan naar bijkomende ondersteuning. In het hoofdstuk opvang verwijzen we reeds naar de mogelijke tussenkomst van opvangstructuren in verschillende kosten, ook met betrekking tot vrije tijd. Dit kan echter verschillen van structuur tot structuur. Er kan steeds worden bekeken of de minderjarige met eigen middelen (bv. het Groeipakket) bepaalde zaken kan financieren. In de praktijk zal het vaak een individuele taak worden van de jongere zelf, de voogd en eventueel de opvangstructuur om op zoek te gaan naar mogelijkheden om bijkomende financiële ondersteuning te zoeken. We geven hieronder enkele mogelijkheden mee:

- De verhoogde tegemoetkoming van de verzekeringsinstelling (→ BOEK 5 – medische en psychische begeleiding) geeft recht op voordelen en kortingen die onder meer kunnen gebruikt worden in het vrije tijdsaanbod. Het is aangewezen om de jongeren te adviseren om steeds te vragen of er kortingen zijn voor mensen die recht hebben op een verhoogde tegemoetkoming.
- In verschillende gemeenten kan je voordeelpassen kopen die vaak als spaarkaart werken, maar ook kortingen geven bij allerlei activiteiten, musea, enz. In Vlaanderen kan je een UITpas kopen, in Antwerpen heet dit een A-kaart, in Brussel heet dit de Paspartoe. Met deze passen kan men vaak in de deelnemende gemeenten punten sparen bij verschillende activiteiten. Deze punten kunnen dan omgeruild worden voor cadeaus en kortingen. Heeft de minderjarige recht op verhoogde tegemoetkoming bij de ziekteverzekeringsinstelling (→ BOEK 5 – Medische en psychische begeleiding) of kan de minderjarige aan de hand van een attest van het OCMW aantonen dat deze recht heeft op maatschappelijke dienstverlening, dan zijn er nog bijkomende voordelen:
    - De voordeelpas kan dan voordeliger worden aangekocht of soms zelfs gratis worden verkregen
    - Op vertoon van de pas betaal je bijkomende verlaagde tarieven om deel te nemen aan activiteiten, evenementen, sportkamp, musea, zwembaden, enz.

In de Franse Gemeenschap kan de minderjarige via de maatschappelijk werker van onder meer het OCMW, opvangstructuur, een andere sociale dienst, enz. vragen naar de artikel 27 acties/tickets/tarieven. Deze tickets worden verdeeld via sociale diensten die zich hiervoor aangesloten hebben en kunnen gebruikt worden om tegen voordelige tarieven deel te nemen aan activiteiten/musea/enz.

- De museumpas aan kansentarief kan aangekocht worden in een deelnemend museum voor €12 door personen die beschikken over een UiTPAS/Paspartoe, A-kaart mét kansentarief, of tickets van Artikel 27. Deze museumpas geeft dan gedurende 1 jaar gratis toegang tot meer dan 200 musea in België.
- Op geregelde tijdstippen kan men zich registreren op de website van https://visitwallonia.be/ om in aanmerking te komen voor een gratis toeristische pas die toegang geeft tot allerlei toeristische trekpleisters in Wallonië. Hiervoor moet men zich inschrijven op een bepaald tijdstip en worden er passen verloot.
- Het OCMW kan als onderdeel van de maatschappelijke dienstverlening steun toekennen in functie van participatie en sociale activering. Deze vorm van ondersteuning dient om tussen te komen in onder meer cultuur- en sportactiviteiten (→ BOEK 5 - Alleen wonen). Informeer hiernaar bij de maatschappelijk werker die het dossier van de minderjarige beheert.
- De lokale sport-, integratie-, cultuur-, jeugddiensten, de jongeren adviescentra (JAC) of de Services d'action au milieu ouvert (AMO) zullen bovendien heel wat informatie kunnen geven over mogelijke bijkomende ondersteuningsinitiatieven.

Rol van de voogd

- Probeer aan het begin van je voogdij zicht te krijgen op het netwerk van je pupil dat al bestaat. Wie zijn de vrienden? Is er contact met familieleden? Wat zijn de interesses van deze mensen? Kunnen zij je pupil helpen om de drempel naar sport, jeugdwerk of andere vrije tijdsbesteding te verlagen?
- Stimuleer je pupil om met jou te spreken over het netwerk dat hij of zij heeft. Benadruk altijd dat het hebben van een netwerk geen probleem vormt voor lopende procedures. Moedig hen aan om contact te zoeken en te behouden met het netwerk.
- Bespreek het idee van vrijetijdsbesteding met je pupil. Vertel dat er in België zeer veel mogelijkheden zijn om aan vrijetijdsbesteding te doen en bekijk samen de opties. Naast sport kan je je pupil ook laten kennismaken met een buddywerking, theater, circus, beeldende kunst, muziek, jeugdwerk, enzovoort. Motiveer je pupil hiertoe, maar heb ook respect voor de interesses, het karakter en het ritme van je pupil.
- Wanneer je een zicht hebt op de interesses van je pupil, kan je de mogelijkheden in de buurt bekijken. Je doet dit best in samenwerking met de opvangstructuur, de pleegzorgdienst of het netwerk waar je pupil verblijft. Zij hebben vaak een beter zicht op het lokale aanbod. Ook de financiering en praktische haalbaarheid van het engagement bespreek je best met hen.
- Ga als voogd steeds na of er extra financiële ondersteuning geboden wordt vanuit de jeugddienst of gemeente om het lidmaatschap of het nodige materiaal te betalen. Vraag na of je minderjarige recht op een gereduceerd of sociaal tarief.
- Spreek af met het centrum of het netwerk waar je pupil verblijft hoe de inschrijving en opvolging van de vrijetijdsbesteding zal verlopen. Welke documenten zijn er nodig? Hoe geraakt je pupil op de locatie?
- Naast een (wekelijkse) hobby is het ook interessant om tijdig de mogelijkheden tijdens de schoolvakanties te bekijken. Help je pupil met het zoeken naar een leuke tijdsbesteding in de vakantie. Verken de mogelijkheden tot zomerkampen, inburgeringscursussen, vrijwilligerswerk, enzovoort.

8 Nuttige websites en organisaties

Een overzicht opnemen in dit hoofdstuk van alle mogelijke organisaties en websites met vrijetijdsaanbod is onbegonnen werk. Het is belangrijk om vroeg genoeg in het traject van de jongere zicht te krijgen op de interesses en talenten van de minderjarige. Ga na wat het aanbod is in de streek waar de jongere woont en neem contact op met relevante lokale organisaties zoals reeds vermeld in dit hoofdstuk. Probeer jongeren in contact te brengen met een divers aanbod gaande van jeugdwerkverenigingen, sportverenigingen, circusscholen, toneelschool tot muziek-, teken- en dansacademies. Ga zeker op zoek naar organisaties die een aanbod hebben tijdens vakantieperiodes. Dit zijn de momenten waarop de nieuwkomers minder Nederlands of Frans zullen oefenen. Een project of organisatie vinden die een aanbod formuleert tijdens juli en augustus is een goede ondersteuning om de taal te onderhouden.

We geven hieronder een niet-exhaustieve opsomming van verschillende organisaties die kunnen helpen bij het invullen van de vrije tijd van de minderjarige.

- Het Huis van het Nederlands kan een overzicht geven van alle activiteiten en cursussen waar men Nederlands kan leren en oefenen in Brussel vanaf 16 jaar.
- Masir Avenir: het inburgeringstraject van BON (inburgering Brussel) voor jonge nieuwkomers van 17 tot 19 jaar tijdens de zomer.
- Groep Intro heeft een aanbod op verschillende domeinen, waaronder ook vrije tijd: met OKAN leerlingen bijvoorbeeld geeft Group Intro invulling en betekenis aan hun vrije tijd. Op die manier krijgen jongeren oefenkansen voor hun Nederlands, breiden ze hun sociaal netwerk uit en worden ze wegwijs gemaakt in België.
- Sport Vlaanderen is de Sportadministratie van de Vlaamse Overheid
- Meer informatie over sport in Brussel: https://www.brussel.be/sportclubs-en-verenigingen; https://www.bruxelles.be/associations-et-clubs-sportifs; https://www.sportinbrussel.be/
- Het Adeps is de Franstalige sportadministratie
- Demos vzw is een kenniscentrum dat inzet op het vernieuwen en verdiepen van de participatie van kansengroepen aan cultuur, jeugd en sport. Via de website kan je informatie vinden en vele initiatieven binnen het Vlaamse cultuur-, jeugd- en sportveld.
- Minor-Ndako werkt op geregelde tijdstippen projecten uit die toegankelijk zijn voor nieuwkomers die niet noodzakelijk begeleid worden door Minor-Ndako
- Rising You is een klimclub voor jongeren en organiseert trajecten naar werk

- Couleur Café vzw biedt onder meer 'Ateliers de citoyenneté aan voor jonge nieuwkomers in Malmedy
- Foyer in Brussel biedt tal van projecten aan zoals onder meer een sport en een jongerenwerking
- Lasso is het Brussels platform voor cultuurparticipatie
- Een overzicht van de erkende Vlaamse jeugdwerkverenigingen kan geraadpleegd worden via de Ambrassade
- De website https://organisationsdejeunesse.be/ geeft een overzicht van de Franstalige jeugdwerkverenigingen. Ook meer informatie via: https://servicejeunesse.cfwb.be/subventions/les-organisations-de-jeunesse/.
- De website Mouvements de jeunesse is een initiatief die de vijf Franstalige jeugdbewegingen overkoepelt.
- Nederlandstalig vrijetijdaanbod in Brussel: https://www.brusselbazaar.be/
- Initiatieven zoals www.wereldspelers.be trachten jeugdwerkers te ondersteunen om meer jonge vluchtelingen te bereiken.
- In de grote steden vind je verschillende WMKJ's ofwel 'Werkingen met Kansarme Jongeren'. WMKJ's, zoals bijvoorbeeld D'Broej in Brussel, die activiteiten aanbieden voor kinderen en jongeren die minder kansen krijgen in de maatschappij[48]. Ze hebben een permanent aanbod van leeftijdsgebonden groepsactiviteiten voor de vrije tijd.
- De open kampen van de scouts zijn kampen voor kinderen en jongeren uit kansarme gezinnen, de jeugdzorg of opvangstructuren. Men hoeft geen lid te zijn van de scouts om deel te nemen aan de kampen.
- Jeugdmaps.be brengt het jeugdwerk (bv. jeugdhuizen) en de publieke jeugdruimte (bv. speelterreinen, hangplekken) in Vlaanderen en Brussel in kaart.
- De jeugdhuizen (Maisons de jeunes) behoren tot de erkende jeugdcentra (centres de jeunes) in Wallonië en zijn lokale ontmoetingsplaatsen in Wallonië gericht op jongeren vanaf 12 jaar. Er worden verschillende soorten activiteiten georganiseerd, gaande van cultuur, sport en andere ontspanning. Meer informatie via https://servicejeunesse.cfwb.be/index.php?id=556
- Vlaanderen, departement jeugd, cultuur en media
- Departement Jeugd van de Franse Gemeenschap
- Informatie over cultuur, toerisme en vrije tijd voor jongeren in Wallonië kan geraadpleegd worden via de website Wallonie.be
- Refu Interim is een Nederlandstalige organisatie die vrijwilligerswerk zoekt voor mensen die nieuw zijn in België.
- Via de website van 11.11.11. kan er in de vacaturedatabank gezocht worden op vrijwilligerswerk
- Infor Jeunes is een Franstalige website gericht op informatie aan jongeren en

behandelt verschillende thema's, onder meer gelinkt aan vrije tijd en werken.

- Bruxelles-J: een tweetalige wegwijzer voor jongeren in Brussel.
- Alles over centen is een website op initiatief van het Vlaams Centrum Schuldenlast en richt zich tot jongeren en jongvolwassenen die meer en meer met financiële zaken te maken hebben. Deze website gaat dieper in op de financiële aspecten van verschillende levensmomenten (werken, zakgeld, uitgaven in functie van ontspanning, enz.) en behandelt thema's die hiermee verbonden zijn.

1 Welke jobs kan een minderjarige uitoefenen?

In België is kinderarbeid in principe verboden.[49] Toch mogen minderjarigen in een aantal specifieke gevallen werken.

1.1. In het kader van het onderwijsrichting

1.1.1. Nederlandstalige onderwijs

Leren en werken in het kader van deeltijs onderwijs of een alternatieve opleiding

In het deeltijds secundair onderwijs kan de minderjarige kiezen voor een stelsel waarin leren en werken worden afgewisseld. In Vlaanderen en Nederlandstalige scholen in Brussel kan de minderjarige ook kiezen voor een gelijkaardig stelsel in het voltijds secundair onderwijs via het systeem van duaal leren. Beide systemen bevatten een combinatie van leren op school en leren op de werkplek. Een minderjarige kan hiervoor kiezen vanaf dat deze valt onder de deeltijdse leerplicht (wanneer de jongere 16 jaar is). Bij deeltijds onderwijs kan de jongere starten op een jongere leeftijd wanneer deze aantoont dat er al twee jaar middelbaar onderwijs werd gevolgd. Het volgen van een jaar Nederlands als nieuwkomer in de OKAN-klas kan niet gezien worden als een jaar middelbaar onderwijs. Het vormt enkel een voorbereiding op het volgen van middelbaar onderwijs.

Duaal leren is nog meer toegespitst op het aanleren van vaardigheden op de werkplek dan leren en werken. Dit is het grote verschil tussen de twee systemen. Bij duaal leren dient een leerling een standaardtraject te volgen waarin een aantal eindcompetenties vastliggen. Op de werkplek moet deze leerling deze vaardigheden aangeleerd krijgen. Hierop wordt toegezien door een trajectbegeleider en een mentor. Duaal onderwijs is voltijds onderwijs. Leren en werken is geen voltijds maar deeltijds onderwijs. Het stelsel van leren en werken is niet zo streng georganiseerd zoals het systeem van duaal leren. Bij duaal leren is het de bedoeling dat de leerling zowel in de klas als op de werkvloer vooropgestelde leerdoelen behaalt.

Bij het systeem van leren en werken leert de leerling weliswaar ook vaardigheden aan op de werkvloer, maar de leerling dient geen vooropgestelde doelen te behalen. In Vlaanderen is het de bedoeling dat het stelsel van leren en werken op termijn volledig opgaat in het systeem van duaal leren.[50]

De stage[51]

De stage valt binnen het voltijds onderwijs. De stage heeft het doel om de op school aangeleerde vaardigheden toe te passen in de praktijk.[52] Uiteraard leert de jongere ook op de stage bij, maar de nadruk ligt op het in de praktijk toepassen van de op school aangeleerde technieken. Een voorbeeld hiervan is de leerling die de richting Verzorging volgt in het beroepsonderwijs en een aantal weken stage loopt in een verzorgingstehuis.

1.1.2. Franstalig onderwijs

Als jongeren de eerste twee leerjaren van het voltijds secundair onderwijs afgerond hebben, kunnen ze vanaf de leeftijd van 15 jaar terecht in verschillende stelsels van deeltijds onderwijs waar leren en werken worden afgewisseld. Werden die eerste 2 leerjaren in het voltijds secundair onderwijs niet afgerond, dan geldt de leeftijd van 16 jaar. Starten in een vorm van deeltijds onderwijs kan pas vanaf het eerste jaar van de tweede graad (3e jaar middelbaar). Deze systemen zijn toegankelijk tot de leeftijd van 25 jaar.

Indien de leerling in een dergelijk stelsel instapt, zal er een 'contrat d'alternance' worden opgemaakt. Dit contract vervangt het vroegere leercontract (contrats d'apprentissage IFAPME-SFPME) en de overeenkomsten inzake sociaal-professionele integratie van het CEFA (les conventions d'insertion socio-professionnelle CEFA (CISP). Jongeren worden tijdens deze systemen betaald voor het werk dat ze uitvoeren. Deze vorm van onderwijs wordt aangeboden door:

- een CEFA (Centre d'Education et de formation en Alternance)
- Les centres de formation des classes moyennes.

Wanneer jongeren niet meer voldoen aan de voltijdse leerplicht (met name: tussen de leeftijd van 16 en 18 jaar of 15 jaar indien de eerste twee jaren van het secundair onderwijs zijn voltooid) kan een leerling zich bovendien inschrijven in het volwassenonderwijs (l'enseignement de promotion sociale) op voorwaarde dat de leerling ook ingeschreven is in een CEFA, een IFAPME- of EFP-opleidingscentrum, of een andere vorm van onderwijs volgt die voldoet aan de voorwaarden van het deeltijds onderwijs.

CEFA

Het stelsel van deeltijds leren en werken via een CEFA bestaat nog steeds uit een voltijds uurrooster, maar de invulling verschilt met het voltijds gewoon secundair onderwijs. Via dit systeem krijgen leerlingen nog steeds een algemene vorming in combinatie met een stage in een bedrijf. Verschillende attesten en getuigschriften kunnen worden afgeleverd naargelang het soort opleiding dat gevolgd wordt. Het programma bestaat uit:

- twee dagen theorie en lessen algemene vorming via een CEFA
- drie dagen praktijklessen in een werkomgeving. De student zal voor deze werkdagen betaald worden.

Er zijn twee soorten opleidingen die via dit systeem gevolgd kunnen worden:

1. 'Artikel 45' opleidingen leggen de nadruk op praktische cursussen en specifieke opties (die niet voorkomen in het volledige dagonderwijs). De soorten opleiding die gevolgd kunnen worden zijn te raadplegen via https://formations.siep.be/formation/types/cefa-45/.
2. 'Artikel 49' opleidingen zijn gebaseerd op opleidingen die overeenkomen met de tweede en derde graad van het beroepsonderwijs of met de derde graad van het kwalificerend technisch onderwijs (l'enseignement technique de qualification). Een 'Artikel 49' opleiding maakt het mogelijk dezelfde vaardigheden te verwerven als in het volwaardig onderwijs. De behaalde diploma's en certificaten zijn gelijkwaardig aan die van een volwaardige opleiding. De soorten opleiding die gevolgd kunnen worden zijn raadpleegbaar via https://formations.siep.be/formation/types/cefa-49/.

Les centres de formation des classes moyennes

De leerling leert in een bedrijf een beroep terwijl hij in een opleidingscentrum (centre de formation IFAPME in Wallonië of un centre de formation EFP van SFPME in Brussel) lessen algemene vorming en praktijk blijft volgen. Gedurende één à twee dagen per week worden er theoretische lessen gegeven in een opleidingscentrum en de rest van de week wordt ingevuld met praktische lessen op de werkvloer bij een werkgever. Aan het einde van zijn leertijd behaalt de leerling een getuigschrift. Meer informatie hierover kan worden geraadpleegd op de website www.inforjeunes.eu.

1.2. Studentenjob[53]

Een minderjarige mag werken als student als deze aan de volgende voorwaarden voldoet:

- Leeftijd
  In principe mag een minderjarige werken als student vanaf de 16e verjaardag. Het kan ook vanaf de leeftijd van 15 jaar, maar dan moet de minderjarige wel al twee jaar middelbaar onderwijs gevolgd hebben. Ook hier telt de OKAN-opleiding niet mee.
- Studentenstatuut
  Een studentenjob houdt in dat de minderjarige in hoofdzaak student is en in de vrije tijd en na de lesuren een job uitoefent. De leerplicht houdt pas op vanaf 18 jaar. Wie jonger is dan 18 jaar en wil werken kan dat dus alleen maar doen buiten de onderwijsuren. De hoofdactiviteit van de minderjarige is studeren, de studentenjob moet gezien worden als een bijkomende activiteit. Wanneer de minderjarige voldoet aan deze voorwaarden, dan mag deze een studentenjob starten. Het voordeel van een studentenjob is dat zowel de student als de werkgever minder belastingen moeten betalen ("verlaagde sociale bijdragen") voor de 475 uur die de student mag werken.[54] Dit voordeel valt echter weg als de minderjarige meer dan 475 uur werkt. Dan zal het normale tarief aan belastingen worden aangerekend op het loon van de minderjarige. Een studentenjob is dus niet beperkt tot 475 uur, maar het voordeel van de verlaagde sociale bijdragen valt weg indien de student beslist om meer dan 475 uur te werken.

1.3. Vrijwilligerswerk

Wanneer iemand een wettig verblijfsdocument heeft (m.n. alle elektronische verblijfskaarten, papieren documenten en proceduredocumenten) of recht heeft op materiële opvang, mag die persoon vrijwilligerswerk doen in België .

Minderjarigen kunnen vrijwilligerswerk doen in België vanaf de leeftijd van 15 jaar, op voorwaarde dat deze in hetzelfde kalenderjaar 16 wordt. Sommige organisaties hanteren zelf nog een hogere minimumleeftijd .

De minderjarige die in een opvangstructuur of LOI verblijft moet dit wel op voorhand melden aan de opvangstructuur. Fedasil kan het vrijwilligerswerk beperken of verbieden; of de cumulatie met de dagvergoeding beperken of verbieden als:

- de activiteit geen vrijwilligerswerk blijkt te zijn

- de activiteit geen activiteit is die gewoonlijk door vrijwilligers wordt uitgeoefend
- de activiteit afbreuk doet aan de goede werking van de opvangstructuur
- als er elementen zijn die misbruik doen vermoeden.

Ook als de minderjarige maatschappelijke dienstverlening ontvangt van het OCMW is het aangewezen om het uitoefenen van vrijwilligerswerk te melden bij het OCMW.

Vrijwilligers kunnen een vergoeding krijgen, maar dat is niet altijd zo. De maximale dagvergoeding die een vrijwilliger mag ontvangen wordt jaarlijks vastgelegd door de FOD Financiën. Organisaties kunnen ook bepaalde onkosten vergoeden en werken dan niet met het systeem van de forfaitaire dagvergoeding. Er is een maximumbedrag per jaar dat een vrijwilliger mag verdienen. Is dit bedrag hoger, dan zal het volledige inkomen belast worden. Het is belangrijk om na te gaan of en welke vergoeding verbonden is aan het vrijwilligerswerk.

Ga ook zeker na of welke soort verzekering voorzien wordt vanuit de organisatie. Iedereen die vrijwilligerswerk verricht moet vanuit de betreffende organisatie een informatienota krijgen. Die nota is een document waarin, bijvoorbeeld, de afgesloten verzekeringen en de eventuele kostenvergoeding vermeld staan.

2 Welk verblijfsrecht is vereist om te kunnen werken?

2.1. Werken in het kader van een onderwijsrichting

De minderjarige kan werken in het kader van een onderwijsrichting zonder over een verblijfsrecht te beschikken.[55] Dit betekent dat een minderjarige ook kan werken binnen dit stelsel ook al beschikt deze niet over verblijfsrecht.

Wanneer de minderjarige 18 jaar wordt mag deze blijven verder werken tot het einde van de opleiding, ongeacht of er sprake is van een verblijfsrecht of niet.

2.2. Bij een studentenjob

Zonder wettig verblijf kan een minderjarige geen studentenjob uitoefenen.[56] Hieronder geven we per verblijfsprocedure aan of de minderjarige mag werken als jobstudent of niet.

2.2.1. De MINTEH-procedure

Tijdens de MINTEH-procedure mag de minderjarige geen studentenjob doen.[57] Indien de jongere een verblijfsrecht (A-kaart) krijgt op grond van deze procedure, dan kan dit wel.

2.2.2. De asielprocedure

De minderjarige die in een asielprocedure zit, mag werken na een wachtperiode van 4 maanden. De wachtperiode van 4 maanden loopt vanaf de indiening van het verzoek om internationale bescherming.[58]

Het is belangrijk dat het CGVS geen weigeringsbeslissing neemt tijdens deze 4 maanden. Indien de weigeringsbeslissing van het CGVS binnen die 4 maanden wordt genomen, dan mag de minderjarige niet werken, ook niet tijdens de beroepsprocedure bij RvV. Indien de beslissing pas na 4 maanden wordt betekend, dan mag de jongere ook werken tijdens de beroepsprocedure tegen de RvV.[59]

Indien de minderjarige erkend wordt als vluchteling of subsidiaire bescherming verkrijgt dan is het toegelaten om te werken als jobstudent.

2.2.3. Procedure slachtoffer mensenhandel of mensensmokkel

De minderjarige krijgt bij aanvang van de procedure een attest van immatriculatie en kan meteen werken als student. Dit heeft een geldigheidsduur van drie maanden. Zowel de voogd als het erkend centrum worden hiervan op de hoogte gebracht.

De minderjarige die nadien erkend wordt als slachtoffer van mensenhandel of mensensmokkel krijgt een elektronische B-kaart en mag daarmee werken als student.

2.2.4. Aanvraag tot humanitaire regularisatie ('9bis')

Het indienen van een verzoek tot regularisatie geeft geen recht op verblijf en dus ook niet op arbeid. De minderjarige mag niet werken tijdens deze procedure.
Indien de minderjarige een positieve beslissing krijgt, levert de gemeente een tijdelijk verblijfsvergunning af (A-kaart). Hiermee mag de minderjarige wel een studentenjob uitoefenen. Ook met de bijlage 15 die soms afgeleverd wordt in afwachting van de A-kaart, mag gewerkt worden.[60]

2.2.5. Aanvraag tot medische regularisatie ('9ter')

Het indienen van de aanvraag geeft geen recht op verblijf en dus ook niet op arbeid. Ook de ontvankelijkheidsverklaring van de aanvraag en de afgifte van een AI geven nog geen recht op arbeid.[61]

Pas als de medische regularisatie gegrond wordt verklaard, en de minderjarige een tijdelijk verblijfsrecht krijgt (A-kaart), is werken toegelaten. Ook met de bijlage 15 die soms afgeleverd wordt in afwachting van de A-kaart, mag gewerkt worden.

2.3. Bij vrijwilligerswerk

Wanneer iemand een wettig verblijfsdocument heeft (m.n. alle elektronische verblijfskaarten, papieren documenten en proceduredocumenten) of recht heeft op materiële opvang, mag die persoon vrijwilligerswerk doen in België.

3 Wat is de impact van zwartwerk?

3.1. Op het verblijfsrecht van de NBMV

Indien een minderjarige betrapt wordt op zwartwerk, kan dit in bepaalde gevallen een negatieve invloed hebben op de verblijfsprocedure of het verblijfsrecht.
Dit is het geval indien de minderjarige in een MINTEH-procedure of een humanitaire regularisatieprocedure zit, of via één van deze verblijfsprocedures een verblijfsrecht heeft gekregen. De DVZ houdt bij deze procedures namelijk rekening met het leven en de integratie van de minderjarige in België. Een betrapping op zwartwerk wil zeker niet zeggen dat de minderjarige niet langer kans maakt op een (verlenging van het) verblijfsrecht, maar de DVZ houdt hier wel rekening mee bij de besluitvorming. Op de overige verblijfsprocedures heeft zwartwerk geen impact.

3.2. Op de NBMV zelf

Zwartwerken houdt in dat de werkgever niet in orde is met de sociale en fiscale verplichtingen. Er worden dus geen sociale rechten gecreëerd voor de minderjarige die aan de slag gaat bij deze werkgever, zoals een ziekteverzekering of pensioen. Dit staat los van het verblijfsrecht van de minderjarige. De minderjarige die met of zonder verblijfsrecht in het zwart werkt, riskeert een boete tussen de 80 en 800 euro.

Toch is het mogelijk dat de zwartwerkende minderjarige geen boete dient te betalen.

Dit kan in twee gevallen[62]:

1. De inspecteur stelt vast bij de controle dat de minderjarige mogelijk een slachtoffer is van mensenhandel;
2. De inspecteur stelt vast bij de controle dat de minderjarige mogelijk een slachtoffer is van economische uitbuiting.

Bij de werkgever waarbij de minderjarige zonder wettig verblijf in het zwart werkt is er bovendien sprake van illegale tewerkstelling. Dit duidt op het verblijfsrecht van de werknemer dat niet in orde is. De werkgever kan hiervoor zwaar gestraft worden. De minderjarige zelf kan niet gestraft worden omdat deze zonder verblijfsrecht werkt.[63]

Als de minderjarige zonder verblijfsrecht en/of in het zwart werkt, geniet deze toch van dezelfde basisarbeidsrechten als een gewone werknemer. Zo heeft de minderjarige recht op het wettelijke minimumloon en op vergoeding bij een arbeidsongeval. Meer informatie hierover kan men terugvinden op de website van de organisatie FAIRWORK Belgium [64]en in hun Rechtengids.

Reizen

1 Algemene voorwaarden

‘Reizen’ heeft betrekking op elke verplaatsing naar een ander land dan België. Van zodra een minderjarige zich naar het buitenland verplaatst, zelfs al is het om boodschappen te doen in, bijvoorbeeld, Breda, zijn de regels rond reizen van toepassing. Hierbij gelden een aantal algemene voorwaarden.

Enkel minderjarigen die een verblijfsrecht hebben, kunnen reizen. Minderjarigen zonder geldige verblijfsvergunning zullen bij hun terugkeer naar België niet worden toegelaten tot het grondgebied. Tijdens een lopende verblijfsprocedure kan de DVZ uitzonderlijk toestemming verlenen aan de minderjarige om deel te nemen aan een schoolreis, een reis georganiseerd door de opvangstructuur of een reis met het pleeggezin (zie later).

Het is aangeraden dat elke minderjarige die naar het buitenland reist de originele aanwijzing van de voogd en een toestemming van de voogd meeneemt. De voogd laat deze toestemming best legaliseren (zie lexicon) door de gemeente van de verblijfplaats. Deze toestemming van de voogd is wettelijk niet verplicht, maar de vervoersmaatschappij of de autoriteiten van het land van bestemming zouden ernaar kunnen vragen.

De voogd neemt best ook contact op met de luchtvaartmaatschappij om na te gaan of de minderjarige alleen kan reizen en welke eventuele extra documenten nodig zijn. Doorgaans kan de minderjarige pas vanaf de leeftijd van zestien jaar alleen reizen.

Het is daarnaast belangrijk om na te kijken of de verblijfskaart van de minderjarige nog geldig zal zijn bij de terugkeer naar België. Als dat niet het geval is, moet de minderjarige op voorhand de verlenging bekomen.

Tot slot moet de voogd de gemeente inlichten wanneer de minderjarige langer dan drie maanden in het buitenland zal verblijven. Ten slotte, dient men rekening te houden met het feit dat een afwezigheid van meer dan een jaar ertoe kan leiden dat het verblijfsrecht vervalt (→ BOEK 6 –Afwezigheid op het Belgisch grondgebied).

2 Wat zijn de bijkomende voorwaarden om als NBMV te reizen binnen de Schengenzone?

Of een minderjarige kan reizen binnen de Schengenzone en welke documenten hij of zij hiervoor nodig heeft, hangt af van de nationaliteit van de minderjarige. Minderjarigen die EU-burger zijn of afkomstig zijn uit Liechtenstein, Noorwegen, IJsland of Zwitserland kunnen vrij reizen naar landen die behoren tot de Schengenzone (→ Lexicon). In de Schengenlanden mag de minderjarige maximaal drie maanden verblijven onder voorwaarde dat men in het bezit is van een geldige identiteitskaart of paspoort.

Een minderjarige die derdelander is, moet om te kunnen reizen naar een Schengenland steeds in het bezit zijn van een geldig paspoort (→ BOEK 4 - Belgische en Buitenlandse documenten) en een geldige elektronische vreemdelingenkaart. De minderjarige mag gedurende maximum 90 dagen binnen een tijdvak van 180 dagen in dat land verblijven. Dit 'tijdvak' is de periode die wordt berekend door vanaf een bepaalde dag 180 dagen terug te tellen. Stel, een minderjarige wil de maanden mei en juni doorbrengen aan de Spaanse kust (61 dagen vanaf 1 mei). In dat geval mag de minderjarige in de 180 dagen die voorafgaan aan 30 juni (de laatste dag van het geplande verblijf) in totaal maar 90 dagen in Spanje geweest zijn. Als de minderjarige in die 180 dagen in totaal meer dan 29 dagen in Spanje is geweest door één of meerdere bezoekjes, dan kan de minderjarige niet voor de geplande 61 dagen gaan. Deze berekenmethode betekent ook dat een minderjarige die bijvoorbeeld 90 opeenvolgende dagen in Duitsland verblijft, er daarna 90 opeenvolgende dagen niet mag verblijven.

3 Wat zijn de bijkomende voorwaarden om als NBMV te reizen buiten de Schengenzone?

Een minderjarige die een reis wil ondernemen naar een land buiten de Schengenzone en buiten Bulgarije, Cyprus, Roemenië en Kroatië, moet steeds beschikken over een geldig paspoort (→ BOEK 4 - Belgische en Buitenlandse documenten) en visum (→ Lexicon).

Een paspoort kan de voogd samen met de minderjarige aanvragen bij de ambassade van het land van herkomst. Een erkend vluchteling mag geen paspoort aanvragen op de ambassade van het land van herkomst. Het is immers verboden om contact te hebben met de lokale autoriteiten (→ BOEK 3 – Internationale bescherming).

Een visum kan de voogd samen met de minderjarige aanvragen bij de ambassade van het land van bestemming.

4 Kan de NBMV reizen naar zijn of haar land van herkomst of een buurland van het land van herkomst?

Een minderjarige die is erkend als vluchteling of die subsidiaire bescherming geniet, kan best niet terugkeren naar het land van herkomst, ongeacht de duur of de reden voor de reis. Een terugkeer naar het land van herkomst houdt altijd het risico in dat het CGVS opnieuw onderzoek doet naar het beschermingsstatuut en dit intrekt (→ BOEK 3 – Internationale bescherming).

Ook een minderjarige die een verblijfsrecht heeft op basis van de bijzondere verblijfsprocedure keert beter niet terug naar het land van herkomst. In dit geval heeft de DVZ immers geoordeeld dat een terugkeer naar het land van herkomst niet mogelijk is en de duurzame oplossing in België ligt. Het zou tegenstrijdig zijn om dan toch terug te keren naar het land van herkomst. Ook in dit geval kan een terugkeer ertoe leiden dat de DVZ het verblijfsrecht in vraag gaat stellen.

Minderjarigen die op een andere basis verblijfsrecht hebben, kunnen tijdelijk naar hun land van herkomst terugkeren, bijvoorbeeld om er op vakantie te gaan of familie te bezoeken. In dit geval is het belangrijk dat de voogd er mee over waakt dat het verblijfsrecht van de minderjarige niet in het gedrang komt (→ BOEK 6 – Afwezigheid op het Belgisch grondgebied).

De minderjarige die erkend werd als staatloze kan niet reizen naar het land van gewoonlijk verblijf, ongeacht op weke basis de minderjarige verblijfsrecht verkreeg. In dit geval kan het statuut van erkend staatloze afgenomen worden.
Een reis naar een buurland van het land van herkomst of het land van gewoonlijk verblijf vormt nooit een probleem, als de algemene voorwaarden vervuld zijn (zie eerder). Een Syrische minderjarige die werd erkend als vluchteling, zal bijvoorbeeld wel naar Libanon of Turkije kunnen reizen in het kader van een familiebezoek.

5 Kan de NBMV op schoolreis gaan?

Ja, een minderjarige kan meegaan op schoolreis naar een lidstaat van de Europese

Unie of naar Zwitserland. De minderjarige heeft hiervoor geen geldig identiteitsdocument of paspoort nodig. Ook tijdens de asielprocedure en tijdens de bijzondere verblijfsprocedure kan de minderjarige mee op schoolreis gaan. De minderjarige moet wel over een attest van immatriculatie beschikken.

De DVZ moet vooraf toelating geven voor de schoolreis. De school moet dan een reizigerslijst invullen met informatie over de schoolreis en minstens een maand voor de reis opsturen naar de DVZ. Het formulier is te vinden op de website van de DVZ en kan ingevuld verstuurd worden naar asiel.administratie@ibz.fgov.be. De DVZ zal de lijst valideren en per post terugbezorgen aan de school. De minderjarige moet de originele reizigerslijst tijdens de schoolreis meenemen.

6 Kan de NBMV met het pleeggezin mee op reis gaan?

De minderjarige die in een pleeggezin verblijft, kan met het gezin mee op reis gaan als de algemene voorwaarden zijn vervuld (zie eerder). Het is dus belangrijk om er niet zomaar vanuit te gaan dat de minderjarige mee op reis kan net zoals de andere kinderen in het gezin. De pleegouders en de voogd moeten vooraf goed nakijken welke documenten vereist zijn en die in orde brengen.

Zoals vermeld onder de algemene voorwaarden, kan een minderjarige in principe alleen met het pleeggezin op reis gaan als deze beschikt een geldige verblijfsvergunning voor België. Hierop bestaat één uitzondering: ook tijdens de asielprocedure en de bijzondere verblijfsprocedure kan een minderjarige op reis gaan met het pleeggezin, op voorwaarde dat de pleegouders via een formulier hiervoor toestemming vragen aan de DVZ en de minderjarige een attest van immatriculatie heeft. Het formulier en de aanvraagprocedure zijn dezelfde als voor schoolreizen (zie eerder).

Afwezigheid op het Belgisch grondgebied

1 Wat is afwezigheid en wat zijn hiervan de gevolgen?

Afwezigheid betekent dat de minderjarige, na het verkrijgen van een verblijfsvergunning, het Belgische grondgebied verlaat en gedurende een bepaalde periode niet meer terugkeert. Het gaat enkel om de minderjarige die effectief een verblijfsrecht heeft gekregen in België en niet om de minderjarige wiens verblijfsprocedure nog loopt en die enkel een attest van immatriculatie (→ BOEK 4 – Belgische en buitenlandse documenten) heeft.

In sommige gevallen heeft deze afwezigheid ook gevolgen voor het verblijfsrecht van de minderjarige. Of dit effectief het geval is hangt af van de duur van afwezigheid uit België. De voogd zal deze situaties zelden of nooit tegenkomen. De minderjarige raadpleegt best altijd een advocaat indien hij voor langere tijd het land zal of heeft verlaten.

2 Mag de NBMV het land verlaten?

Wanneer de minderjarige een verblijfsvergunning heeft gekregen, mag deze gerust het land verlaten (→ BOEK 6 - Reizen). Duurt dit verblijf echter langer dan drie maanden (ononderbroken) kan dit soms tot gevolg hebben dat de minderjarige het verblijfsrecht verliest.

2.1. Minder dan drie maanden

De minderjarige kan België verlaten voor een periode van maximum drie maanden zonder bijkomende formaliteiten, zolang deze beschikt over een geldige verblijfsvergunning.[65] In het geval dat de verblijfsvergunning zou vervallen gedurende de periode dat de minderjarige in het buitenland is, moet men ervoor zorgen dat de verblijfsvergunning verlengd wordt vóór het vertrek.

2.2. Meer dan drie maanden, maar minder dan een jaar

Wanneer de minderjarige langer dan drie maanden wil wegblijven, maar minder dan één jaar (bv. voor een stage) kan deze nog steeds het verblijfsrecht houden. Het is wel belangrijk dat men vóór het vertrek de gemeente hiervan op de hoogte brengt en aangeeft dat men wel van plan is om binnen het jaar terug te keren. Van zodra de minderjarige terug in België is moet deze binnen de vijftien dagen de gemeente informeren over de terugkeer. De gemeente zal de minderjarige dan onmiddellijk opnieuw inschrijven.[66]

Ook hier moet de minderjarige ervoor zorgen dat diens verblijfsvergunning geldig is gedurende het volledige verblijf buiten België zal zijn. Als de verblijfsvergunning zou vervallen in die periode moet de verlenging aangevraagd worden vóór het vertrek.

Stel dat de minderjarige onverwacht toch langer dan een jaar zou wegblijven en dus geen melding deed bij de gemeente, zal de minderjarige het verblijfsrecht enkel kunnen behouden als de minderjarige kan bewijzen dat de langere afwezigheid het gevolg is van overmacht. Het gaat bijvoorbeeld om een ernstige ziekte waardoor het onmogelijk was om te reizen, een natuurramp of de COVID-19 pandemie waardoor alle internationale reizen tijdelijk onmogelijk waren.

Van zodra het opnieuw mogelijk is, moet de minderjarige terugkeren naar België, zich aanmelden bij de gemeente en alle bewijzen voorleggen die aantonen waarom een tijdige terugkeer niet mogelijk was. De DVZ beslist binnen de drie maanden om het verblijfsrecht al dan niet opnieuw toe te kennen.[67] Tegen deze beslissing kan de voogd een annulatieberoep (→ Lexicon) indienen bij de RvV. Hiervoor doet de voogd best beroep op een advocaat gespecialiseerd in het migratierecht (→ BOEK 7 - Werken met advocaten)

2.3. Meer dan een jaar

Wanneer de minderjarige langer dan een jaar wegblijft uit België, heeft dit in principe tot gevolg dat deze het verblijfsrecht verliest. Hierop bestaan slechts enkele uitzonderingen, waarvan de voornaamste is dat de minderjarige moet bewijzen de 'hoofdbelangen' in België te behouden. Dit kan op elke mogelijke manier worden bewezen. De voogd wordt doorgaans niet met deze situatie geconfronteerd.

Ook hier moet de minderjarige de afwezigheid op voorhand aan de gemeente melden, zich binnen de vijftien dagen na aankomst in België opnieuw aanmelden bij de gemeente en ervoor zorgen dat diens verblijfsvergunning geldig is gedurende de volledige periode van het verblijf in het buitenland.[68]

De toelating om terug te keren naar België moet de minderjarige in principe vragen aan de Belgische ambassade of het consulaat in het buitenland. De DVZ zal dan een beslissing nemen. Tegen een weigeringsbeslissing is een annulatieberoep (→ Lexicon) bij de RvV mogelijk, waarvoor de minderjarige best de hulp van een advocaat inroept.

2.4. Uitzonderingen voor (o.a.) erkende vluchtelingen

Voor sommige categorieën van personen gelden andere regels. De minderjarige kan dan toch diens verblijfsvergunning behouden ook al is de termijn van één jaar overschreden en is er geen sprake van de hierboven vermelde uitzonderingen.

De meest relevante uitzonderingscategorie zijn minderjarigen die in België erkend werden als vluchteling. Het komt voor dat een minderjarige in België erkend werd als vluchteling en nadien het land verlaat om op zoek te gaan naar familieleden waarvan de minderjarige onderweg naar Europa gescheiden is geraakt. Een ander voorbeeld is wanneer de minderjarige naar diens familieleden reist die in een ander land (bv. Turkije) verblijven omwille van ernstige medische problemen van dit familielid.

Het gaat enkel om erkende vluchtelingen en dus niet om minderjarigen die de subsidiaire beschermingsstatus hebben gekregen. Het gaat in principe ook enkel om erkende vluchtelingen die geen verblijfsrecht hebben gekregen in een ander land.

Minderjarigen die erkend zijn als vluchteling kunnen in principe steeds naar België terugkeren wanneer deze een verblijfsvergunning hebben in België. Ook als hun reisdocument (paspoort voor vluchtelingen) niet meer geldig is.

Wanneer deze geen verblijfsrecht meer heeft, moet de minderjarige via de ambassade of het consulaat toelating vragen aan de DVZ om terug te keren naar België. Bij een positieve beslissing moet de minderjarige zich onmiddellijk aanmelden bij de gemeente na aankomst in België. Tegen een negatieve beslissing is een annulatieberoep (→ Lexicon) bij de RvV mogelijk.

Handelingsbekwaamheid

1 Wat is handelingsbekwaamheid?

Iedere persoon heeft bepaalde rechten (rechtsbekwaamheid), maar niet iedere persoon is bekwaam om die rechten ook zelfstandig uit te oefenen (handelingsbekwaamheid).

In België zijn minderjarigen in principe rechtsbekwaam. Dat wil zeggen dat minderjarigen als zelfstandige individuen worden beschouwd, die net als volwassenen intrinsiek bepaalde rechten hebben. Dit gaat over rechten zoals het recht op gelijke behandeling, privacy of een eigen mening. Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind bevat bovendien nog specifieke rechten voor minderjarigen, zoals recht op onderwijs, opvoeding en vrije tijd.

In tegenstelling tot de rechtsbekwaamheid, zijn minderjarigen in principe handelingsonbekwaam. Hoewel minderjarigen dus wel worden verondersteld bepaalde rechten te hebben, kunnen zij deze in principe niet uitoefenen of afdwingen zonder vertegenwoordiging door een ouder of voogd.

De principiële handelingsonbekwaamheid van minderjarigen dient ter bescherming van de minderjarige. Omdat die absolute bescherming niet altijd noodzakelijk is, aanvaarden de wet en rechterlijke autoriteiten steeds meer uitzonderingen op deze principiële handelingsonbekwaamheid, zoals verder in dit hoofdstuk wordt uiteengezet.

2 Welke handelingen kan de NBMV stellen zonder toestemming van de voogd?

Zoals hierboven aangehaald geldt als basisprincipe dat een minderjarige geen enkele handeling kan stellen zonder toestemming van de ouders of voogd.[69] Toch zijn hierop een beperkt aantal uitzonderingen.Zo wordt aangenomen dat een minderjarige zonder vertegenwoordiging ‘dagelijkse handelingen’ mag stellen.

Het gaat dan bijvoorbeeld om het kopen van een treinticket, eten of drinken in de supermarkt, kledij, boeken, enzovoort.[70] Er bestaat echter wel discussie over de vraag of de aankoop van een gsm of het afsluiten van een gsm-abonnement een dagelijkse handeling is.[71] In de praktijk stelt deze vraag zich ook bij het uitvoeren van andere handelingen, zoals het afsluiten van een fitnessabonnement. In die gevallen vereist een gsm-operator of fitnesscentrum soms dat de voogd ook toestemming geeft.

Ook voorziet de wet in specifieke gevallen dat de minderjarige geen toestemming van de voogd nodig heeft. Zo kunnen minderjarigen vanaf een bepaalde leeftijd een spaarrekening openen en bepaalde geldsommen hiervan afhalen, een kind erkennen, een testament opmaken, het recht op maatschappelijke dienstverlening uitoefenen ten aanzien van het OCMW, enz. Voor alle andere handelingen, waarover niets in de wet of rechtspraak is opgenomen, zoals het afsluiten van een gewone woninghuurovereenkomst, het afsluiten van een energiecontract, of het aangaan van een arbeidsovereenkomst, is in principe de (minstens impliciete) toestemming van de voogd nodig. Daarom vragen sommige verhuurders bijvoorbeeld aan de voogd om als vertegenwoordiger van de minderjarige de huurovereenkomst te ondertekenen in naam van de minderjarige.

Dit wil niet zeggen dat deze contracten nietig verklaard zullen worden als de minderjarige deze toch zonder toestemming van de voogd heeft afgesloten. Dit is afhankelijk van de situatie (zie verder).

3 Kan de NBMV een verblijfsprocedure opstarten zonder de voogd?

In principe moet de minderjarige altijd worden vertegenwoordigd door een voogd om een verblijfsprocedure op te starten. Er geldt een uitzondering voor een verzoek om internationale bescherming. Een minderjarige kan dus wel alleen een asielprocedure opstarten zonder enige vertegenwoordiging[72] (→ BOEK 3).

4 Kan de NBMV in eigen naam procederen voor de Belgische gerechten?

Als algemeen principe geldt dat een minderjarige niet bekwaam is om een procedure te voeren voor de Belgische hoven en rechtbanken, met inbegrip van de RvV. Men spreekt hier over proces(on)bekwaamheid.

De minderjarige moet daarom vertegenwoordigd worden door de voogd.

Hierop bestaan enkele (beperkte) uitzonderingen, bijvoorbeeld wanneer de minderjarige toestemming wil vragen aan de familierechtbank om te mogen huwen en andere persoonsgebonden aangelegenheden. Ook kan de minderjarige zelf een verzoek indienen bij de vrederechter om te veranderen van voogd. Daarnaast is een minderjarige vanaf de leeftijd van twaalf jaar zelf partij voor de jeugdrechtbank wanneer jeugdbeschermingsmaatregelen worden gevraagd.

Hoe ver de procesbekwaamheid (→ Lexicon) van een minderjarige precies reikt, ligt echter niet duidelijk vast. Hoven en rechtbanken aanvaarden in bepaalde gevallen toch dat een minderjarige een proces kan voeren, hoewel dit strikt gezien niet voorzien is in de wet. De Raad van State besliste bijvoorbeeld dat een minderjarige de mogelijkheid moet hebben om zonder vertegenwoordiging door een voogd een beroep aan te tekenen tegen de weigeringsbeslissing van het CGVS omdat een minderjarige ook zonder voogd een verzoek om internationale bescherming kan indienen.[73]

Desondanks zal de voogd in de meeste gevallen optreden als vertegenwoordiger bij rechtszaken. De voogd en de minderjarige raadplegen best hun advocaat als de minderjarige zonder vertegenwoordiging een rechtszaak wil voeren.

5 Wat als de NBMV een handeling gesteld heeft zonder toestemming van de voogd?

Als de minderjarige een handeling heeft gesteld zonder toestemming van de voogd, kan de voogd aan de rechter vragen om deze handeling nietig te verklaren. Dit betekent dat de handeling wordt geacht nooit te hebben plaatsgevonden. De voogd moet de nietigverklaring expliciet aan de rechter vragen. Dit gebeurt niet automatisch.[74]

Hoewel strikt genomen de toestemming van de voogd voor quasi alle handelingen van de minderjarige vereist is (zie eerder), zal de rechter in de praktijk niet zomaar elke gestelde handeling zonder toestemming nietig verklaren.

De voogd kan de nietigverklaring enkel vragen als de handeling ervoor zorgt dat de minderjarige benadeeld wordt.[75] Dit kan bijvoorbeeld wanneer de minderjarige een brommer koopt aan een buitenproportioneel hoge prijs ver boven de marktwaarde of een huurovereenkomst aangaat waarbij de huurprijs veel te hoog is in vergelijking met de kwaliteit of waarde van de woning.

Dit kan ook het geval zijn als de minderjarige een aankoop doet zonder te beschikken over de nodige financiële middelen (zoals het aangaan van een huurovereenkomst van een luxueuze villa zonder over de nodige inkomsten te beschikken). Als de minderjarige benadeeld wordt door toevallige omstandigheden (bijvoorbeeld de aankoop van een betaalbare tweedehands brommer, die de volgende dag perte totale is ten gevolge van een ongeluk), zal de rechter de handeling niet nietig verklaren.[76] In de praktijk zal een nietigverklaring dus enkel toegestaan worden wanneer de minderjarige duidelijk benadeeld werd.

Op de voorwaarde van benadeling is één uitzondering, namelijk als het gaat om handelingen waarvoor de voogd onder normale omstandigheden toestemming moet vragen aan de vrederechter.[77] Het gaat dan voornamelijk om handelingen die grote financiële gevolgen hebben. Dit zijn handelingen zoals het aankopen of verkopen van onroerende goederen, het aangaan van een lening, het (niet) aanvaarden van een schenking of erfenis, enz. Ook persoonlijke voorwerpen en souvenirs van de minderjarige, zelfs als deze weinig geldelijke waarde hebben, mag de voogd niet verkopen, ruilen of schenken zonder voorafgaandelijke toestemming van de vrederechter.[78] In deze gevallen moet de voogd nog steeds de nietigverklaring vragen aan de rechtbank, maar moet de voogd niet aantonen dat de minderjarige werd benadeeld door de handeling. Het feit dat de minderjarige zich heeft voorgedaan als meerderjarig bij het stellen van de handeling verandert niets aan de mogelijke nietigverklaring ervan.[79]

De bevoegde rechter waar men een nietigverklaring moet aanvragen is de vrederechter als het gaat om een som van minder dan 5000 euro[80] en als het gaat om bepaalde handelingen zoals huurcontracten en afgesloten kredieten.[81] Wanneer het gaat om een hoger bedrag of andere handelingen, dient deze nietigverklaring aangevraagd te worden bij de rechtbank van eerste aanleg.[82]

6 Is de voogd aansprakelijk voor handelingen die de NBMV heeft gesteld of schade die de NBMV heeft toegebracht?

De voogd is niet aansprakelijk voor handelingen van de minderjarige die schade hebben toegebracht aan anderen.[83] De minderjarige is hiervoor zelf aansprakelijk, volgens de algemene regels van het aansprakelijkheidsrecht.[84]

De Dienst Voogdij heeft een aansprakelijkheidsverzekering voor voogden.

Overzicht: Handelingsbekwaamheid

! Onderteken nooit een contract in eigen naam, noteer altijd 'in de hoedanigheid van voogd van ... en in naam en voor rekening van de minderjarige'

	Handeling	Kan de minderjarige deze handeling uitvoeren zonder vertegenwoordiging van de voogd?	Opmerkingen
Dagelijkse handelingen	Boodschappen doen, energiefacturen betalen, schoolboeken aankopen,...	▶ JA	Soms is er discussie over de interpretatie van de wet: is het afsluiten van een fitness-abonnement of GSM-abonnement, de aankoop van een GSM op afbetaling een 'dagelijkse' handeling? ▶ Sommige fitnesszaken of winkels staan toe dat de minderjarige zelf een abonnement afsluit of een GSM op afbetaling koopt, andere niet.
Afsluiten van contracten	Huurcontract, energiecontract, ... Arbeidscontract	▶ De 'impliciete' toestemming van de voogd is nodig. Sommige maatschappijen en huisbazen vragen om mee te ondertekenen. Dit doe je 'in naam van en als wettelijk vertegenwoordiger van...'	Sommige maatschappijen vragen je als voogd om mee te tekenen, andere niet. Elke dienst heeft zijn eigen praktijk.
Onderwijs	Inschrijving school Veranderen van studierichting	▶ NEEN ▶ NEEN	In de praktijk komt het voor dat scholen minderjarigen inschrijven die vergezeld worden van een familielid dat niet de wettelijke vertegenwoordiger is.

Verblijfs-procedures	Algemene regel voor het opstarten van verblijfsprocedures	▶ NEEN	
	Uitzonderingen:		
	Verzoek tot internationale bescherming indienen	▶ JA	Het is wel jouw opdracht om je pupil te begeleiden in alle fasen van de verblijfsprocedure, ook bij de procedure internationale bescherming (→ BOEK 3 – Internationale bescherming).
	Beroep bij de RVV tegen een weigeringsbeslissing van het CGVS	▶ JA	Omdat een minderjarige de aanvraag internationale bescherming alleen kan indienen, oordeelt de Raad van State dat de minderjarige ook het beroep bij de RVV kan indienen.
Juridisch	Kind erkennen	▶ Vanaf 16 jaar	
	Bij het vredegerecht een aanvraag indienen voor een nieuwe voogd	▶ JA	
		▶ Vanaf 12 jaar hoort de vrederechter de minderjarige wanneer een burgerlijk voogd aangesteld wordt	
Jeugdrechtbank		▶ Vanaf 12 jaar is de minderjarige zelf ook een partij voor de jeugdrechtbank.	
OCMW	Recht op maatschappelijke dienstverlening uitoefenen (aanvraag equivalent leefloon)	▶ JA	Je volgt als voogd de steunaanvraag wel mee op. Voor meer informatie (→ BOEK 5 – Alleen wonen).

Template: Vooraf betaalde SIM-kaart

Hoewel minderjarigen handelingsbekwaam zijn om een eigen SIM-kaart aan te vragen, lukt dit niet altijd doordat hun documenten niet als identiteitsbewijs worden aanvaardt. In principe is een bijlage 26, bijlage 35 of een attest van immatriculatie voldoende als identiteitsdocument om een SIM-kaart aan te vragen. Doordat het echter moeilijk is om deze documenten op geldigheid te controleren, wordt in de praktijk toch redelijk vaak geweigerd om een SIM-kaart af te geven op naam van de minderjarige. Het kan daardoor zijn dat je pupil je vraagt om hem of haar te helpen om een SIM-kaart te kopen.

Het is wettelijk toegestaan om voor je pupil een SIM-kaart aan te kopen en deze op jouw naam te registreren*. Als voogd hou je dan best een lijst bij met de naam, geboortedatum en -plaats van de minderjarige(n) aan wie een SIM-kaart werd toegewezen. De identificatieverantwoordelijkheid van de voogd beperkt zich nadien tot het kunnen verstrekken van de identiteit van de jongere aan de bevoegde overheden. Eens een SIM kaart is afgestaan aan de jongere, gelden voor het gebruik en de verantwoordelijkheid daarvoor de bepalingen uit het algemeen recht en de voogdijwet, zoals deze ook van toepassing zijn voor het gedrag van de jongere in de andere aspecten van zijn/haar leven. Het kan nuttig zijn om deze afspraken duidelijk te maken aan je pupil, door gebruik te maken van een toestemmingsdocument. Hieronder vind je een voorbeeld.

* KB, 27 november 2016, betreffende de identificatie van de eindgebruiker van mobiele openbare elektronische-communicatiediensten die worden geleverd op basis van een voorafbetaalde kaart.

Ik, ***(voornaam NAAM minderjarige)*** geboren op ***(geboortedatum)*** te ***(geboorteplaats)*** in ***(geboorteland)*** verklaar dat ik de voorafbetaalde SIM-kaart met nummer …….. en pincode …… van mijn voogd ***(voornaam NAAM)*** heb ontvangen voor mijn gebruik.[1]

Alles wat met deze SIM-kaart gebeurt is mijn verantwoordelijkheid. Mijn voogd, (voornaam NAAM van de voogd) is niet verantwoordelijk voor de daden die ik verricht met deze kaart.[2]

Wanneer ik een Belgische identiteitskaart ontvang of wanneer de voogdij wordt beëindigd (bijvoorbeeld wanneer ik 18 jaar wordt):

- Geef ik de voorafbetaalde SIM-kaart terug aan mijn voogd
- Laat ik de simkaart overzetten op mijn identiteitskaart

Ik geef de kaart ook terug wanneer de voogdij op een andere wijze wordt beëindigd.[3]

Datum:

Voornaam en naam:

Handtekening minderjarige:

1 Art. 5, eerste lid, 3° Koninklijk besluit van 27 november 2016 betreffende de identificatie van de eindgebruiker van mobiele openbare elektronische-communicatiediensten die worden geleverd op basis van een voorafbetaalde kaart.
2 Art. 14 titel XIII, hoofdstuk 6 “Voogdij over niet-begeleide minderjarige vreemdelingen” van de programmawet van 24 december 2002.
3 Art. 23-24 titel XIII, hoofdstuk 6 “Voogdij over niet-begeleide minderjarige vreemdelingen” van de programmawet van 24 december 2002.

Referentielijst

1 VERHAEGHE, F., DERLUYN, I. (2014). Recht op onderwijs voor minderjarige vluchtelingen: wat als de toekomst niet in België ligt? Uit Pedagogiek, 34e jaargang, 3. 237-254.

2 VERVLIET, M., DERLUYN, I. (2013). De trajecten van niet-begeleide buitenlandse minderjarigen. Verwachtingen, agency en psychosociaal welzijn. 31-44. Gent: Academia Press.

3 Art. 1 Decreet betreffende gelijke onderwijskansen van 28 juni 2002; Art. 40 Décret visant à assurer à tous les élèves des chances égales d'émancipation sociale, notamment par la mise en oeuvre de discriminations positives.

4 De regelgeving voor het onthaalonderwijs voor anderstalige nieuwkomers in het voltijds secundair onderwijs is vastgelegd in de Codex Secundair Onderwijs en in het Besluit van de Vlaamse Regering van 24 mei 2002 en is verder verduidelijkt in de omzendbrief SO 75 uit 2006.

5 Omzendbrief SO 75: Onthaalonderwijs voor anderstalige nieuwkomers in het voltijds gewoon secundair onderwijs van 30 juni 2006.

6 VAN AVERMAET, P., DERLUYN, I., DE MAEYER, S., VANDOMMELE, G. & VAN GORP, K. (2017). Cartografie en analyse van het onthaalonderwijs voor anderstalige nieuwkomers en OKAN-leerlingen (OKANS). p 545-566.

7 Referentie 6, p. 566 - 573.

8 KEMPER, R., BRADT, L., VAN AVERMAET, P., DERLUYN, I., (2019) "Een blik op het onderwijsaanbod voor niet-begeleide minderjarige vreemdelingen" in E. DESMET, J.VERHELLEN en S. BOUCKAERT (eds.) Migratie- en migrantenrecht – deel 18 (Rechten niet-begeleide minderjarige vreemdelingen), Brugge, Die Keure, 2019 (1) 403-414

9 Referentie 8, p. 403-414.

10 Referentie 6, p. 293 – 319.

11 Referentie 6, p. 545-566.

12 Referentie 6, 403-414.

13 Deze regelgeving wordt verder verduidelijkt in de omzendbrief SO/2008/08 met betrekking tot leren en werken.

14 Referentie 6, p. 566-572.

15 Referentie 6, p. 34-35.

16 Meer informatie via de website www.duaalleren.vlaanderen.be

17 Meer informatie via de website www.onderwijskiezer.be.

18 Art. 357/4 codex secundair onderwijs.

19 Art. 2 Decreet betreffende het stelsel van leren en werken in de Vlaamse Gemeenschap.

20 https://examencommissiesecundaironderwijs.be/

21 Art. 14 van het Examenreglement van de Examencommissie secundair onderwijs

22 Art. 2, van het decreet betreffende het onthaal, de scholarisatie en de begeleiding van leerlingen die de taal niet beheersen in het onderwijs georganiseerd of gesubsidieerd door de Franse Gemeenschap van 7 februari 2019.

23 Omzendbrief 7226 betreffende de omkadering van leerlingen die de taal van het onderwijs niet beheersen.
24 https://www.mineursenexil.be/nl/dossiers-thematiques/NBM/onderwijs-1/.
25 Referentie 22.
26 Omzendbrief 7232 van 11 juli 2019 van het decreet betreffende het onthaal, de scholarisatie en de begeleiding van leerlingen die de taal niet beheersen in het onderwijs georganiseerd of gesubsidieerd door de Franse Gemeenschap.
27 Referentie 22, art. 13.
28 Referentie 23.
29 Referentie 23, art. 14§2.
30 Art. 1.2.1.-9 van het Wetboek voor het basis- en secundair onderwijs van 3 mei 2019.
31 Referentie 30, art. 1.2.1.-10.
32 Art. 7 van het decreet van 27 oktober 2016 houdende de organisatie van jury's van de Franse Gemeenschap van het gewone secundaire onderwijs.
33 Art. 1 van de wet van 29 juni 1983 betreffende de leerplicht.
34 Referentie 8, p.403-414.
35 Keppens G. & Spruyt B. (2017), Spijbelen en vroegtijdig schoolverlaten in internationaal perspectief: Maakt het type onderwijssysteem een verschil? Steunpunt Onderwijsonderzoek, Brussel.
36 Art. 5 wet van 29 juni 1983 betreffende de leerplicht.
37 Omzendbrief SO/2005/04 "Afwezigheden en in- en uitschrijvingen in het voltijds gewoon secundair onderwijs en het deeltijds secundair onderwijs.
38 Referentie 6, p 41-54.
39 MELS, C., DERLUYN, I., BROEKAERT, E. (2008) "Social Support in unaccompanied asylum-seeking boys: a case study" In Child: care, health and development, 34, 6, 757–762. Journal compilation.
40 PISSENS, L., SIONGERS, J., LIEVENS, J., BRADT, L., DERLUYN, I. (2019). Onderzoeksrapport 'Vrije tijd van jongeren in migratie'. Een uitgave van het Departement Cultuur, Jeugd en Media. Via https://www.vlaanderen.be/publicaties/vrije-tijd-van-jongeren-in-migratie
41 https://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain/opendocpdf.pdf?reldoc=y&docid=5d70d46e4
42 https://demos.be/blog/essay-sociaal-sportieve-praktijken
43 Ibid. 40
44 https://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain/opendocpdf.pdf?reldoc=y&docid=5d70d46e4
45 https://financien.belgium.be/nl/vzws/vrijwilligers#q1
46 https://www.mysocialsecurity.be/student/nl/over-studentenarbeid/buitenlandse-studenten.html
47 https://www.mysocialsecurity.be/student/nl/over-studentenarbeid/wie-is-jobstudent.html
48 http://www.dbroej.be/nl
49 Art. 32 Handvest van de grondrechten van de Europese Unie.

50 https://onderwijs.vlaanderen.be/nl/van-leren-en-werken-naar-duaal-leren.
51 Omz. SO/2015/01 inzake leerlingenstages, observatieactiviteiten en praktijklessen op verplaatsing in het voltijds gewoon secundair onderwijs en BuSO OV4; Codex over het welzijn op het werk, Boek X – werkorganisatie en bijzondere werknemerscategorieën, titel 4 - Stagiairs.
52 https://www.duaalleren.vlaanderen/wat-is-het-verschil-tussen-duaal-leren-en-een-stage.
53 Wet betreffende de arbeidsovereenkomsten van 3 juli 1978, TITEL VII. (Oude TITEL VI) de overeenkomst voor tewerkstelling van studenten.
54 Omz. KB/BZ/2017/3 betreffende de aanwervings- en arbeidsvoorwaarden voor jobstudenten en de toepasselijke regels voor de sociale zekerheid en fiscaliteit, 4 april 2017; KB van 13 december 2016 (Belgisch Staatsblad van 19 december 2016) tot wijziging van artikel 17bis van het koninklijk besluit van 28 november 1969 tot uitvoering van de wet van 27 juni 1969 tot herziening van de besluitwet van 28 december 1944 betreffende de maatschappelijke zekerheid der arbeiders en tot wijziging van het koninklijk besluit van 5 november 2002 tot invoering van een onmiddellijke aangifte van tewerkstelling, met toepassing van artikel 38 van de wet van 26 juli 1996 tot modernisering van de sociale zekerheid en tot vrijwaring van de leefbaarheid van de wettelijke pensioenstelsels voor wat betreft de studentenarbeid en de flexi-jobs in de horecasector.
55 Art.7 en 10, 1° Koninklijk besluit van 2 september 2018 houdende de uitvoering van de wet van 9 mei 2018 betreffende de tewerkstelling van buitenlandse onderdanen die zich in een specifieke verblijfssituatie bevinden (verder: KB Tewerkstelling).
56 Art. 17, 9° en 10° Besluit van de Vlaamse Regering van 7 december 2018 houdende uitvoering van de wet van 30 april 1999 betreffende de tewerkstelling van buitenlandse werknemers; art. 2, 19°, van het koninklijk besluit van 9 juni 1999 over de tewerkstelling van buitenlandse werknemers (versie Brussels Hoofdstedelijk gewest).
57 Art. 10 KB Tewerkstelling; zie ook boek 3 van het handboek - de bijzondere verblijfsprocedure (MINTEH).
58 Ibid. art 11.
59 Ibid.art. 18, 3° en 19.
60 Ibid 56.
61 Ibid. art 10 en 11.
62 https://www.fairworkbelgium.be/nl/faq/kan-ik-een-boete-krijgen-voor-werken-in-het-zwart/
63 Art. 183/1 Sociaal Strafwetboek.
64 https://www.fairworkbelgium.be.
65 Art. 19 Vreemdelingenwet; art. 39, §2 Vreemdelingenbesluit.
66 Art. 19 Vreemdelingenwet; art. 39 en 40 Vreemdelingenbesluit.
67 Art. 39 en 40 Vreemdelingenbesluit.
68 Art. 19, §2 Vreemdelingenwet; art. 39, §3 Vreemdelingenbesluit.
69 Art. 1124 Burgerlijk Wetboek (BW).
70 Dit werd niet vastgelegd in de wet, maar wel algemeen aangenomen in rechtspraak en rechtsleer. Zie o.a. Cass. 10 december 1931, Pas. 1932, I, 3; Cass. 5 december 1933, Pas. 1935,

II, 20 (zoals naar verwezen in I. VERVOORT, "De procespositie van minderjarigen: onbekwaam dus (on)beschermd?", Jura Falconis 1999-2000, jg. 36, nr. 1, p. 31-78).

71 G. VERSCHELDEN, Handboek Belgisch Personen-, familie- en relatievermogensrecht, Brugge, die Keure, 2021, p. 426.

72 Art. 9, §1 Voogdijwet.

73 Zie o.a. RvS 24 april 1998, nr. 73.247, Barry; RvS 11 april 1997, nr. 75.754, Aibangbee; RvS 28 januari 1997, nr. 64.211, Da Silva.

74 Art. 1125 BW.

75 Art. 1305 e.v. BW.

76 L. CORNELIS, Algemene theorie van de verbintenis – deel I, Intersentia, Antwerpen, 2000, p.93-94.

77 Zie art. 410 e.v. BW voor een meer volledige lijst.

78 CORNELIS, Algemene theorie van de verbintenis – deel I, Intersentia, Antwerpen, 2000, p.93-94.

79 Art. 1307 BW.

80 Art. 590 Gerechtelijk Wetboek (Ger.W.).

81 Art. 591, 1° en 21° Ger.W.

82 Art. 568 Ger.W.

83 Art. 14 Voogdijwet.

84 Art. 1382 e.v. BW.